

Kárpátaljai Hírmondó

XI. évfolyam 3. szám, 2015. szeptember

Baka István

Csak a szavak

Csak a szavak már nem maradt más
csak a szavak csak a szavak
a tó szavában úszom én hol
a hínár mondata tapadt

testemre és a mélybe húzna
de hát az is csak szó a mély
nevezz meg és a név a szó majd
kiszabadulva partot ér

csak a szavak már nem maradt más
nem táplál a kenyér s a bor
lélek vagyok ki test-koloncát
hurcolva folyton megbotol

a semmi és a lét közötti
küszöbön bár ez a küszöb
szó maga is csak és riadtan
tévelygek a szavak között

jó volna lenni még talán de
mit is tegyek ha nem lehet
a szótáradba írj be s néha
lapozz föl engem és leszek



**Az első világháború áldozatainak
emlékműve az Uzsoki-hágón**

Tiszaköz – a két Tisza összefolyása



KÁRPÁTALJAI Hírmondó

XI. évfolyam, 3. szám

2015. szeptember

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,

Semmelweis u. 1–3.

Tel./fax: 06-1-267-0198

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Felelős kiadó: Dr. Damjanovich Imre,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Alapító főszerkesztő: Füzesi Magda
E-mail: magda.bereg@gmail.com

Főszerkesztő: Szemere Judit
E-mail: nagykica12@gmail.com

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla, Dupka György,
Szöllősy Tibor, Zubánics László,
Kovács Sándor, Schober Ottó.

Gazdasági felelős:
Kovács Gyöngyi Zsuzsanna

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
450 példányban.

E lapszám megjelenését támogatta
a Bethlen Gábor Alap,



valamint a Kárpátaljai Szövetség
tagsága.

A folyóirat nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezethez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomból

<i>Vers mindenkinek.</i> Dsida Jenő: Templomablak	3
<i>Szervezeti élet.</i> A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján.	4
Szemelvények a Kárpátaljai Szövetség történetéből	7
Megjelent a Kárpátaljai Hírmondó antológiája	8
<i>Közös dolgaink.</i> Magyarország továbbra is támogatja Kárpátalját	
Választási megállapodás a két magyarság-szervezet között	9
<i>Hitélet.</i> A tisztító zene. Radvánszky Ferenc prédikációja	10
<i>Ez történt.</i> Az államalapításra emlékezett Kárpátalja magyarsága	11
<i>Hírek, események.</i> Nemzeti érték fesztivál Kárpátalján	
Turul-ünnepség és KurucFeszt	12
FELTISZA – ötödször	
XX. Tiszacsomai Honfoglalási Emlékünnepség	13
<i>Határok nélkül.</i> Vendégségben Kolozsváron	14
Kárpátalján járt a Magyar Művészeti Akadémia küldöttsége	15
<i>Memento.</i> A „málenkij robot” áldozataira emlékeztek Sztarij Szamborban	
Emlékműavatás Kamjanec-Pogyilszkijban	16
<i>Közelkép.</i> A kárpátaljai magyarság „mindenese”. Interjú Dupka Györggyel	17
<i>KVIT-kollázs.</i> Fiatal alkotók írásai	20
<i>Szellemi örökségünk.</i> Tamás Mihály: Vásár	22
<i>Disputa.</i> A reformáció kezdete és térhódítása Máramarosban. Szöllősy Tibor tanulmánya	23
<i>Kopogtató.</i> Segítsük egymást mindenkor! Beszélgetés Fedák Anita publicistával	26
<i>Kárpátaljai barangoló.</i> Különleges múzeumok Kárpátalján. Kovács Sándor képes útikalauza	28
<i>Irodalom.</i> Péter-Pál napi történet. Weinrauch Katalin írása	30
<i>Korkép.</i> Kiskapuk a nagy szocializmusban. Schober Ottó humoreszkje	31
Kárpátaljai magyar anekdotakincs. Válogatás Kovács Elemér gyűjtéséből	32
Szerkesztőségünk postájából	33
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	34
<i>Kultúrtáj.</i> Boldogasszony kiállítás Beregszászban	39
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> Ungvár szerelmese. Soltész Péter festőművész	40

Címlapfotók: Kovács Sándor

Tisztelt Olvasók!

A Kárpátaljai Szövetség fóruma, a *Kárpátaljai Hírmondó* című közéleti lap tizenegyedik évfolyamába lépett. Szerkesztőbizottságunk az eltelt tíz év alatt negyven lapszámot tett le az előfizetők asztalára. Mozgalmas időszak volt ez az évtized, tele váratlan buktatókkal, örömeikkel, problémákkal. Olvasóink erkölcsi és anyagi támogatásával azonban mindig sikerült továbblépni.

A *Kárpátaljai Hírmondó* egyfajta mérföldkőhöz is érkezett: a folyóirat eddigi főszerkesztője, Füzesi Magda családi okok miatt Kolozsvárra költözött, és nekem adta át a stafétát. Ezt Dr. Damjanovich Imre, a Szövetség elnöke az idei hagyományos szeptemberi balatonföldvári találkozón tartott ünnepi közgyűlésen hivatalosan is bejelentette. Úgy gondolom, az én nevem sem ismeretlen az olvasók körében, hiszen hosszú évek óta vagyok tagja a szerkesztőbizottságnak, és elődöm jóvoltából beleláthattam a lapszerkesztés boszorkánykonyhájának titkaiba.

Lapunkban ezentúl is igyekszünk beszámolni a kárpátaljai, valamint a magyarországi, Kárpátaljával kapcsolatos eseményekről, betekinteni a vidék múltjába, ízelítőt adni irodalmából, művelődési életéből – mindezt természetesen a teljesség igénye nélkül, hiszen negyedévente negyven oldal ehhez vajmi kevés.

Most azzal a kéréssel fordulok olvasóinkhoz, hogy a jövőben is segítsék a lapszámok arculatának alakítását. Ne feledjék: a *Kárpátaljai Hírmondó* továbbra is Önökről, Önöknek szól! Várom a leveleiket, ötleteiket, javaslatokat.

Tisztelettel:

Szemere Judit főszerkesztő

2015. szeptember 21.

BALASSI AZ ÓCEÁNUM MELLETT

Mikor Balassi Bálint 1590-ben elhagyta hazáját, mert bujdosni üzte nagy bú és szemérem – már mindent elveszített. Oda volt a birtok, mérhetetlenül hosszú és bonyolult perekben úszva el. Elveszett az asszony, Losonczy Anna, akinek szerelme és vagyona még megmenthette volna, férjhez ment máshoz, és egy fiatal senkihez. És bizony a becsület is nagyon megtépázódott annyi kétes, rablólovaghoz illő kaland és vad, hóbortos vitézkedések után. A bujdosó sehol sem találja nyugtát: Krakkóból továbbmegy észak felé, egy poroszországi városból ír levelet, ezután az Óceánum partján szerez egy mélységekből felkiáltó, bűnbánó verset, talán legszebb versét, a tudósok szerint Danzig városában.

Mi maradt meg, amint ott ült megtépázva az Óceánum partján, mi maradt meg egy veszedelmes élet gazdagságából és fényéből a szegény üldözöttnek? Mi tartotta mégis életben, mi ihlette mégis verset írni, verset írni mindhalálig? Ekkora balszerencséiben, a sors ilyen túlerejével és konok rosszindulatával szemben más bizonyára feladta volna a harcot, de ennek a lengyelországi bujdosónak titkos erőtartáléka volt.

A hite. Az Óceánum mellett szerzett dalában a Kegyelmes Istenre bízta életét, hiszen „gyermekiségétől fogván” csak Tőle várt mindent. Istenes énekei a magyar irodalom legmeggrázóbb vallásos költeményei. Olyan lélek szólal meg ezekben, akinek számára a keresztény vallás nem megnyugtató, szent és régi szokásokat jelent, hanem küzdelmet a test, a világ, az ördög ellen. A küzdelemben a féktelen természetű, minden rosszra hajló vad reneszánsz ember sokszor, nagyon sokszor alulmaradt; mint minden más küzdelmében is; a Rossz hullámai elárasztották, elsodorták – de éppen ilyenkor, az Ellenség karmai közt, a pokol ásitó torkában találta meg mindig Azt, akinek kezébe adta életét, és a lélek titokzatos megújulása a kegyelemben, a bűnbánat mérhetetlen forrásokat fakasztott fel benne és tisztára mosta. Esendőségében és szánó-bánó vezekléseiben csakúgyan hasonlított Villonra, Verlaine-re, Ady Endrére, a rosszéletű nagy költőkre – de vallássossága valahogy pozitívabb, bűnbánatában kevesebb a másnapos depresszió. Balassi úgy érezhette, hogy ha vétkezett is, élete mégis mindig Isten kezében volt.

És megmaradt a szépség. A bujdosó egyre írja szerelmes verseit.

Szerelmes versei sokkal kevésbé személyes hangúak, mint istenes énekei. Az irodalomtörténet úgy tudja, hogy Losonczy Annához, nagy reménytelen szerelméhez írta őket, hol Júliának, hol Coeliának nevezve. De kétségtelen, hogy számos szerelmes versét máshoz írta. Az sem bizonyos, hogy Júlia és Coelia egy személy: egyik versében Júliát összehasonlítja Coeliával; márpedig nehéz valakit önmagával összehasonlítani. Júliának kegyetlensége miatt panaszkodik: a Coelia-versek egyike-másika azt sejteti, hogy Coelia nem is volt olyan kegyetlen. Az életrajz is azt tanúsítja, hogy Balassi – bármilyen reménytelenül is szerette Júliát vagy Annát – nem fordult el ridegen más hölgyek elől sem. Életrajzi adatainak gyér voltához képest meglepően sok nő szerepel ebben a kalandos élettörténetben. Verseiben nem is szabad egy szerelmes szív közvetlen vallomásait, egy nagy szerelem versekben dalolt történetét keresni, mint Csokonai vagy Petőfi verseiben.

Mert Balassi Bálint szerelmes verseiben nem az érzelm a fontos. Itt a szerelem csak ürügy, a Hölgys csak jelkép, mint a reneszánsz valamennyi nagy költőjénél. Ezek a költők a nőn keresztül valami mást szerettek: magát a szépséget, az ideát, amely keresztülcsillog az anyagon. A szépséget, a magáért való szépséget, amely felvillant a dalban, a festményben, az oszlopsorok harmóniájában, a női arcban és a táj őszi lélegzetvételében, ők fedezték fel, a humanista költők, a tudós szerelmesek, akik válogatott és nemzetközi hasonlatokban ünnepelték a hölgyeket vagy inkább a Hölgys, mindnyájan ugyanazt a Hölgys, aki sosem élt, csak a költő nagyszerű szépség-élményében.

Balassi volt az, aki ezt a reneszánsz-szépséget Magyarországra hozta. Tudatos költő volt: érezte, hogy mekkora szerepet játszik a majdani magyar irodalom történetében; amikor a danzigi száműzött a nagy tenger partján merengett, valamiképp bizonyára tudta, hogy ő az első magyar költő. Az előszó, amelyet barátja és tanítványa, Rimay János Balassi Bálintnak halála után megjelent versköteté elé írt, mutatja, hogy Balassiban élt a humanista kor költőinek versengési vágya: megmutatni, hogy magyarul is lehet, a magyar nyelv semmivel sem marad el a nyugati nagy nyelvek mögött, alkalmas arra, hogy „szép magyar szózat” zengje a szépséget, amely akkor eltöltötte a világ szívét ujjongással, a szépséget, amely oly kegyetlen és oly mulandó. Balassi harcos volt; az maradt a költészetében is; verseivel is nemzete, népe szellemi függetlenségéért küzdött, mint kardjával a török ellen.

Hit és szépség együtt inspirálják Balassi utolsó óráit, élete betetőző művét: szép halálát. Ha élete folyamán sokat botlott is, szépen és keresztényi módra halt meg, halálának nagy gesztusával kiegyenesítve azt, ami életében ferde, kiteljesítve, ami életében csonka volt. Ezt nem vehette el tőle a sors túlereje és konok rosszindulata: tehetségét a szép halálhoz.

1594 tavaszán a seregek a török kezén levő Esztergom ostromlására gyülekeztek. Balassi, aki még Lengyelországra is hivatgatott magyar vitézeket a közös ellenség, a török ellen, nem maradhatott el. Már csak azért sem, mert a kisemmizett számára máshol nem is akadt hely, mint a táborban. A vitézség hajtotta, életének reménytelensége és talán az a homályos kompozíciós érzék, amely nagy alkotókat haláluk felé szokott vezetni. Mindenesetre tisztában volt vele, hogy Esztergom alatt bőven lesz alkalma vitézül halni meg. Egy ágyúgolyó mindkét lábát megsebezte. Beszállították Esztergom várába, Balassi szisszenés nélkül, antik költőt idézve tűrte, hogy lábát amputálják, és azután kezdett útra készülni. Elővette a *Zsoltárok könyvét*, a bűnbánat és Istenben való bizodalom örök nagy énekeit, amelyek közt mindig oly otthon érezte magát, és a vitéz harcos, mindhalálig küzdve a nyelvvel, a nyelvért és a magyar szépségért, lefordította az LI. zsoltárt.

Szerb Antal: *Összegyűjtött esszék, tanulmányok, kritikák. Budapest, Magvető, 2002.*

Dsida Jenő

Templomablak

Szent-Iványi Sándornak

Kik csak az uccán
járnak-kelnek
szépséget rajta
nem igen lelnek,
kiváncsi szemmel
rá nem tapadnak:
csak egy karika,
szürke karika,
ólomkarika,
vén templomablak.

Rácsa rozsdás,
kerete málló,
emitt moh lepi,
amott pókháló, –
sütheti napfény,
sötét örökre,
mint világtalan,
bús világtalan,
agg világtalan
húnyt szeme-gödre.

De ki belép
a tág, iromba,
boltozatos,
hűvös templomba
s belülről pillant
ablakára,
megdőbbsen áll,
megkövülten áll,
elbűvölten áll: –
Nézz a csodára! –

Színek zengése!
Fények zúgása!
Mártir mosolya!
Szűz vallomása!
Kék, ami békül,
piros, mi lázad!
Magasba ragad,
a mennybe ragad
lángtűnemény
és tűzkáprázat!

Ó, titkok titka:
a földön ittlent
belülről nézzen
mindenki mindent,
szemet és szívet
és harcot és békét! –
Áldja meg az Úr,
áldja meg az Úr
a belülről látók
fényességét!

(Angyalok citeráján, 1938)

„Jövőre veletek, ugyanitt!”

A KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG BALATONFÖLDVÁRI TALÁLKOZÓJÁN



A Kárpátaljai Szövetség – megalakulásának 25. évfordulója alkalmából – szeptember 4–6-án ünnepi ülést és hagyományos találkozót rendezett Balatonföldváron kárpátaljaiak és áttelepültek, illetve a Magyarországon tanuló vagy dolgozó földijeink részvételével. A balatonföldvári találkozók a nyugodt, kellemes légkör biztosításával évek óta eredményesen szolgálták és szolgálják a szövetségnek a nemzettudat erősítésére, a tagság sokoldalú tájékoztatására irányuló törekvéseit, az áttelepült és otthon maradó magyarság kapcsolatainak erősítését.

A szervezők örömmel nyugtázták, hogy az ukrainai bonyolult helyzet ellenére két autóbusznyi kárpátaljai résztvevőt üdvözölhettek a Riviéra Park Hotelben. Igaz, a vendégek csak a késő délutáni órákban érkeztek meg a találkozó színhelyére, mivel Budapesten „testközelből” tapasztalhatták meg a menekültáradat miatt kialakult káoszt.

Mint megszokhattuk, a találkozó képzőművészeti kiállítással kezdődött. Elhozta legújabb festményeit és gobelinjeit a tavalyi rendezvényen bemutatkozott Szabados Natália (Budapest) és Tóth Vera (Miskolc), és újra gyönyörködhattunk Kutlán Andrásnak, a Kárpátaljai Szövetség alapító tagjának alkotásaiban. A festőművész elmondta: utolsó alkalommal teszi közszemlére munkáit. E döntését egy remek karikatúrával is hangsúlyozta.

A Kárpátaljai Szövetség elnökségének nevében Schober Ottó kulturális tevékenységet

irányító elnökhelyettes, illetve Dr. Damjanovich Imre elnök köszöntötte a műértő közönséget, és további sikereket kívánt az alkotóknak.

Ezután Kövér Katalin elnökségi tag, sommelier a szálloda Tishli termében kóstolóval egybekötött bemutatót tartott a balatoni és tokaji borokból.

Szeptember 5-én a plenáris ülés előtt Radvánszky Ferenc református lelkipásztor tartott áhítatot.

Dr. Damjanovich Imre elnök szóbeli elbeszélések, Dr. Báthory Katalin egykori főtitkár írásos visszaemlékezései, a közgyűlések jegyzőkönyvei, beszámolók, bírósági végzések, alapszabályok alapján röviden felidézte a Kárpátaljai Szövetség megalakulásának történetét és az elmúlt 25 év fontosabb eseményeit. *Szemelvények a Kárpátaljai Szövetség történetéből* címmel vetített képes összeállítás is láthattak az egybegyűlteket.

A tanácskozáson részt vettek dr. Bajkó Ervin Antal és dr. Balogh Eszter, a Rákóczi Szövetség képviselői. Levélben köszöntötte a fórumot Potápi Árpád János nemzetpolitikaért felelős államtitkár, Zubánics László, az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ), illetve Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) elnöke, Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének (MÉKK) elnöke, Giricz Vera, a ruszin nemzetiség parlamenti szószólója.

Papp Lászlóné, a Felügyelő Bizottság elnöke a tavaszi közgyűlésen bejelentette

„Jövőre veletek, ugyanitt!”

A KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG BALATONFÖLDVÁRI TALÁLKOZÓJÁN

lemondását. Az elnökség ezt tudomásul vette, és több mint két évtizeden át végzett szorgos munkája elismeréseképpen a Kárpátaljai Szövetség Érdemes Tagja kitüntető címet adományozta neki.

A Kárpátaljai Szövetség megalakulásának negyedszázados, illetve a *Kárpátaljai Hírmondó* létrejöttének egy évtizedes évfordulója alkalmából *Gyökérszakadás előtt* címmel napvilágot látott egy antológia, amelynek bemutatójára a plenáris ülés után került sor. A kötet szerkesztői a folyóiratban közölt írások legjavából válogattak.

Együttal „örségváltásra” is sor került: a közelmúltban Kolozsvárra költözött Füzesi Magda, a lap eddigi főszerkesztője, aki az olvasók jelenlétében adta át a stafétát az új főszerkesztőnek, Szemere Juditnak, aki szinte megalapítása óta bábáskodik a *Kárpátaljai Hírmondó* lapszámainak megjelenése körül.

A balatonföldvári találkozó szombat délelőtti programja kerekasztal-beszélgetéssel folytatódott. Dr. Bajkó Ervin Antal, a Rákóczi Szövetség képviselője tájékoztatót arról, milyen intézkedésekkel támogatják a kárpátaljai magyarsá-



got. Megtudhattuk többek között, hogy a beiratkozási program keretében 120 Felső-Tisza-vidéki kisiskolást támogattak, a szünidőben pedig több száz kárpátaljai diák táboroztatásához nyújtott anyagi segítséget a Rákóczi Szövetség.

Megosztotta gondolatait a hallgatósággal Dr. Botlik József történész professzor, a *Kárpátaljai Hírmondó* megbecsült szerzője. Elmondta, hogy mindig is szívén viselte a kárpátaljai magyarság sorsát. Ezt az is bizonyítja, hogy tizenkét doktorandusz hallgatója közül kilenc kárpátaljai illetőségű volt, és kilenc könyvet írt szűkebb pátriánk történetéből. Napjaink politikai helyzetét elemezve arra hívta fel a figyelmet, hogy a kárpátaljai magyarság szervezeteinek összefogása nélkül nincs

esély sem a megmaradásra, sem a káoszából kivezető út megtalálására.

Dalmay Árpád, a 162 tagú Beregszásziért Alapítvány elnöke – amely a múlt esztendőben együttműködési megállapodást kötött a Kárpátaljai Szövetséggel – tájékoztatta az érdeklődőket a közösség eredményeiről, illetve terveiről.

A vitában részt vett Zólyominé Vékassy Ilona, a Kárpátaljai Szövetség Bercsényi Miklós Alapítványának elnöke, Csobolya József beregszászi nyugalmazott történelemtanár, Dr. Fodor István gödöllői, Zólyomi Mátyás, dr. Badik Adriána, dr. Husznai Katalin budapesti tagtársunk. A kerekasztal-beszélgetés tanulságait Dr. Damjanovich Imre elnök összegezte.



„Jövőre veletek, ugyanitt!”

A KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG BALATONFÖLDVÁRI TALÁLKOZÓJÁN



■ A délutáni kötetlen program keretében sokan választották aihányi hajókirándulást, aminek az időjárás is kedvezett.

A koraesti órákban Georgina von Benza, a Müncheneri Operaház magánénekesnője ajándékozta meg a zenerajongókat operetrészekből összeállított műsorával. A közönség nevé-

vér Katalin elnökségi tag és Szabados Katalin tagtársunk sok boldog nyertes arcára varázsolt mosolyt. A fődíjnak Deák Viktória kisvárdai tagtársunk örülhetett.

Ezután kezdetét vette a gondtalan szórakozás, vidám muzsika töltötte be a termet. Az előcsarnokban itt-ott beszélgetők és nótázók csoportjait láthattuk,

hiszen számos földink hosszú évek óta először látta újra rokonát, barátját, osztálytársát – a balatonföldvári hagyományos találkozók többek között erről is szólnak...

Vasárnap délelőtt, lelki táplálékot nyújtva Radvánszky Ferenc mezőkaszonyi-bótrágyi lelkipásztor tartott ökumenikus istentiszteletet.

A számos fényképfelvétel is bizonyítja, hogy a jubileumi találkozó hangulatos programokat kínált a résztvevőknek. A rendezvény sikeréhez hozzájárult a Nemzeti Együttműködési Alap Nemzeti összetartozás kollégiumának pályázati támogatása.

Tudósítónk
(Képeink a rendezvényen készültek.)



ben Schober Ottó köszönte meg a művésznőnek és férjének, az őt zongorán kísérő Marco de Prosperis neves karmesternek a szép előadást. S hogy a művészek „kézzelfogható” emléket is hazavihessenek a találkozóról, Kutlán András saját festményével ajándékozta meg őket.

Az ünnepi vacsorát követően a Kárpátaljai Szövetség elnökségének nevében Dr. Damjanovich Imre megköszönte Füzesi Magda, a Kárpátaljai Hírmondó leköszönő főszerkesztőjének egyévtizedes munkáját, és átnyújtotta neki a Szövetség ajándékait.

Sokan várták már a tombolasorsolást, ahol számos értékes nyeremény talált gazdára: Kö-



Szemelvények a Kárpátaljai Szövetség történetéből

Ahogy elkezdődött...

A Kárpátaljai Szövetség története Kárpátalja múltjában, illetve sajátos hagyományaiban gyökerezik, és szerveződése is több szálon indul.

Az egyik szál erősödésében a Vérke-parti öregdiákok találkozóinak, illetve a résztvevők haza- és hagyományszeretetének is jelentős szerepe volt. A Beregszászi Királyi Állami Főgimnáziumban 1903-ban kapott érettségi bizonyítványt az első kirajzás, összesen 49 tanuló. A patinás tanintézmény, amely sajnos két világháborút is megélt, az 1943–44-es iskolai évvel gyakorlatilag megszűnt mint magyar nyelvű főgimnázium. A történelem viharainak következtében az érettségizettek szétszóródtak a nagyvilágban, s bár sorsuk különbözőképpen alakult, szükségét érezték a rendszeres találkozók megszervezésének. Ezekre kezdetben Budapesten került sor, mert egykori iskolavárosukban a hatóságok ezt nem nézték jó szemmel. 1979-től hét esztendeig a Nógrád megyei Bánk községben, a tó partján találkoztak az egykori gimnazisták, majd Balatonvilágoson, az Alba Regia üdülő adott otthont az összejöveteleknek.

Az 1960-as évektől otthon is újjáéledt a diákhagyományok lett.

Milyen feladatokat vállalt fel és végez a Kárpátaljai Szövetség?

* A magyarországi lakosság, valamint a hazai és a nemzetközi szervezetek tájékoztatása a kárpátaljai magyarság szociális, oktatási, kulturális és gazdasági helyzetéről, mindennapi életének eseményeiről.

* Az érdeklődés felkeltése és fenntartása a kisebbségben élő kárpátaljai magyarság sorsa iránt.

* A szociális gondok enyhítése.

* A kárpátaljai testvérszervezetekkel kialakított kapcsolatrendszer ápolása, közös programok szervezése.

* A kárpátaljai magyar iskolák, könyvtárak támogatása.

* Kulturális rendezvények szervezése, a kárpátaljai kulturális örökség bemutatása, ápolása.

* A kisebbségben élő kárpátaljai magyarság jogainak védelme.

A képeken: 1) a szórványmagyarságot látogató regőcscsoport 1943-ban, tagjai Orosz László, Géczy Tihamér, Balla Zsigmond, Tárczy László, Holozsy Károly, Thill Anna, Jóni Erzsébet, Koszorus István vezetőtanár és Báthory Katalin; 2) Vérke-parti öregdiákok 1988-ban az iskola kapujában (az archív felvételek A Beregszászi Magyar Gimnázium története című kiadványból való); 3–4) a kihelyezett elnökségi ülések résztvevői: tisztelgés a tiszaújlaki Rákóczi-emlékműnél 2008-ban; csoportkép az egykori nagyszülősi Perényi-kastélynál 2009-ben.

ápolása, amelynek Kerényi Gyula mellett egyik kiemelkedő szervezője Dalmay Árpád volt. Magyarországon pedig egyre-másra alakultak a kárpátaljai baráti körök, így Budakeszin Turáni Aranka vezetésével, Pécsen Dénese Ödön Ybl-díjas építész-mérnök, Szolnokon pedig Kukri Béla szervezésében. A munkácsi baráti körét dr. Kázmér Sándor, az ungváriakét dr. Pekár Aranka irányította.

A történelmi enyhülés időszakában, 1989. június 16–18-án sor kerülhetett a Vérke-parti öregdiákok első beregszászi találkozására, amelyen az otthoniakon kívül a külföldön élők is részt vehettek. A találkozón, a baráti köröküléseinek egyre erősebb támogatást kapott az a kezdeményezés, hogy váljanak hivatalos egyesületté, építsenek ki szoros kapcsolatot az alma mater-városok – Munkács, Ungvár, Beregszász –, illetve más települések tanintézeteivel, művelődési intézményeivel, szervezeteivel. Döntés született a Kárpátaljai Kör megalakításáról. A hivatalos bejegyzés időpontja 1989. december 13. lett.

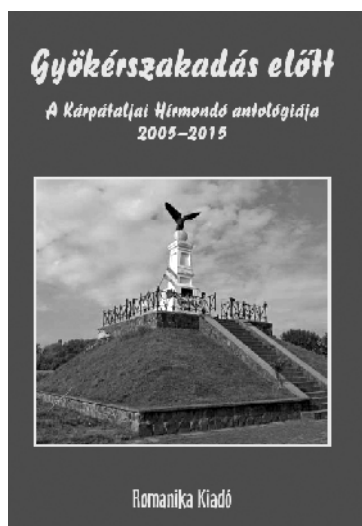
A folyamatosan változó törvényi követelményeknek való megfelelés érdekében 1993-tól a Kárpátaljai Kör jogutód szervezete a Kárpátaljai Szövetség lett.



Gyökérszakadás előtt...

Megjelent a Kárpátaljai Hírmondó antológiája

A Kárpátaljai Szövetség megalakulásának negyedszázados fóruma, a *Kárpátaljai Hírmondó* alapításának tizedik évfordulója alkalmából az ideai hagyományos balatonföldvári találkozóra Gyökérszakadás előtt címmel napvilágot látott a folyóirat antológiája. A kötetet a fűlészöveggel ajánljuk olvasóink figyelmébe.



Tíz esztendő nem nagy korszak egy folyóirat életében, de már van mire visszatekinteni. „Ideje van a sírásnak, és ideje van a nevetésnek” – mint ahogy ideje van a számvetésnek is. Kialakult a lap szerzői köre, az évek során számos olyan írás látott napvilágot, amelyek egy könyv lapjain is helyet kérnek.

A Kárpátaljai Hírmondó különös folyóirat, mert olvasói elsősorban a szűkebb pátriából, Kárpátaljáról az anyaországba áttelepült nemzetársak, akik híreket várnak otthonról, de egyúttal arról is szeretnék biztosítani a szülőföldön maradtakat, hogy hidverők – jól képviselik Kárpátalját az anyaországban. E szempontok szerint formálódik a kulcsin és a belbecs.

Gyökérszakadás előtt. Sokatmondó, de nem „olvasóbarát” könyvcímet választottunk, amikor újtárra bocsátottuk a Kárpátaljai Hírmondó antológiáját. A felfedzőnek tudnia kell, hogy Czébely Lajos kárpátaljai költő címado verse fájdalmas kiáltás: üzenet haza, de nem olyan, mint Wass Albert pozitív kicsengésű üzenete, hanem szikár, tömör és racionális: *Már tudom, nem marad a kő.*

S hogy mégis miről szól a gyűjtemény? Az eddig megjelent 40 lapszám legjavából csemegéztünk. A válogatást öt ciklusban adjuk közre, a komoly tartalomtól a könnyedebb hangvételű írások felé haladva. Tanulmányok, esszék, versek, novellák, kordépek kínálnak kalandozást egy kicsit szomorú világba. Az a világ, amely antológiánkba van zárva, a kék hegyek, a zöld mezők, a csobogó folyók, a szikrázó színekben pompázó virágok hazája. De ott lakik „a kimondatlan átok”, a „meggyónatlan gyűlölet”, a „kiokádatlan méreg” is, meg Ariadné fonala, amely segít eligazodni a sorok között, hiszen a keserű írásokban szép számmal vannak kódolt üzenetek.

Gyökérszakadás előtt?! Fájdalmas belegondolni, hogy megtörténhet: amit nem vitt véghez török, tatár és más horda, azt megteheti a világpolgárrá válás, a beolvasás, a nemzettudat elvesztése. Vagy mégsem? Mégsem! Kovács Vilmos kárpátaljai költő *Testamentum* című verse szerint „...marad itt még néhány bolond...” „...vigyázzunk rájuk ott a porondon”.

Antológiánk is ezért született.

A szerkesztők

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége ezúton mond köszönetet mindazoknak, akik megrendelték folyóiratunkat, illetve a Kárpátaljai Hírmondó megjelenítésének költségeihez felülfizetéssel járultak hozzá. Idei utolsó (decemberi) lapszámunkban név szerint is megköszönjük azon olvasóink anyagi segítségét, akik az előfizetési és a tagsági díjon felül ötezer forintnál nagyobb összeggel támogatták tevékenységünket.

Elérhetőségeink

Munkánkban – lehetőségeinkhez képest – igyekszünk felhasználni a híradástechnika korszerű eszközeit. Kérjük, észrevételeiket jelezzék az alábbi elérhetőségeinken:

Telefon- és faxszám: (36) 1 267-01-98

Kapcsolattartónk elérhetőségei: (36) 3 030 342; 06-70-317-35-38

E-mail: karpataljaiszovetseg@gmail.com

Honlap: www.ksz.egernet.hu

Tevékenységünkről a Kárpátaljai Szövetség facebook oldalán is értesülhetnek.

Az Interneten is elérhető a Kárpátaljai Hírmondó

A múlt év novemberében a Kárpátaljai Szövetség és az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) között létrejött együttműködési megállapodás értelmében a Kárpátaljai Hírmondó korábbi lapszámai már az Interneten is elérhetőek.

Az OSZK szervezeti egységeként működő Elektronikus Szolgáltatások Osztálya őrzi a magyar tudomány, oktatás és kultúra írott dokumentumait elektronikus formában. A Kárpátaljai Hírmondó az Elektronikus Periodika Archivum és Adatbázis (EPA) gyűjteményében érhető el az epa.oszk.hu weboldalon.



Lapunk természetesen továbbra is megjelenik papíralapon, hiszen számos olvasónk ragaszkodik a hagyományos formához, szívesebben tartja az olvasnivalót az éjjeliszekrényén, mintsem az Internetet böngéssze. Azok viszont, akik már megbarátkoztak a modern technika vívmányaival, és annak idején nem jutottak hozzá a folyóirathoz, a fentebb említett oldalon néhány kattintással megtalálhatják a Kárpátaljai Szövetség fórumának 39 eddigi számát. A feltöltés folytatódik, féléves késéssel olvashatják majd a lap elektronikus változatát a világhálón.

Jótekonysági püspöki szentmise Dunakeszin

A Dunakeszi Civilek Baráti Köre a helyi történelmi egyházak és más civil szervezetek közreműködésével püspöki szentmisével egybekötött jótekonysági rendezvényt szervez 2015. október 25-én, vasárnap 17 órától a Dunakeszi-Gyártelepen, a Jézus Szíve templomban. Az est teljes bevételét a Kárpátalján működő liceumokban tanuló diákok étkeztetésére ajánlják fel. A rendezvény díszvendégei dr. Beer Miklós váci megyéspüspök és Majnek Antal, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye püspöke. Fellép többek között Petrás Mária Kossuth- és Prima Primissima Díjas csángóföldi énekművész. Magyar, ruszin és csángóföldi művészek alkotásaikkal támogatják a fenti célt: munkáik a helyszínen megvásárolhatók. Minden támogatni szándékozó honfitársat szeretettel várnak a szervezők:

Skripeczky István nyugdíjas gimnáziumi tanár, Tiszaújlak–Ungvár–Dunakeszi (e-mail: skripiestvan@vipmail.hu, tel.: 06-30-361-4515);

Kutlán András festő- és grafikusművész, Sásvár–Tiszapéterfalva–Szentendre (Szentendre, Szél u. 15.);

Dr. Kisida Elek főorvos, a Százak Tanácsának tagja, Dunakeszi város díszpolgára.

Kárpátalján járt a magyar igazságügyi miniszter

Június 25-én kétnapos munkalátogatásra Kárpátaljára érkezett Trócsányi László, Magyarország igazságügyi minisztere. Kárpátaljai látogatásának célja elsősorban az, hogy igazságügyi miniszterként közelebbről megismerje a helyi magyarság és általában véve az ukrainai kisebbségek jogi helyzetét. Itt-tartózkodásának első napján Ungváron a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) elnökségének tagjaival és Kárpátalja megye vezetőivel folytatott megbeszéléseket.

A KMKSZ vezetőivel áttekintették az ukrainai közigazgatási reform keretében tervezett decentralizáció ügyét, így a települések összevonása kapcsán felvetődő problémákat. A megbeszélésen szóba került, hogy Magyarország milyen szakmai támogatást tudna nyújtani a kárpátaljai magyar közösségnek a reformokat illetően, és az Igazságügyi Minisztérium hogyan segíthetné a KMKSZ-t a nemzetközi jogi fórumokon.

Trócsányi Lászlót hivatalában fogadta Vaszil Hubal, Kárpátalja megye kor-

mányzója és Volodimir Csubirko, a megyei tanács elnöke. A megbeszélésen részt vett Brenzovics László, a KMKSZ elnöke, az ukrán parlament képviselője és Volodimir Szmolanka, az Ungvári Nemzeti Egyetem (UNE) rektora, valamint a magyar és a jogi kar dékánjai. Az UNE vezetőivel megvitták, miként lehetne fejleszteni a magyar nyelvű jogászképzést az ungvári egyetem jogi karán, beleértve a kárpátaljai jogászhallgatók magyarországi részképzését.

A találkozó után tartott sajtótájékoztatón az igazságügyi tárca vezetője kifejtette: Magyarország abban érdekelt, hogy az emberek a szülőföldjükön maradjanak, s ennek érdekében kész is tenni, így többek között közreműködik aközös határtérség – akár uniós források bevonásával is történő – fejlesztésében, a munkahelyteremtésben.

Trócsányi László kárpátaljai látogatása Beregszászban folytatódott, ahol részt vett és beszédet mondott a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanévzáró és diplomaátadó ünnepségén.

(Forrás: MTI)

Kárpátaljai gyerekek a Parlamentben

A Sámuel Alapítvány és a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége szervezésében ötvenöt kárpátaljai magyar gyerek vehetett részt kétnapos magyarországi kiránduláson, amely során Kelet-Magyarország és Budapest történelmi nevezetességeivel ismerkedtek meg. A csoportban olyanok kaptak helyet, akik még soha nem jártak Budapesten.

A Parlamentben Semjén Zsolt nemzetpolitikaiért felelős miniszterelnök-helyettes fogadta a látogatókat. A politikus fontosnak tartja, hogy a magyarországi gyerekek intézményes formában együtt legyenek külföldi kortársaikkal. Ez a garancia arra, hogy nem fogják „leukránozni” vagy turistának nézni őket.

A találkozó után Semjén Zsolt újságíróknak nyilatkozva úgy fogalmazott: minden kárpátaljai magyart megillet a magyar állampolgárság. Arra biztatta őket, hogy vegyék is fel, mert ez egy lehetőség, hogy teljes jogú európai uniós polgárként kinyíljon számukra a világ. Hozzátette: akkor vannak biztonságban, ha van magyar útlevelük.

(Forrás: MTI)

Magyarország továbbra is támogatja Kárpátalját

Szeptember 8-án Hennagyij Moszkal, Kárpátalja kormányzója és Volodimir Csubirko, a megyei tanács elnöke Budapesten jártak, ahol fogadta őket Szijjártó Péter, Magyarország külügyminisztere és külügyminisztere. A találkozó előtt Kárpátalja képviselői eszmecsere-t folytattak Hartyányi Jaroszlávval, az ukrán nemzeti kisebbség parlamenti szószólójával és Kravcsenko Jurijjal, az Országos Ukrán Önkormányzat elnökével. A magyar külügyminiszterrel való megbeszélésen szó esett Magyarország ukrán közösségének hétköznapijairól, valamint a magyarság helyzetéről Ukrajnában. A napirenden a humanitárius szférában folytatott együttműködés kérdése is szerepelt.

Hennagyij Moszkal felkérte a magyar főt, hogy tekintsék át a beregszászi magyar gimnázium új épületszárnya építése finanszírozásának lehetőségét. A tanintézet ugyanis mára „kinőtte” a régi épületet, a helyszíne nem teszi lehetővé a diákok megfelelő elhelyezését. Az új épületszárny építése ugyan elkezdődött, ám finanszírozás hiányában a munkálatokat fel kellett függeszteni. Szijjártó Péter megígérte, hogy mérlegelni fogják az építkezés támogatásának lehetőségét. Ezen kívül Magyarország anyagilag is hozzá kíván járulni a magyar mint második idegen nyelv oktatásának bevezetéséhez az Ungvári 2. Sz. Középiskolában.

Hennagyij Moszkal megígérte: minden szükséges lépést megtesznek annak érdekében, hogy megfékezzék az illegális migránsok Kárpátaljáról Magyarországra irányuló áradatát.

Szijjártó Péter érdeklődött afelől is, milyen hatással lesz a decentralizáció a kárpátaljai magyarság helyzetére, illetve a magyar nyelv használatára. Kárpátalja megye vezetője elmondta: a decentralizáció körül sok a politikai spekuláció, ám ezek teljesen alaptalanok. A közösségek egyesülése kizárólag önkéntes alapokon történik, a hatalom semmilyen formában nem gyakorol hatást erre a folyamatra. Eppen ezért a reform nincs semmilyen korlátozással a kárpátaljai magyarok jogaira.

A tárgyalás után tartott sajtótájékoztatón Szijjártó Péter kiemelte: Magyarország örömmel értesült a kormányzó intézkedéseiről, és nagyra becsüli azokat az eredményeket, amelyeket Kárpátalja biztonsága szempontjából eddig elért. A helyi magyarság számíthat Magyarországtól támogatásra minden a nyugodt életet szolgáló intézkedést illetően.

Tudósítónk

Választási megállapodás a két magyarságszervezet között

A 2015. október 25-re kitűzött ukrainai helyhatósági választásokon folytatandó együttműködésről kötött megállapodást szeptember 5-én az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) és pártja, az Ukrainai Magyar Demokrata Párt (UMDP), valamint a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) és pártja, a KMKSZ–Ukrainai Magyar Párt (KMKSZ–UMP). A dokumentum rögzíti, hogy a két szervezet, illetve a választásokon induló pártjai megállapodtak a városi, járási és megyei szintű önkormányzati választásokon való közös részvételről. A szerződést az UMDSZ és az UMDP részéről Zubánics László és Péter Csaba, a KMKSZ és a KMKSZ–UMP képviselőjében pedig Brenzovics László látta el kézjeggyel.

Az együttműködés a helyhatósági választásokon való sikeres szereplés előfeltétele, ugyanis a bejutási küszöb öt százalék, és nem indulhatnak rajtuk pártszövetségek, csak pártok. Sokan azt remélik, hogy ezzel végre-valahára megszűnik a két magyarságszervezet között lévő mintegy két évtizedes széthúzás, feszült viszony, hiszen az egyezségre mindkét szervezet, illetve párt illetékes testülete rábólintott. Magyarország is üdvözölte a megállapodást.

A felek abban egyeztek meg, hogy a megyei tanács választásokon közös listát állítanak, amit névlegesen a KMKSZ–UMP jegyez. A jelölték személyéről a két szervezet paritásos alapon (50–50 százalék) dönt.

A megállapodás értelmében az UMDSZ és a KMKSZ mindent megtesz azért, hogy valamennyi magyarlakta közigazgatási egységben választási együttműködés jöjjön létre közöttük. Ennek megvalósítása érdekében helyi szervezeteik záros határidőn belül egyeztető tárgyalásokat kezdeményeznek egymással a jelöltindításról. A dokumentumban szó van arról is, hogy a két magyarságszervezet a választásokon való közös részvétel és a voksolás utáni együttműködés céljából egyeztetni választási programjait, vagy közös programmal indul a megmérettetésen.

Az UMDSZ és a KMKSZ a választási együttműködés összehangolása céljából koordinációs bizottságot hoz létre. Az együttműködés további részleteiről, valamint módjairól a felek tárgyalásos úton állapodnak meg egymással – áll a megállapodásban.

KH-összeállítás

A tisztító zene

14. És az Úrnak lelke eltávozik Saultól, és gonosz lélek kezd gyötörni őt, mely az Úrtól küldetett.

15. És mondának Saul szolgálói néki: Ímé most az Istentől küldött gonosz lélek gyötör téged!

16. Parancsoljon azért a mi urunk szolgálóidnak, kik körülöttesd vannak, hogy keressenek olyan embert, aki tudja a hárfát pengetni, és mikor az Istentől küldött gonosz lélek reád jön, pengesse kezével, hogy te megkönnyebbülj.

17. És monda Saul az ő szolgálóinak: Keressetek tehát számomra olyan embert, aki jól tud hárfázni, és hozzátok el hozzám.

18. Akkor felele egy a szolgálók közül, és monda: Ímé én láttam a Bethlehemben lakó Isainak egyik fiát, aki tud hárfázni, aki erős vitéz és hadakozó férfiú, értelmes és szép ember, és az Úr vele van.

19. Követeket küldé azért Saul Isaihoz, és monda: Küldd hozzám a fiadat, Dávidot, ki a juhok mellett van.

20. Isai pedig vón egy számarat, egy kenyeret, egy tömlő bort és egy kecskegödölyét, és elküldé Saulnak az ő fiától, Dávidtól.

21. Mikor pedig Dávid elméne Saulhoz és megállá előtte, az igen megszerette őt, és fegyverhordozója lón néki.

22. És elküldé Saul Isaihoz, mondván: Maradjon Dávid én nálam, mert igen megkedveltem őt.

23. És lón, hogy amikor Istennek lelke Saulon vala, vette Dávid a hárfát és kezével pengeté; Saul pedig megkönnyebbüle és jobban lón, és a gonosz lélek eltávozik tőle.

1Sám 16,14-23.

A zene az emberiség leguniverzálisabb kibontakozási területe. Minden élethelyzetben megtalálható: öröm, bánat, házasságkötés, gyász, háború, imádkozás. Azene – a tudatalatti befolyásolásával, amelyet nem tudunk elhárítani – nagy hatást gyakorol az emberre. Ezért minden, a társadalmat manipulálni szándékozó tényező (politikai rendszerek, reklámok; de az ördög is) az üzeneteit zenei eszközökkel is megfogalmazta.

1. Az ember lelki lény.

A) Sose marad üresen. Vagy jó, vagy gonosz lélek lakóhelye. Amikor az Isten Lelke eltávozott Saultól, a gonosz lélek azonnal birtokába vette (14). A testünk a lélek lakóhelye és eszköze. Ha nem az Isten lelke él bennünk, akkor az ördögnek vagyunk kiszolgáltatva. Az Egyház tagjait a bennük lévő Lélek különbözteti meg a hitetlenektől. Pál azt mondja a gyülekezet tagjairól: „ti lelkiek”, akiknek a testi embert helyre kell igazítani. Mert az egyháztagokat az jellemzi, hogy nem a test szerint, hanem a Lélek szerint élnek, s a test bűnös kívánságait nem hajtják végre.

B) Isten küldi a gonosz lelket is, mert Ő parancsol annak is. A lelkek és a testek felett is Ő az Isten. Az Isten kiszolgáltatja az Őt elhagyó embert a gonosz léleknek. Mert a gonosz lélek alig várja, hogy megtestesüljön, hogy testet öltson (pl. az ördön-

gost elhagyó Légió a disznókba ment, mert nem akart a testetlen pokolba kerülni). S alig várja, hogy belénk költözzön. Például úgy járnak közöttünk a démoni lelkek, mint a szállást kereső ember, aki figyeli, hol van kiadó szoba. De csak akkor van erre lehetősége, ha nem az Isten fennhatósága alatt vagyunk. Csak az Isten tud minket eszellemi területen megvédeni. Magunk erre képtelenek vagyunk.

2. Emberi segítség. Jó, hogy egyáltalán létezik. De csak ideiglenes jobbultást hoz. Az emberi segítség csak akkor hatásos, ha az Istenhez irányít.

A) Látszott a megszállottság (15). A környezet is érzékeli a gonosz lélek befolyását (depresszió, hisztéria, ingerültség, sértegetés, gonoszkodás). Például az „ördög bújt beléd” magyar kifejezés ebben az esetben pontos. S a megszállt emberből árad a mérgező lélek, amely minden örömet és lelkesedést, kapcsolatot és vonzalmat, hűséget és életkedvet megöl. S különösen akkor árad ez ki, amikor a legnagyobb pusztítást okozhatja, amikor az ember a legérzékenyebb: ünnepnap, vásárnap, meghitt együttlét.

Akkor törnek ki a veszekedések. Le kell leplezni a megszállottságot, mint ahogy azt Saul szolgálói is tették. Tudatosítani kell magunkban és az érintettben is.

B) A szolgálók tudták az emberi megoldást (a zene), de ezt Saulnak is akarnia kellett. Az embernek mindig tudatában kell lennie, hogy csak rész megoldást tud nyújtani. Mert a zene a lélekkel van leginkább kapcsolatban. A fizikai világ leginkább a zene által lehet a lelki világgal kapcsolatban, és csak a zenén keresztül érthetünk meg valamit a lelki valóságból. Az embert visszaviszi a tiszta forráshoz: a lélekhez (pl. az anyag végső összetevője: a zene). De csak akkor van gyógyulás, ha az ember is akarja (17).

3. Dávid előáll. Az egyik szolgáló eszébe jut Dávid, aki minden tekintetben egy jó képes-

ségű fiatal (18-22). Akinek a harmóniáját mindenki meglátja. Teljesen ellentét ez a rossz lélek látványával.

A) Mert a zene harmonikusabb tesz. Ha zenével foglalkozik valaki, akkor a zene kihat a teljes személyiségre: döntések, egészség, gondolkodás. A lantról van szó. Nem akáosz zenéről. Mert nem lehet a kozmoszt a káosz eszközeivel ábrázolni (pl. rockkal az evangéliumot).

B) Ragaszkodott Saul Dávidhoz. Kapaszkodót látott benne. Az Isten felé harmóniában élő ember minden helyzetben „kelendő”. Mert olyan értékeket testesít meg, amelyek mindenütt fontosak (akár a pásztorkodásnál, a harcnál, a lantozásnál): becsületes, egészséges, józan, megbízható, problémamegoldó. Tehát az az ember, aki Isteni zenével foglalkozik, örök Isteni értékek birtokosa lesz, ami minden élethelyzetben kelendő.

4. Dávid, a gyógyító. Dávid lanton játszott, amikor Saul a rossz szellem megszállta. S akkor az eltávozott, és Saul megkönnyebbült.

A) A zene küldetése a gyógyítás. Minél több és mélyebb a zene, annál kevésbé hatalmasodik el az ördögi megszállottság. Például egy gyülekezet élő hitét a zene aktivitásán lehet lemérni. Ha jó az éneklés, akkor ott az Isten Lelke munkálkodik, ha pedig rossz, akkor ott ördögi lélek van. Mert az, elvéve a zenét, le akarja fegyverezni az Isten harcosait. Szomorú azt látni, hogy a zene szégyen, és többen, amikor éneklésről van szó, azonnal kijelentik, hogy nincs hangjuk, nem énekelnek, pedig még meg sem próbálták. Sőt szégyellik az éneklést a templomban is. Minél elterjedtebb az Isteni zene, annál inkább kiszorul a gonosz lélek. Az Isteni zene elterjesztése létérdeke családjainknak, munkatársi közösségeinknek, nemzetünknek.

B) A zene csak időszakosan tisztít. Jézus tisztít végérvényesen (itt is csak egy időre távozott a gonosz lélek Saultól).

Radvánszky Ferenc
református lelképásztor
(Mezőkaszony–Bótrágy)

Ady Endre

Hiszek hitetlenül Istenben

*Hiszek hitetlenül Istenben,
Mert hinni akarok,
Mert sohse volt úgy rászorulva
Sem élő, sem halott.*

*Szinte ömölnek tört szivemből
A keserű igék,
Melyek tavaly még holtak voltak,
Cifrázott semmiség.*

*Most minden-minden imává vált,
Most minden egy husáng,
Mely veri szívem, testem, lelkem
S mely kegyes szomszúság.*

*Szépség, tisztaság és igazság,
Lekacagott szavak,
Óh, bár haltam volna meg akkor,
Ha lekacagtalak.*

*Szűzesség, jóság, bölcs derékség,
Óh, jaj, be kellett.*
*Hiszek Krisztusban, Krisztust várok,
Beteg vagyok, beteg.*

*Meg-megállok, mint alvajáró
S eszmélni akarok
S szent káprázatokban előttem
Száz titok kavarog.*

*Minden titok e nagy világon
S az Isten is, ha van
És én vagyok a titkok titka,
Szegény hajszolt magam.*

*Isten, Krisztus, Erény és sorban
Minden, mit áhitok
Smért áhitok? – ez magamnál is,
Óh, jaj, nagyobb titok.*

AZ ÁLLAMALAPÍTÁSRA EMLÉKEZETT KÁRPÁTALJA MAGYARSÁGA

Augusztus 20-a az egyik legkiemelkedőbb magyar ünnepünk: Szent István király napja, a keresztény magyar államalapítás, a magyar állam ezeréves folytonosságának emléknapja. Augusztus 20-át 1938-ban a székesfehérvári országgyűlés nyilvánította Magyarországnak nemzeti és állami ünnepévé. Ezen a napon emlékeznek meg a magyarok I. István király temetésének és szentté avatásának évfordulójáról, illetve tartják az új kenyér ünnepét. Államalapító Szent István király napját idén is méltatták Kárpátalja számos településén.

* Ungváron a Magyar Ertelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK) és a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) szervezésében került sor az ünnepségre. Az őszi várban szép számban megjelent közönséget dr. Dupka György, a MÉKK elnöke köszöntötte. Ünnepi beszédet mondott dr. Cseh Áron, Magyarország ungvári külképviseletének konzulja, dr. Tarics Zoltán, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség városi szervezetének vezetője és Zubánics László, az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség elnöke. A kulturális programban közreműködött többek között ifj. Kovács Péter versmondó, az Ungvári Drugeth Gimnázium végzős tanulója, valamint a Magyar Melódiák kamaraegyüttes Stefkó Antal vezetésével. Az ökumenikus szertartást, valamint az új kenyér megáldását történelmi egyházaink képviselőiben Héder János református lelkész, a Kárpátaljai Református Egyházkerület főjegyzője, Pogány István atya, püspöki helynök, ungvári római katolikus plébános és dr. Szalánszky Ágoston görögkatolikus pap, a Ungvári Romzsza Tódor Görögkatolikus Hittudományi Akadémia tanára végezték.

* A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) hagyományosan Aknaszlatinán, a római katolikus templom kertjében felállított Szent István-szobornál tartotta központi rendezvényét, amely szentmisével kezdődött, kenyérszenteléssel és körmenettel folytatódott. A megemlékezésen Szalipszki Endre beregszászi magyar főkonzul és Bartha József, a KMKSZ alelnöke mondott ünnepi beszédet.

A diplomata többek között hangsúlyozta: a Szent István-i életmű mindmáig él és működik, amit jól mutat, hogy a közjogi keretbe foglalt magyar államiság közigazgatási felosztása napjainkig életképesnek bizonyult. És nemcsak Magyarország határain belül működik, hanem a Kárpát-medence peremén található kis magyarlakta térségekben is, mint amilyen például Máramaros, amelybe Aknaszlatina is tartozik, és amelyek őrzik magyar közösségeiket és szolgálják a jövő építését.

Bartha József köszönetet mondott a magyar kormánynak és az anyaországnak a kárpátaljai magyarok iránt megnyilvánuló szolidaritásért és a nekik nyújtott sokrétű támogatásért.

Mindkét felszólaló arra buzdította az egybegyűlteket, hogy minél többen vegyenek részt az október végi ukrán helyhatósági választásokon és szavazzanak magyar pártra, hiszen nagy a tét: a magyar képviselő biztositása a különböző szintű önkormányzati szervezetekben. A beszédek után színvonalas zenei és táncos produkciók következtek.

* Beregszászban a Szent Kereszt Felmagasztalása római katolikus plébániatemplomban szentmisét tartottak, amelyet Molnár János esperes celebrált. A szertartás végén ökumenikus kenyérszentelésre került sor, majd Volodimir Margitics görögkatolikus és Domonyi Erik református lelkész kérte Isten áldását az ünnepelőkre.

Részt vett az ünnepségen és megosztotta gondolatait a jelenlévőkkel Bozsik Béla, Magyarország Beregszászi Konzulátusának

konzulja. Ezt követően a beregszászi és a búcsúi nyugdíjasok közös énekkarának verses-zenés összeállítását hallhattuk, a Szent Kereszt Kórus tagjai részleteket adtak elő az István, a király című rockoperából.



Az idei alkalom érdekességeként Sepa János, a Beregvidéki Múzeum igazgatója az alkalomra egy álló, egész alakos Szent István-szobrot (Petrides János alkotása) állított ki a templomban.

A rendezvény a templom udvarán, Szent István mellszobránál folytatódott, ahol az ünnepők közösen elénekelték nemzeti imádságunkat, a Himnusz, majd elhelyezték a tisztelet koszorúit a szobor talapzatánál.

Beregszász idén harmadik alkalommal csatlakozott a Szolnok Televízió által 2011-ben kezdeményezett kenyérünnephez, amely során Szolnokon a sepsiszentgyörgyi Diószegi László mesterpék vezetésével öt határon túli város pékmestere évről évre megüti a Kárpát-medence kenyerét. A kenyerek zentai kovászból, beregszászi forrásvízből, révkomáromi pityókából, parajdi sóból és alföldi lisztből készülnek. Beregszászból idén is Kézi László pékmester (Szerb pékség) vett részt a kenyérsütésben. Az idei cipó minden eddiginél nagyobb, összesen 300 kilogramm tészta-ból kisülő negyedtonnás kenyér lett. Ezen kívül öt darab „kicsi”, 55 kg-os kenyér is készült, amelyek a Kárpát-medence különböző pontjaira „utaztak”: egy a lengyelországi Tarnówbába, egy a vajdasági Zentára, egy a felvidéki Komáromba, egy az erdélyi Sepsiszentgyörgyre, egy pedig Beregszászba került. A Szolnok városa által biztosított, megszentelt kenyeret szétosztották az ünnepség résztvevői között.

* A Pro Cultura Subcarpathica (PCS) civil szervezet, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) és a „GRAVIS” Mezőkaszony és Térsége Fejlesztéséért Civil Szervezet augusztus 20-án – hagyományteremtő céllal – Szent István-napi ünnepséget szervezett Mezőkaszonyban.

Dél előtt ünnepi szentmisére került sor a római katolikus templomban, délután pedig színes kulturális program várta az érdeklődőket a helyi futballpályán. A hivatalos megnyitó után a színpadot a kultúrcsoportok vették birtokukba, hogy izelítőt adjanak a magyar egyházzenei, népzenei és néptánc-hagyományokból. A program a Sódó együttes műsorával, valamint az általuk vezetett táncházzal zárult.

A sátrakban a helyi termelők kínálták kóstolásra és természetesen megvásárlásra portékáikat. A gyerekeket arcfestés, népi játékok, kézműves foglalkozások várták. A civil szervezeteknek is lehetőségük nyílt a bemutatkozásra. A házigazda „GRAVIS” sátrában például a település múltját bemutató fotókiállítás tekinthettek meg az érdeklődők.

Tudósítónk

Nemzeti érték fesztivál Kárpátalján

A közelmúltban a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület (KNE) és a Kárpátaljai Fejlesztési Társaság szervezésében *Nemzeti érték fesztivál* címmel kétnapos rendezvénysorozatot tartottak Beregszászban, amelynek fő célja az volt, hogy felhívja a figyelmet a magyar nemzeti értékekre, hagyományaink ápolásának szükségességére. A szervezők változatos, színes programokkal várták az érdeklődőket, felnőtteket és gyerekeket egyaránt.

A programsorozat ökumenikus istentisztelettel kezdődött a beregszászi református templomban. Ezután a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (II RF KMF) Gross Arnold Termében sor került a *Hungarikumok* című fotókiállítás megnyitására. A tárlatot megnyitó beszédében V. Németh Zsolt környezetügyért, agrárfejlesztésért és hungarikumokért felelős államtitkár rámutatott: a kiállítás célja az, hogy a kárpátaljai magyar közösség tagjai a nemzethez való kötődés aspektusából szemléljék a hungarikumokat, hiszen azok – megjelenési formájuktól függetlenül – ezer szállal kötődnek a magyarsághoz. Hozzátette: a határon túl eddig összegyűjtött 106 nemzeti értékből hat Kárpátaljáról származik, köztük a beregi szőttes, a vereckei honfoglalási emlékmű és egy archaikus ima. A tárlatmegnyitót gasztronómiai bemutató követte, amelyen a jelenlévők hagyományos kárpátaljai magyar ételeket-italokat kóstolhattak, többek között toros káposztát, kukoricadarával töltött káposztát, salánki labdacserőgét, szamóca- és barackpálinkát és természetesen beregvidéki borokat.

A fesztivál keretében tematikus tudományos konferenciát tartottak a főiskolán. Szilágyi Péter, a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkársága kabinetfőnökének köszöntőjét követően előadást tartottak Pappné Máté Erzsébet, a Hungarikum Főosztály Kommunikációs és Marketing Osztályának vezetője, Molnár Eleonóra, a KNE elnöke, Orosz Ildikó, a II. RF KMF elnöke, Hidi László, a Pro Agricultura Carpatica elnöke, Kész Barnabás történész, Kész Margit néprajzkutató, Dudics Katalin nyelvész.

Este a Kárpátalja Megyei Magyar Drámai Színház társulata a Zelei Miklós dokumentumregénye nyomán készült *Zoltán újrátmetve* című darabot adta elő.

Másnap a fesztivál programja a beregszászi szabadtéri színházban folytatódott, ahol a kárpátaljai kézművesek és termelők állították ki portékáikat. A szervezők olyan gazdákat és alkotókat hívtak meg, akiknek mindegyike valamilyen sajátos kárpátaljai értéket tudott bemutatni. Az ide látogatók a pavilonokban megismerkedhettek a hordókészítés, a szövés, a korongozás, a bórdíszművesség, a hímestojásfestés fortélyáival, mangalicakolbászt, méhészeti termékeket, finom szőlőket és borokat kóstolhattak.



A gyerekek *Értékösvény* címmel játékos vetélkedőn vehettek részt. A mesésáttörben Kész Margit néprajzkutató és lánya, Réka a magyar népmesék világába vezette be a hallgatókat, Kész Barnabás történész élő történelemóra keretében mutatta be a honfoglaló magyarok öltözködését, fegyvereit, harcmódorát. A Salánki Hagyományörző Ifjaskör tagjainak vezetésével ifjászkothattak is a jelentkezők.

A színpadot a kárpátaljai népzenei és néptánc tehetséggutatók díjazottjai vették birtokukba. A gyermekcsoportok bemutatkozása után fellépett a Csipkés, a Sodró, a Bicskások együttes, a Kokas Banda. Este a Veszprém – Bakony Táncegyüttes műsorát láthatta a közönség, majd Pál István Szalonna és Bandája adott nagy sikerű koncertet.

Sz. J.

TURUL-ÜNNEPSÉG ÉS KURUCFESZT

1703. július 14-én a tiszaujlaki révnél aratta első győzelmét a II. Rákóczi Ferenc vezette kuruc sereg. Az eseményről 1990 óta minden évben megemlékezik Kárpátalja magyarsága. Idén július 12-én került sor a hagyományos Turul-ünnepségre a Tiszaujlak és Tiszabökény határában lévő emlékműnél.

Az ünnepség a tiszaujlaki egykori Sóház falánál, Esze Tamás kuruc brigadéros emléktáblájánál kezdődött, ahol Bencze Rudolf, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) tiszaujlaki alapszervezetének elnöke ismertette a Rákóczi-szabadságharc első győztes csatájának körülményeit. Elmondta továbbá, hogy 2012-ben felállítottak egy újabb emléktáblát azoknak a tiszaujlaki férfiaknak a neveivel, akik csatlakoztak a szabadságharchoz.



Az emléktáblák megkoszorúzása után a résztvevők a hagyományoknak megfelelően gyalogmenetben vonultak végig a nagyközségeen a Turul-emlékműhöz. A menet élén a korhű ruhába öltözött salánki hagyományörzők haladtak, Pirigy Gergely főiskolai hallgató tárogatón Rákóczi korabeli dallamokat játszott.

Az emlékműnél Ukrajna és Magyarország himnuszainak elhangzása után Barta József, a KMKSZ alelnöke köszöntötte a vendégeket, majd több politikus és magas rangú tisztviselő is megosztotta gondolatait a jelenlévőkkel, köztük Csutora Zsolt, a Külgazdasági és Külügyminisztérium keleti nyitására felelős helyettes államtitkára és Brenzovics László parlamenti képviselő, a KMKSZ elnöke.

A továbbiakban a vendégek és a KMKSZ jelenlévő képviselői elhelyezték a tisztelet és emlékezés koszorúit az emlékmű talapzatánál. Ezután a résztvevők buszokkal, autókkal, lovas kocsin a tiszapéterfalvai vidámparkba mentek, ahol idén immár negyedik alkalommal került megrendezésre a KurucFeszt.

A program keretében felléptek a vidékünk különböző részeiből érkezett műkedvelő együttesek, sor került a hagyományörzők bemutatkozására, a kárpátaljai kézművesek foglalkozásokat tartottak az érdeklődők számára. A jelenlévők felidézhetik a több mint 300 évvel ezelőtti eseményeket, átélhették a népi felszabadító harc romantikus-dicsó légkörét.

* Ezzel egyidőben zajlott Tiszapéterfalván a II. Turul Expo – nemzetközi termékiállítás. A Kárpátaljai Magyar Vállalkozók Szövetsége (KMVSZ) által szervezett kiállítás célja, hogy lehetőséget biztosítson a kárpátaljai vállalkozók, gazdálkodók, a szolgáltatói szféra képviselői számára a találkozásra, bemutatkozásra, kapcsolatteremtésre. Az idei expón több mint 40 kiállító vett részt, köztük mezőgazdasági kistermelők, farmergazdák, borászok, méhészek, nyúltenyésztők, virágkertészek, kézművesek, de képviseltette magát több civil szervezet, bemutakoztak festők, fogtechnikusok, sajtókészítők, bórdíszművesek, hordókészítők és fafaragók is.

A bemutatóra érkezett kiállítók a szakmai programok mellett részt vehettek a XX. Ének-, Zene-, Néptánc- és Kézművestábor keretében tartott klasszikus és egyházzenei hangversenyen, valamint Pál István Szalonna és Bandája koncertjén.

A háromnapos rendezvény keretében lómustrára, lószépségszerenyre is sor került, megtartották a KMVSZ méhészközösségének fórumát, valamint egy kerekasztal-megbeszélésen a KMVSZ elnöksége és a Magyarországról, Erdélyből, Vajdaságból és Muravidékről érkezett vendégek a sajátos helyzetben lévő Kárpátalja jövőjéről, kilátásairól tanácskoztak.

KH-összeállítás

FELTISZA – ötödször

Ötödik alkalommal rendezték meg a Felső-Tisza-vidéki Magyarok Találkozó-ját. A FELTISZA-nak ezúttal a hegyek között megbúvó Körösmező adott otthont.

A programsorozat a római katolikus templomban vette kezdetét. Isten ígését Mikulák László Felső-Tisza-vidéki esperes, rahói plébános és László Károly técsői református lelkész hirdette. Aszörvényban élő magyarok közül sokan eljöttek (mint-

egy hatszázötvenen), voltak, akik be sem fértek a templomba. Az alkalmat követően települések szerint csoportokba szerveződve a turistaházhoz vonultak. A menetelést a rahói és az aknaszlatinai fúvószenekarok kísérozeneje tette hangulatossá.

A rendezvényt Mikulák László nyitotta meg, majd Nagy Klára kárpátaljai referens tolmácsolta Potápi Árpád János, a magyar Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős államtitkárnak üdvözlét és jókívánságait. Köszöntötte az egybegyűlteket Brenzovics László parlamenti képviselő, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke és Zelinszki Eduárd, Körösmező polgármestere is. Az üdvözlő szavakat követően a gasztronómiai és a kulturális különlegességekre volt a főszerep. A rendezvényen minden településnek, így Husztnak, Visknek és Gyertyánligetnek is saját sátra volt, ahol kiállították a rájuk jellemző dolgokat, kézműves termékeket.



A FELTISZA-t megelőzően Viskén vette kezdetét az idei *Kárpát-medencei Magyarok Zenéje* koncertsorozat. Az eseményre zsúfolásig megtelt helyi művelődési házban Szajkó Károly polgármester köszöntötte az egybegyűlteket. A fellépők között voltak a Viski Bicskások, Agócs Gergely és Agócs Julianna, valamint Pál István Szalonna és Bandája is. A program a határon túli helyszínek után november 8-án a Pesti Vigadóban szervezett jótékonysági gálakoncerttel zárul, amelyre a viskieket is meghívták.

(A Kárpáti Igaz Szó nyomán)

XX. TIZSACSOMAI HONFOGLALÁSI EMLÉKÜNNEPSÉG

A kárpátaljai magyarság egyik legjelentősebb emlékhelye a Tiszacsomai Honfoglalási Emlék- és Szoborpark, amelynek területén több mint 1000 éves, honfoglalás kori temetőt és települést tártak fel a régészek. Ez a lelőhely ékes bizonyíték arra, hogy eleink már közvetlenül Árpád bejövetele után megtelepedtek ezen a vidéken, és azóta is a terület őslakosságát alkotják.

A tiszacsomai emlékpark által képviselt szellemi-kulturális értékek a magyar közösségtudat erősítését szolgálják, mint a honfoglalási emlékünnepség is, amelyet idén június 21-én immár 20. alkalommal szervezett meg a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) Beregszászi Középszintű Szervezete és tiszacsomai alapszervezete.

A rendezvény hivatalos megnyitója után színes kulturális program következett, amelyben magyar néptáncok és népi játékok bemutatásával fellépett a mezőegrecsei Kékviola néptáncsoprt és a tiszacsomai kultúrház Bokréta hagyományörző csoportja. A nagymuzsalyi Tárogató hagyományörző csoport *Az én hazám csendes pentaton ének* című zenés-verses összeállításával emlékezett a honfoglalásra, a magyar történelem fontosabb eseményeire. A műsort a Kokas Banda előadása zárta.

A szervezők más szórakozási lehetőségekkel is kedveskedtek az emlék-

ünnepségre kilátogatóknak. Volt lovaglás, íjászkodás, középkori fegyver- és viseletbemutató. A kézművessátrákban az érdeklődők betekinthettek a különböző népi mesterségek fortélyaiba, sőt, maguk is kipróbálhatták a szövést, fafaragást. A rendezvényen gyerekek és felnőttek egyaránt megtalálták a számukra érdekes programot, és újabb élményekkel, ismeretekkel gazdagodva térhettek haza.

Szemere Judit



Dióhéjban

Középkori kutat tártak fel a beregszentmiklósi várban

A Kijevi Nemzeti Egyetem régészei egy középkori kutat tártak fel a Munkácsi járásban lévő beregszentmiklósi várban. A kutat geomágneses érzékelő segítségével találták meg. Korábban már tudtak a létezéséről, de 1959-ben betemetették földdel, és megfeledkeztek róla.

A kijevi szakemberek most kiásták, megtisztították a szeméttől, és vízzel töltötték meg a kutat, amelynek mélysége 7,5 m, átmérője 1,7 m, a víz szintje 1,2 m. Az ásatások alatt 1945-ből származó lőszereket is találtak a mélyben, hiszen a várban valamikor katonai egység állomásozott.

Lehoczkyról nevezik el a helytörténeti múzeumot

Vidékünk alkotói értelmisége azt kezdeményezte, hogy az ungvári várban található Kárpátaljai Helytörténeti Múzeumot Lehoczky Tivadarról, a neves történésről, régészről, néprajzkutatóról, a kárpátaljai múzeumok alapítójáról nevezzék el. A Kárpátaljai Megyei Tanács jóváhagyta az indítványt.

Lehoczky Tivadar munkásságával jelentős részben hozzájárult a mai Kárpátalja tudományos és kulturális fejlődéséhez a 19. század második felében és a 20. század elején. Abban az időben nevét nemcsak vidékünkön és az Osztrák–Magyar Monarchiában, hanem annak határain túl is jól ismerték. Alkotói hagyatéka nagyon jelentős és sokszínű: 11 monográfiát, közel 300 cikket, terjedelmes kéziratos gyűjteményt, gazdag régészeti, éremtani, történeti és néprajzi gyűjteményt hagyott az utókorra.

Rendőrkezen a szoborrongáló

Augusztus 19-én elvetemült vandálok garázdálkodtak az ungvári Petőfi téren, immár sokadik alkalommal rongálva meg Petőfi Sándor szobrát. Ezúttal kettétörték kardját, s annak egyik darabját elvitték. A városi rendőrség szóvivőjének bejelentése szerint nagy erővel indították el a nyomozást, ennek eredményeként előállították a tettest – egy Ungváron élő dnyipropetrovski nyugdíjas férfit, aki fémgyűjtésből él.

Bacsikai József, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja kijelentette: a külképviselet vállalja a helyreállítás feladatát. A cselekedetet elítélte Hennagyij Moszkal, a megyei állami közigazgatási hivatal elnöke is.

Tanévkezdés Kárpátalján

Nem csökkent a magyar, illetve a nemzetiségi iskolák száma Kárpátalján. Közel 100 iskolában tanulhatnak anyanyelvükön a magyar gyermekek. Szeptember 1-jén 668 tanintézetben összesen 157 ezer tanuló számára kezdődött meg az új tanév a megyében. Az első osztályokban 17 915 kisiskolás kezd meg tanulmányait – mintegy kétezerrel több, mint tavaly. Információink szerint a magyar tannyelvű intézményekben közel kétezer az első osztályos.

Szerhij Kvít, Ukrajna oktatási minisztere bejelentette, hogy ismét tizenkét éves lesz a középiskolai oktatás azon tanulók számára, akik a következő évben kezdik el az első osztályt.

VENDÉGSÉGBEN KOLOZSVÁRON

Az immár hatodik alkalommal tartott Kolozsvári Magyar Napok több rendezvénye is az ukrainai háború árnyékában tengődő, gazdasági nehézségek sújtotta kárpátaljai magyarság helyzetére fókuszált. Helyszűke miatt alább csak néhány eseményről számolunk be röviden.



Az alaphangot már a Kolozsvári Magyar Operában megtartott nyitógalán megadta a Magyar Állami Népi Együttes *Megidézett Kárpátalja – Hágókon innen és túl* című műsorával, amelyben az ott élő népek táncait és dalait mutatták be a viski származású, Liszt Ferenc-díjas Pál István Szalonna közreműködésével.

A Kolozsvári Magyar Napok keretében tartották meg a 17. Szent István-napi néptáncalálkozót, amelyen szülőföldünket az augusztus 19-én Budapesten a Külhoni Magyarságért Díjjal kitüntetett eszenyi Ritmus néptáncegyüttes képviselte. A táncosok 11 ország 20 együttese között kiválóan teljesítették küldetésüket, műsoruk nagy tetszésnek örvendett.

Sikere volt Dinnyés József daltulajdonos estjének is, amelynek a Kolozsvári Református Kollégium díszterme adott otthont. Az előadóművész *Dalaim negyvenöt éve* című DVD-jének bemutatásával felejthetetlen élményt nyújtott a közönségnek. A lemezen Dinnyés József fél évezred magyar lírájának legjavát tette közkinccsé, háromszáz költő összesen ezernegyszáz versét, mindezt az alkotók életrajzával, elemzé-

sekkel, tanulmányokkal kiegészítve. Nem véletlenül vetette papírra dr. Füzfa Balázs irodalomtörténész, hogy ezt a segédesszközt minden magyar középiskolához el kellene juttatni érettségi ajándékként (megrendelhető a www.dinnyes.com honlapon). Megtisztelő, hogy a különleges gyűjteményben kárpátaljai költők is helyet kaptak.

A kolozsvári Bocskai-házban, a Sapientia Egyetem Óváry Termében Kovács Sándor szakíró, a Kárpátaljai Szövetség alkotóközösségének (KIMAK) elnöke, Dinnyés József daltulajdonos és Füzesi Magda költő, újságíró Kárpátalja kulturális és természeti értékeiből mutatott be egy csokorra valót. Kovács Sándor *Ahol a Tisza születik és Verecke* című filmjei, illetve fotókiállítása komoly érdeklődést váltottak ki a nagy számban összegyűlt kolozsváriak körében. Dinnyés József kárpátaljai költők megzenésített verseiből adott ízelítőt. Rekita Rozália kolozsvári színművész Füzesi Magda írásai-ból olvasott fel, majd a költő tartott rövid ismertetőt a kárpátaljai irodalmi életéről, illetve az írott és elektronikus sajtó működéséről. Meglepő volt szembesülni azzal, hogy erdélyi testvéreink is elhiszik az egyes magyarországi médiumokban napvilágot látott rémhíreket, miszerint Kárpátaljára utazni nem biztonságos, hiszen ott háború van, megtiltják, hogy a magyarok anyanyelvükön beszéljenek... Néhány kolozsvári nemzettársunk is segített a köd-osztatásban, akik többek között azt is elmondták: a Beregvidéken járva jóleső érzéssel tapasztalták, hogy a magyar többségű települések polgármesterei hivatalainak épületein ott lógó a nemzeti trikolor, ami Romániában, az Európai Unió tagállamaiban még most is elképzelhetetlen lenne. Az egybegyűlték számos kérdést tettek fel a vendégeknek, akiknek H. Szabó Gyula, a Kriterion Könyvkiadó igazgató-



ja, a műsor házigazdája köszönte meg, hogy elfogadták a szervezők meghívását.

A Kolozsvári Magyar Napok rendezvényein sok helyütt gyűjtöttek adományokat a kárpátaljai magyarság megsegítésére. Köszönet érte! Ám az is fontos, hogy a kárpátaljaiak is elvigyék szűkebb pátriánk jó hírét, és tudatosítsák mindenütt: szeretettel várják a vendégeket nemcsak az otthoni rendezvényekre, de a falusi zöld turizmus keretében kiépített szállásokon is, mert nem szeretnék, ha Kárpátalja újra „terra incognita” lenne.

Tudósítónk

A felvételeken: **Dinnyés József** daltulajdonos, **Kovács Sándor** közíró, **Füzesi Magda** költő és **H. Szabó Gyula** kiadóigazgató válaszol az érdeklődők kérdéseire; **Rekita Rozália** színművész verseket olvas; a 6. Kolozsvári Magyar Napok rendezvényeinek adománygyűjtő perselye.



Kolozsvári adomány a kárpátaljai gyermekeknek

Több mint 23 ezer lejt (mintegy 1,6 millió forintot) adományoztak a Kolozsvári Magyar Napok résztvevői a kárpátaljai magyar iskolás gyermekeknek – közölte a magyar napok sajtószolgálat.

Az augusztus 16. és 23. között tartott Kolozsvári Magyar Napok szervezői már a rendezvény előtt bejelentették, hogy együttérzést szeretnének ébreszteni a fesztivál résztvevői körében a nehéz helyzetbe került kárpátaljai magyar iskolások iránt. A nyitógalán Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke is beszédet mondott.

A magyar napokat szervező Kincses Kolozsvár Egyesület a budapesti székhelyű Ökumenikus Segélyszervezettel öt pénzgyűjtő perselyt helyezett el a rendezvény helyszínein. Az adakozók az

adomány összegére is utaló színes karszalagot kaptak. A perselyekben összesen 22 ezer 433 lejt (1,57 millió forint) gyűlt össze mintegy háromezer adományozó hozzájárulásával (a karszalagok alapján). Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) standjánál pedig további 960 lejt (67 ezer forintot) gyűjtöttek. Az összeg célirányos felhasználásáról az Ökumenikus Segélyszervezet gondoskodik.

A Kincses Kolozsvár Egyesület megköszönte a kolozsváriaknak, hogy a mindennapi problémáik ellenére is képesek odafigyelni a más régiókban élő nemzettársaik helyzetére. Az egyesület közölte, hogy október végéig fogadják az adományokat a megadott bankszámlákon és a romániai mobilhálózatokon keresztül.

Forrás: MTI

Kárpátalján járt a Magyar Művészeti Akadémia küldöttsége

Június 15-én a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold termében kiállítás-megnyitóval kezdődött a Magyar Művészeti Akadémia Határon Túli Bizottságának háromnapos kárpátaljai programja. A *Hidak, korok, Budapest* című kiállítás az Európai Utas Alapítvány, a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) és a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet szervezésében jutott el Beregszászba. A kiállítás szakmaiságát a Budapesti Történeti Múzeummal való együttműködés biztosította, a táblákhoz kapcsolódó esszét Száraz Miklós György írta.

Az egybegyűlteket köszöntötte Juhász Judit, az MMA szóvivője, Orosz Ildikó, a főiskola elnöke, Kucsera Tamás Gergely, az MMA főtitkára, Vári Fábián László író, költő, az MMA kárpátaljai tagja, Módos Péter, a kiállítás szervezője, megálmodója.



Ezután a tanintézmény Esztergom termében civil kerekasztal vette kezdetét. Kucsera Tamás Gergely bemutatta az érdeklődőknek az akadémiát, illetve Vári Fábián László és Füzesi Magda költőket, valamint Magyar László és Erfán Ferenc képzőművészeket, az MMA jelen lévő kárpátaljai tagjait. Kiss B. Attila, a Határon Túli Bizottság elnöke szövegezte a grémium tevékenységéről. Hangsúlyozta, hogy a kihelyezett ülést szeretnék összekötni a kárpátaljai magyar szervezetek, illetve a magyar értelmiség képviselőinek megismerésével. Jó alkalom erre a civil kerekasztal, amelynek keretében a képzőművészek, a színművészek, a fiatal írók, a zenészek, a művészeti iskolák problémái egyaránt terítékre kerültek. Többek között szót kért Kulin Ágnes, a Révész Imre Társaság titkára, Barta József, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Nagyszőlősi Járási Szervezetének elnöke, Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke, Fekete Zsuzsanna, a Credo vers-énekelő együttes tagja, Matl Péter szobrászművész és sokan mások.

Kiss B. Attila a június 7-én a budapesti Vigadóban a kárpátaljai művészeti iskolák megsegítésére szervezett jótékonysági nap eredményeiről számolt be, majd részleteket mutatott be a gálaestről készült filmből. Az összegyűlt adományt, közel 1 200 000 forintot Kucsera Tamás Gergely nyújtotta át Vass Ilonának, a közvetítő, a Beregszászi Magyar Főiskoláért Alapítvány képviselőjének. A támogatottak nevében Bobály István, a Beregszászi Művészeti Iskola igazgatója köszöntötte meg az anyaországiak által összegyűjtött pénzösszeget, amely, az MMA számításai szerint 80 zeneiskolás egyéves tandíját fedezheti. Az est folyamán a megye művészeti iskoláinak fiatal tehetségei adtak műsort.

Másnap Jánosiban, a Helikon Hotel konferenciatermében került sor az MMA Határon Túli Bizottságának kihelyezett ülésére, ahol bemutatkoztak a kárpátaljai tagok – a fent említetteknek kívül jelen volt Nagy Zoltán Mihály Csonkapapiban élő író is –, majd a résztvevők összegezték a tapasztalatokat. Délután a küldöttség tagjai Kárpátalja történelmi és kulturális emlékhelyeire látogattak el. A Szolyvai Emlékparkot dr. Dupka György történetész, az emlékparkbizottság felelős titkára mutatta be, illetve tartott előadást a kárpátaljai magyar és német férfiak 1944 őszi történet elhurcolásáról és a sztálinisták megtorlási akcióiról.

Este a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban Tarpai Viktória színművész előadásában az MMA tagjai megtekintették a Nagy Zoltán Mihály *A sátnak fáttya* című regényéből írt monodrámát.

Tudósítónk

Beregszászban is segít a Szent György Lovagrend

A visegrádi központú Szent György Lovagrend két karitászi akció keretében több mint 11 millió forintot gyűjtött össze a kárpátaljai családok megsegítésére. 2015. június 22-én, hétfőn Kárpátaljára érkeztek a lovagrend képviselői, akik az összegből több tonnányi tartós élelmiszert vásároltak. A csomagok kiosztására még ugyanezen a napon sor került Kárpátalja több járásában, ahol a szociálisan leginkább rászorulóknak – az egyházi és civil szervezetek ajánlásai alapján – részesültek az adományból. A csomagok összeállítása, elosztása és kiszállítása a nyíregyházi székhelyű Beregszászi Alapítvány közreműködésével történt.

A beregszászi segélyakció során 190 egységcsomagot osztottak szét a rászorulóknak között. Többek között a korlátozott fizikai képességű személyek „Bereg” Beregszászi Sport és Egészségjavító Klub Társadalmi Szervezet (Bereg SEK), a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének, a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok



Egyesületének több tagja is átvette a nagy értékű tartós élelmiszer-csomagot. Ezenkívül a beregszászi Szociális konyha segélyprogram támogatására is jutott az adományból.

A csomagok elkészítésében a Bereg SEK több aktivistája is részt vett. Prodán János, az egyesület elnöke, a beregszászi mozgáskorlátozottakért tett szolgálatukat és áldozatos munkájukat megköszönve kíván a Szent György Lovagrend központi és kárpátaljai priorátusai priorjainak további munkasikerét a nemes ügy szolgálatában.

Répási István

Megidézt Kárpátalja – másodszor is Beregszászban

Beregszászi fellépéssel kezdte a Magyar Állami Népi Együttes nagy sikerű ukrán jótékonysági körútjának második szakaszát, amelynek állomásain ismét a Kárpátalján élő népek zenei és táncörökségéből összeállított *Megidézt Kárpátalja – Hágókon innen és túl* című műsort mutatta be.

A felújított beregszászi amfiteátrumban megtartott előadás különlegessége az volt, hogy előzenekarként a néptáncjátékosok tiszta-péterfalvai Kokas Banda szórakoztatta a gyülekező közönséget.

A műsor előtt Grezsa István, a Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkárságának miniszteri biztosa köszöntötte a mintegy ezer főnyi közönséget. A diplomata emlékeztetett arra, hogy a Magyar Állami Népi Együttes május végén és június elején Ungváron, Beregszászban, Kijevben, Lembergben és Szkolében vitte színpadra az összeállítást. A közönség valamennyi helyszínen nagy tetszéssel fogadta a műsort, amely a magyar színpadi néptáncművészet történetében először mutatja be egy antológia keretében a Keleti-Kárpátokban és annak előterében, Kárpátalján élő népek – magyarok, ukránok, ruszinok, huculok, románok, cigányok és zsidók – sokszínű tradicionális kultúráját.

Szalipszki Endre beregszászi magyar főkonzul elmondta, hogy az eddigi előadások helyszínein a közönség részéről jelentős összegű felajánlások történtek, amelyeket – a helyi önkormányzatokkal egyeztetve – gyermekegészségügyi, szociális célokra, és a kelet-ukrajnai harcok sebesültjeinek gyógykezelésére fordítják. A Magyar Állami Népi Együttes Tecsőn és Rahón is fellépett, majd Ivano-Frankivszkban folytatta és Csernovicban zárta nyugat-ukrajnai koncertkörútját.

Tudósítónk

A „málenkij robot” áldozataira emlékeztek Sztarij Szamborban

Tíz évvel ezelőtt a Lembergi Magyar Kulturális Szövetség (LMKSZ) tagjai emlékkeresztet állítottak a Lviv (Lemberg) megyei Sztarij Szambor melletti Szozany faluban, ahol a „málenkij robot”-ra elhurcolt magyar és német származású kárpátaljai lakosok ezrei színlődtek és haltak meg az NKVD elosztótáborában.

Az elhurcolás 70. évfordulójára emlékezve a szövetség tagjai rendezték a helyszínt, felújították az emlékkeresztet, és július 26-án megemlékezést tartottak a környék lakosaival együtt. A rendezvényt megtisztelték jelenlétükkel a helyi polgármesteri hivatal, valamint a Szambori Járási Tanács és a Lembergi Megyei Közigazgatási Hivatal képviselői is. Nyitó beszédet mondott Szarvas Gábor, az LMKSZ elnöke.

Az itt elhunyt magyar, német és más nemzetiségű rabok lelki üdvéért a helyi görögkatolikus papok imádkoztak. Ezt követően szót kért dr. Dupka György történész, a Szolyvai Emlékparkbizottság felelős titkára, Vida László, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, Strömpl András, az LMKSZ alelnöke, majd neves lemerbergi előadóművészek – Lába Marianna, Almásy Zoltán, Scsur Sándor – közreműködésével lágerdalok, megzenésített lágerversek, magyar népdalok és klasszikus zenei művek hangzottak el. Az emlékredezvény gyertyagyújtással és koszorúzással ért véget.



Támogatásra talált Dupka György javaslata, miszerint a helyi önkormányzat, az Ungvári Magyar Főkonzulátus, illetve az ukrán és magyar civil szervezetek támogatásával létesüljön a területen a Szolyvai Emlékparkhoz hasonló védett emlékhely, és Mihajlo Beleny neves szobrász kivitelezésében állításának emlékművet azok emlékére, akiket a szolyvai megsemmisítő táborból ide hurcoltak, s az itteni elosztótáborban pusztultak el végegyengülésben, járványos betegségben, éhen haltak vagy megfagytak. Az erre vonatkozó levéltári anyagok alapján kijelenthető, hogy több mint 250 ezer hadifoglyot, internált civilt, letartóztatott és szovjetellenességgel vádolt értelmiségit tartottak itt fogva 1944–1947 között, mintegyháromezer halottat temettek el a lágerhez közeli jeltelen tömegsírokban. A sztálinizmus áldozatainak Szolyva után itt van a második nagy fogolytemetője, amelytöbbségében a Kárpát-medence térségéből elhurcolt magyarok, sváb-németek, illetve szászok, valamint ruszin, lengyel és ukrán hazafiak végső nyughelye lett.

Tudósítónk

Minden ártatlan áldozatnak egyforma tisztelet jár Emlékműavatás Kamjanec-Pogyilskijban

Az átlag kárpátaljai magyar ritkán jut el a Vereckei-hágótól, tehát a megyehatártól mintegy 500 kilométerre fekvő Kamjanec-Pogyilskijba, pedig lenne ott keresnivalónk, hiszen több évszázadra nyúlnak vissza ezen vidék és a magyarság kapcsolatai. Többek között az itteni várat Báthory István erdélyi fejedelem és lengyel király építette ki mai formájában.

1941 nyarán – Kárpátalján keresztül – tizennyolcezer-ötszázán érkeztek a podóliai városba. De nem önszántukból. A magyar hatóságok a háborús helyzetre való tekintettel úgy vélték, hogy a Szovjetunió akkor már német megszállás alatt lévő nyugati részére kell kitoloncolni a Magyarországon tartózkodó hontalan, rendezetlen állampolgárságú zsidókat. A katonai teherautókon és marhavagonokban érkezők – férfiak, nők, gyerekek, fiatalok és idősek – nem sejtették, hogy milyen szörnyű sors vár rájuk. A Magyarországról kitoloncolt, illetve az e területen élő zsidók közül a német SS-alakulatok, valamint a helyi miliciák közreműködésével rövid idő leforgása alatt negyvenkétezer embert végeztek ki, közülük 23 600-at 1941. augusztus 27-én a ma Ukrajnához tartozó Kamjanec-Pogyilskij közelében.

Hetvennégy évvel a gyászos eseményt követően, a magyar kormány támogatásával, az Ukrajnában működő zsidó szervezetek aktív közreműködésével a tömegsírok mellett korábban létrehozott kegyeleti helyen emlékművet állítottak az ártatlan áldozatoknak. A bezárt vagonajtóra emlékeztető alkotást Mihajlo Kolodko ungvári szobrász készítette. Az avatóünnepségen a több száz helybéli mellett jelen voltak a jelentősebb magyarországi és kárpátaljai zsidó közösségek vezetői.

A megemlékezésen beszédet mondott Latorcai Csaba, a Miniszterelnökség kiemelt társadalmi ügyekért felelős helyettes államtitkára. „Fontosnak éreztük, hogy a magyar kormány nevében egy emlékjelet állítsunk az áldozatoknak, ezzel is kifejezve gyászunkat, fájdalomunkat és együttérzésünket az áldozatok hozzátartozói iránt. Együttal figyelmeztetve mindenkit, hogy egyes akkori magyar kormányhivatalnokok döntése, jóllehet nem számoltak vele, mégis mekkora tragédiához vezetett” – emelte ki.

A továbbiakban felszólalt Mihajlo Zahorodnij, Hmelnickij megye állami közigazgatásának elnöke, Dmitro Vasziljanov, Kamjanec-Pogyilskij alpolgármestere, Margarita Sapnik, a Hessed Best helyi zsidó szervezet képviselője, valamint az eseményen részt vevő Kirschner Péter, a Magyar Zsidó Kulturális Egyesület vezetője és dr. Szakály Sándor, a VERITAS Történetkutató Intézet főigazgatója is. Zoltai Gusztáv, Miniszterelnökséget vezető miniszter tanácsadója imát mondott valamennyi ártatlan áldozatért. Az emlékmű megkoszorúzása idején az alkalomhoz illő versek, énekek, zeneszámok hangzottak el.

A központi rendezvény követő-

en a magyarországi és a kárpátaljai vendégek felkeresték az ősi kamjanec-pogyilskiji várat, a Báthorybástyát, a polgármesteri hivatalt, a helyi zsidó közösség Hessed Best alapítványának székházát.



Latorcai Csaba podóliai tartózkodása során találkozott Hmelnickij és Csernovci megye vezetőivel, megbeszéléseket folytatott a testvérvárosi kapcsolatok kibővítéséről, a magyarországi és a helyi agrárium együttműködésének lehetőségeiről, a régióban található, a magyar múlthoz kapcsolódó emlékhelyek felállításáról. A politikus a világörökség részét képező hotini erődvárban megnyitotta Tóth József fotóművész magyarországi templomokat, kastélyokat, hidakat, malomokat ábrázoló fotókból készült kiállítását. A küldöttség tagjai Csernovicban felkeresték a felújítás előtt álló, 7 hektáron elterülő zsidó temetőt és más emlékhelyeket.

Kovács Elemér

A kárpátaljai magyarság „mindenese”

Dupka György író, költő, lágerkutató, könyv- és lapkiadó, kulturális menedzser. Nem melléleg alapításától a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottságának tagja. Olvasóink közül sokan ismerik a nevét, de bizonyára kíváncsiak arra is, mivel tölti napjait ez a fáradhatatlan ember, aki kora ifjúságától jelen van a kárpátaljai közéletben, és a nehéz körülmények ellenére is a szülőföldön valósítja meg önmagát. Vele beszélgettünk a közelmúltban Lengyel János író, lapunk állandó szerzője.



– **Előljáróban gratulálok a doktori munkád megvédéséhez. Beszéljél a választott témáról?**

– Köszönöm, de ezt az eredményt első sorban a szilárd támaszt nyújtó családomnak köszönhetem. Az irodalmi, művészeti és kulturális tevékenység szervezése mellett már huszonéves koromban életem szerkesztője volt a helytörténeti kutatás, amely kezdetben a versírásnál is fontosabb volt. Úgy is mondhatom: én is elkötelezett GULAG- és „málenkij robot”-kutató lettem. Ebben meghatározó szerepe volt a családi érintettségnek. Apai nagybátyám, András odaveszett a Don-kanyarban, apám és több nagybátyám, illetve a közeli rokonság férfitagjai is megjárták a sztálini táborokat. A kutatások kezdete az 1988–1989-es évekre tehető, amikor is a személyemet ért támadások és fenyegetések ellenére számos publikációban tartam fel és lepleztem le a kommunista diktatúra kárpátaljai bűneit. Ezt bátran megtehettem, mert sem én, sem családom tagjai közül senki nem volt kommunista, valamennyien a rendszer kárvallottjai voltak. A vidék magyar múltjának kutatására mesterem, Váradi-Sternberg János ismert és nagy tudású történészprofesszor buzdított, akivel az egyetemi évek után több helytörténeti írást jelentettünk meg közösen. A magyar szakon a vidék művelődéstörténetét, irodalmi életét leíró, elemző diplomamunkámnak Fodó Sándor tanár, későbbi politikus volt a tudományos vezetője, az elkészült dolgozatot Váradi-Sternberg János lektorálta. Közbevetőleg megjegyzem, hogy a professzor úr műhelyéből került ki a nemrég elhunyt Soós Kálmán történész, a beregszászi főiskola egykori rektora, Csátáry György történész, a főiskola tanácskezelője, Kész Barnabás történész, de nyomdokain halad Zubánics László történész, az UNE magyar karának dékánhelyettese is. Azóta a kisebbségi sorsba kényszerített kárpátaljai magyarság múltjával és jelenével kapcsolatban közel 20 könyvem, számos fontosabb munkám, közreadott gyűjteményem jelent meg. A tényfeltárással párhuzamosan egyik aktív kezdeményezője voltam a „málenkij robot”-ra elhurcolt magyar és német áldozatok és magyar honvédek Szolvyvai Emlékparkja, az

ungvári Központi Magyar Katonai Temető és egy sor más magyar emlékhely és kegyhely létrehozásának.

Több kutató- és tanulmányúton vettem részt a pécsi Német Kör szervezésében. A kutatócsoport tagjaként felkerestem Erdély, Felvidék, Délvidék második világháborús emlékhelyeit, az ukrainai Donyec-medencében (Donyeck és Luganszk megye), valamint az oroszországi Urál-régióban – Perm, Jekatyerinburg, Cseljabinszk, Ufa – elterülő egykori fogolytáborok helyszíneit, a megmaradt lágertemetőket. Atöbb ezer kilométert kitevő tanulmányutak, a terepmunka során szerzett tapasztalataimat, további kutatási eredményeimet a legutóbbi kéthárom évben kiadott munkáimban összegeztem (*Szolyva a mi golgotánk*, 2012, „Hova tűnt a sok virág...”, 2013), amelyek alapot képeztek a doktori (PhD) értekezés megírásához is. Úgy értékelem, hogy 2014. szeptember 19. történelmi mérföldkő eddigi életemben. Ezen a napon a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE) történelmtudományok doktori iskolájában *A kollektív bűnösség elvének alkalmazása a kárpátaljai magyarokkal és németekkel szemben (A 4. Ukrán Front Katonai Tanácsa határozatainak végrehajtása az NKVD-jelentések tükrében, 1944–1946)* címmel megvédtem doktori (PhD) disszertációm a legjobb minősítéssel. 2014. december 2-án a PPKE rektora és Doktori Tanácsa megítélte számomra a doktori (PhD) fokozatot summa cum laude eredménnyel. Értekezéssel 25 éves kutatómunkát zártam le. 70 esztendeje vette kezdetét a magyar és német civilek internálása, a nevezett közösségek megtizedelése, népirtása. Az összefoglaló munkámmal az áldozatok emléke előtt tisztelgek. Eddigi és mostani publikációimmal továbbra is azt hangsúlyozom, hogy az első és a második világháborús és a mostani ukrainai polgárháborúnak egyértelmű a tanulsága: soha többé háborút!

– **Február 25-én volt a kommunizmus áldozatainak emléknapja, a magyarországi megemlékezések keretében te is felszólaltál az Országházban. Szerinted hol tart ma a téma kutatása? Kap-e megfelelő figyelmet, támogatást?**

– Az Országház felsőházi üléstermében a „málenkij robot” áldozataira emlékeztünk. A számomra biztosított 15 percet megosztottam társelőadómmal, a 90 éves, szülőfalumból Budapestre elszármazott Főris Kálmán (Tiszabökény, 1924) túlélővel, akit nagybátyáimmal együtt 70 évvel ezelőtt hurcoltak el Szolvyára. Kálmán bátyám túlélte a poklok poklát is, Isten áldja meg erőben, egészséggel, kortanuként még sokáig emlékeztessen bennünket okulásként múltunk gyászos éveire! Hogy hol tart a téma kutatása? A Kárpát-medencében ez a téma a rendszerváltásig jóformán tabu volt. A holokauszt-kutatók eddigi eredményeire mérve a „málenkij robot” feltárása tényleg nagy a lemaradás, amit a Kárpát-medencei magyar kutatók összefogásával be kell hozni. Eredménynek tartom, hogy az utóbbi években Kárpátalján (Molnár D. Erzsébet, Alekszej Korszun kutatók) kívül Erdélyben (Murádin János Kristóf, Benkő Levente), a Felvidéken (Bartók Csaba, Köteles László), a Délvidéken (Matuska Márton, F. Cirkl Zsuzsa) is folyik a „málenkij robot” kutatása. Magyarországon a témát a budapesti Bognár Zsolt kiváló történész koordinálja, Máthé Áron, Stark Tamás, Havasi János kutatók és Matkovits Kretz Eleonóra, a pécsi Német Kör elnökének közreműködésével. Remélem, irányításukkal hamarosan kiadásra kerül a térséget összefogó nagymonográfia. Végezetül, jövőbe mutató kezdeményezésnek tartom, hogy az elhurcolás 70. évfordulóját a magyar kormány emlékévvé nyilvánította, és több akcióhoz, programhoz nyújt támogatást. Nemrég a Gulágkutatók Nemzetközi Társasága miskolci ülésén Kárpát-medencei összefogással megalakult a „Málenkij robot” emlékbizottság. Majorszki András elnöki összefoglalójából idézek: „Az emlékbizottság célkitűzései között szerepel egy kutatóközpont létrehozása, (...) a miskolci egyetemen belül valósulna meg egy gyűjtőhely (...). Felvetődött egy virtuális, azaz internetes kutatóközpont „létesítésének” a gondolata is (...). Nagyon fontos lenne dokumentum-, ismeretterjesztő és játékfilmek készítése az adott témakörben, továbbá egy átfogó tanulmánykötet és dokumentumgyűjtemény kiadása. Másik alapvető célkitűzése az emlékbizottságnak, hogy a tankönyvekbe bekerüljenek a GULAG- és a GUPVI táborokkal, a „Málenkij robot” kapcsolatos információk. Fontosnak tartjuk továbbá közös megemlékezések, vándorkiállítások szervezését, továbbá egy interaktív internetes oldal létrehozását.”

– **Számos kötetet jelentettél már meg a témában, van még olyan terület, ami még nem került feltárássra, feldolgozásra?**

– Kárpátalja huszadik századi magyar művelődési, irodalmi, művészeti és zenei élete. Az egyetemista, főiskolás és gimnazista fiatalokkal való találkozás idején már többször felmerült, hogy a könyvespolcokról, az internetes portálokról máig hiányoznak az eddigi kutatásokat össze-

A kárpátaljai magyarság „mindenese”

■ fogláló munkák, lexikonok, adattárak, más népekkel való kapcsolattörténetek vizsgálata, bemutatása. Igen sok még az eddig felderítetlen fehér folt, tisztázásra várnak közelmúltunk elferdített, elhallgatott kényes témái is. Egyes ukrán, orosz történészek – tisztelet a kivételnek – máig nem hajlandók egyenlőségjelet tenni az emberiségellenes büntetettek, népirtást elkövető náci és kommunista diktatúrák közé, holott uralkodásaik éveit ártatlan milliók vére tapad. Gondolok itt a holokauszt-tagadókra és a „málenkij robot”-tagadókra is. Ideje leszámolni a bolsevik társadalmat dicsőítő keményvonalas történetírással. Példaként említem a zsidók népirtásához mérhető ukrán holodomort, a kis népek kitelepítését, a népüket, nemzetüket, vallásukat, nyelvüket féltő értelmiségiek millióinak lefejezését stb. Ezeknek a témáknak nincs egyértelmű tudományos publicitása a nyugati világban sem. E tekintetben Kárpátalját, ezen belül a magyarságot érintő számos kérdés még tisztázásra, újszerű megválaszolásra vár.

– **Irodalmi pályafutásodat költőként kezdted, könyveket adsz ki, kultúrmenedzser, helytörténész, lúgerkutató vagy, újabban falusitourizmussal is foglalkozol. Voltaképpen ki is Dupka György?**

– Nem foglalkozom falusi turizmussal. Azt azért megemlítem, hogy a szervezésben lezajlott tanfolyamokon a nyíregyházi és a budapesti főiskolák kereskedelmet, vendéglátást oktató tanárainak, köztük Hanusz Árpád professzornak köszönhetően több mint 500-an szereztek szakmai okleveleket. Sajnálom a képzett vendéglátókat, a falusi turizmusban utazókat, hogy a szellemi, tárgyi és ingatlan-felújítási befektetésük „becsődölt”, mivel az Ukrajnában kirobbant értelmetlen polgárháború tönkretette minden kezdeményezésüket: a magyarországi és más térségekből eddig érkezett turisták sorra elmaradtak, félnek Kárpátaljára jönni, pedig itt nincs öldöklés, de ezt a bizalomvesztést nehezen lehet helyrehozni.

Eddigi életemről dióhéjban annyit mondhatok el, hogy az egykori Ugocsa megyei Tiszabökényben születtem. Iskoláimat szülőfalumban és Péterfalván végeztem, majd 1979-ben az Ungvári Állami Egyetemen szereztem magyar szakos bölcsészdiplomát. Még ebben az évben újságíró lettem a *Kárpáti Igaz Szó* című megyei lapnál. Itt azonban követelték, hogy párttag legyek, ennek elkerülése végett otthagytam a lapot. 1986–1992 között a Kárpáti Kiadó magyar osztályának szerkesztője voltam, 1992-től az Intermix Kiadó vezetője lettem. Feladataim közé tartozott a kárpátaljai magyar alkotókkal, helytörténészekkel, művészekkel való kapcsolattartás, kézírataik gondozása, valamint a magyarországi kiadókkal közösen megjelentetett könyvek kézíratainak szerkesztése. 1998-tól a Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ elnöke is

voltam. 2006–2008 között magyarországi egyetemi képzésen vettem részt, és 2008 őszén az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán kulturális mediátor szakos másoddiplomát szereztem. Ezzel a szakmai háttérrel 2008-tól ügyvezető igazgatóként a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) egyik létrehozója és vezetője lettem.

Ami az irodalmi pályafutásomat illeti: 1968-tól a Forrás Ifjúsági Stúdió tagjaként, majd a József Attila Alkotóközösség társelnökeként a kárpátaljai irodalmi élet egyik aktív szervezőjeként tevékenykedtem, helytörténeti anyagokat publikáltam, verseket írtam, népballadákat és történeti mondákat gyűjtöttem. Különböző szakmai és érdekvédelmi szervezetek (KMKSZ, UMDSZ, KHÖT) tagja, alapítója, illetve tisztségviselője voltam. A Kárpátaljai Megyei Tanácsnak két (1992–1994 és 2006–2010 között), az Ungvári Városi Tanácsnak egy (1992–1994) alkalommal választott képviselője, 2006–2010 között a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fórumának (KMKF) tagja voltam. Jelenleg a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének (MÉKK) elnöke vagyok.

1989-től több ciklusban tagja voltam a sztálinizmus áldozataival foglalkozó kárpátaljai megyei rehabilitációs bizottságnak. E témakörben több konferenciát, adatgyűjtést, levéltári kutatást szerveztem, ismeretterjesztő és szakmai előadásokat tartottam. Az 1944-es elhurcolások, koncepciók perrek levéltári anyagainak feldolgozásában több ukrán és orosz történésszel (főleg Alekszej Korszun kutatóval) máig is együttműködöm.

Tisztséget és tagságot vállaltam több nemzetközi és magyar szervezetben, többek között a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia elnökségi tagja, a Magyar Írószövetség tagja, az *Együtt* folyóirat felelős kiadója, a Gulagkutatók Nemzetközi Társaságának tagja vagyok. Ahogy Pomogáts Béla írta a Julianus-díj (2009) átadásával kapcsolatos laudációjában: „akárpátaljai magyarság mindenese” vagyok, ebben a szerepkörben ma is teszem a dolgomat.

– **Magyarországon pénzühiány miatt egyre több irodalmi folyóirat szűnik meg, illetve szünetel. Hogy áll az Együtt ügye? Van megfelelő pénzalapja a rendszeres megjelenésnek?**

– Az *Együtt* a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának irodalmi, művészeti, kulturális folyóirata, felelős kiadója a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK). Elnöki jogkörömből adódó irányítással 2002–2011 között negyedévente került kiadásra. 2012 januárjától kéthavonta jelenik meg, azaz évente 6 számot adunk ki.

Az *Együtt* folyóirat első számizdat száma 1965-ben jelent meg az ungvári egyetem magyar szakos diákjainak kezdeményezésére. Alapító főszerkesztője S. Benedek

András, szerkesztőtársa Balla Gyula volt. A diákok kiadványának további megjelenését két év után az Ungvári Állami Egyetem akkori pártbizottsága szüntette meg, rásütötte a magyar nacionalizmus bélyegét.

A 35 éves szünet után 2002-től újraindított folyóirat jelenleg Kárpátalja alkotóinak az egyetlen irodalmi, művészeti és kulturális fóruma. Akiadvány összeállítását, a szövegek gondozását a szerkesztőbizottság végzi, amelynek tagjai elismert írók, költők történészek: Csordás László (olvasószerkesztő), Zubánics László (tanulmány), Vári Fábán László (szépirodalom). A szerkesztőbizottság elnöke, illetve a lap főszerkesztője Vári Fábán László József Attila-díjas költő, folklórkutató, a Magyar Művészeti Akadémia irodalmi tagozatának tagja. (2002–2008 között Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas író, a Magyar Művészeti Akadémia irodalmi tagozatának tagja volt a periodika főszerkesztője.)

Az *Együtt* a Kárpátalján élő és alkotó, az innen elszármazott, de szülőföldjükhöz kötődő szak- és szépirodalmi, néprajzkutatók, helytörténészek stb. fóruma, amely nyitott az anyaországi és az elszakított országrészekben alkotó írók, költők művei és a vidékünkön élő más nemzetiségek irodalma iránt is. Műfordításokat közöl az ukrán, orosz, észt írók alkotásaiból.

A folyóirat szerkesztői különös gondot figyelnek az újonnan jelentkező fiatal tehetségekre, felkarolják őket, a legígéretesebb szerzőket bemutatják az *Új Vetés*, majd a *Szárnypróba* című rovatban. Eddig közel 20 új tehetséget fedeztünk fel és mutattunk be, többségük rendszeresen publikál folyóiratunkban, és közülük immár többen önálló kötetekkel is jelentkeztek (Czébely Gabriella, Bakos Kiss Károly, Kenyeres Mária, Lőrincz P. Gabriella, Csordás László és mások).

Folyóiratunk egyik feladata, hogy a társművészetek természetéből is izelítőt nyújtson az érdeklődőknek; ezt a célt szolgálják a képzőművészek alkotásai, amelyekkel a lapszámokat illusztráljuk (Réti János, Soltész Péter, Fuchs Andrea, Benkő György, Marinics Sándor és mások), valamint a megzenésített versek rovata, amelyben az egyetemes, azon belül a Kárpátalján művelt magyar költészet értékes darabjait tárjuk a nyilvánosság elé többek között Ivaskovics József megzenésítésében. Kárpátaljai gyűjtésű népdalokat, balladákat is közlünk, a dallamok lekottázott változatát is hozzáfűzve.

2006 januárjától, a magyar kultúra napja alkalmából *Együtt* Nívódíjakat adunk át. Eddig közel 20 díjazottunk van, akik alkotásaikkal emelték folyóiratunk színvonalát, a teljesség igénye nélkül Bakos Kiss Károly, Bartha Gusztáv, Horváth Sándor, Penckőfer János, Fodor Géza, Lengyel János, Kovács Gábor, Czébely Lajos, Vári Fábán László, Füzesi Magda, Nagy Zoltán Mihály, Csordás László, Finta Éva, Lőrincz P. Gabriella.

A kárpátaljai magyarság „mindenese”

■ A szerkesztőbizottság döntése értelmében a folyóiratot nem árusítjuk, hanem adományként folyamatosan eljuttatjuk a kárpátaljai magyar iskolákba, művelődési intézményekbe, könyvtárakba, köztük az Országos Széchényi Könyvtárba (OSZK) is. A magyarok településeken gyakran szervezünk Együtt-bemutatókat, több szerzői estre került sor.

A folyóirat elektronikus változata a KMMI honlapján olvasható (Adattár/Folyóirat). Az OSZK Elektronikus Periodika Archivum és Adatbázis (EPA) szintén folyamatosan feltölti a lapszámokat.

Az *Együtt* az ukrán állam részéről semmilyen támogatásban nem részesül, kizárólag az anyaországi pályázatokon számára megítélt támogatásokból tartja fenn magát, vagyis a lap hosszú távú, zavartalan megjelenésére lényegében nincs garancia, holott évek óta az egyetlen magyar nyelvű irodalmi, művészeti, kulturális folyóirat pátriánkban. Egy lapszám előállítási ára (szerkesztés, tördelés, nyomdai költségek, szerzők honoráriumai stb.) hozzávetőlegesen 300 000 forintba kerül. Önerőből ezt nem tudjuk előteremteni. Akiadvány csapata elszántan munkálkodik azon, hogy a kárpátaljai irodalmi centrumokat tömörítő folyóirat továbbra is hirdesse a magyar irodalom egységét, népszerűsítse közös értékeinket. Ehhez kérjük a közalapítványok támogatását.

– **Több évtizede vezetted az Intermix Kiadót, több száz kötetet jelentettél már meg. Napjainkban mi a helyzet a könyvkiadással? Idén hány könyv megjelenését vetted tervbe?**

– 1992-től vagyok az Intermix Kiadó vezetője. Tevékenységemhez fűződik a *Kárpátaljai Magyar Könyvek* sorozat beindítása, szerkesztése és gondozása, amely mára a 240. kötetnél tart. Akiadó célja, hogy megjelentesse a Kárpátalján élő, illetve az itteni magyarsággal és a vidék népeivel, múltjával és jelenével foglalkozó magyar szerzők anyanyelven írt műveit. Az Intermix Kiadó eddigi könyveivel gazdagítja az egyetemes magyar kultúrát, ezen belül a kárpátaljai magyar irodalmat.

A *Kárpátaljai Magyar Könyvek* sorozatunkban gyermek- és ifjúsági irodalom, riport, publicisztika, képző- és iparművészet, színház, zene, irodalomtudomány, nyelvészet és kritika, oktatás, nevelés, hitélet, teológia, történelem, néprajz, népművészet, művelődéstörténet, honismeret és más műfajba és témakörbe sorolható kiadványok egyaránt megtalálhatók. A kiadási pályázatra ajánlott kéziratok jegyzékét tapasztalt szerkesztők, köztük Nagy Zoltán Mihály, és Csordás László lektorálják és állítják össze, Fábián Zoltán és Dupka Zsolt végzi a könyvek tördelését, formálja meg külalakját. A kiadványokat neves kárpátaljai grafi-

kusok illusztrálják, köztük Réti János, Matl Péter, Berecz Margit, Turák Angéla.

Az Intermix-könyvek kezdettől fogva az Országos Széchényi Könyvtár ISBN számaival jelennek meg. Aköteles példányokat (az utóbbi időben elektronikus változatokat is) megjelenés után leadjuk az OSZK ISBN és ISMN osztályára. Több kiadványunk digitalizált változata a Magyar Elektronikus Könyvtárból is letölthető (<http://mek.oszk.hu>). A könyvek korábban a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium, majd az Illyés Közalapítvány és a Szülőföld Alap támogatásával jelentek meg, 2009-től pedig a Bethlen Gábor Alap és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásának köszönhetően láttak napvilágot. A megjelent könyvek elektronikus változatát folyamatosan feltöltjük a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet honlapjára (www.kmmi.org.ua), ahol bibliográfiájuk is megtalálható.



Irodalmi karaván a KVIT tagjaival (Visk, 2014)

A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületének felkérésére a kiadó 1992-től minden évben részt vesz a Magyar Könyvhéten, kiadványaival egyedül képviselve a kárpátaljai magyar könyvkiadást. Az olvasás kedvelői a Kárpátaljai Magyar Könyvkiadók sátrában juthatnak hozzá a legújabb könyveinkhez.

Az Intermix-kiadványok nagyobb része a kárpátaljai települési és intézményi, iskolai, könyvtárakhoz kerül adományként. Különböző iskolai vetélkedőkön a díjazottak könyvjutalomban részesülnek. A sorozat népszerűsítésére író-olvasó találkozókat, irodalmi esteket, könyvbemutatókat tartunk. 2015-ben három kiadvány került az ünnepi könyvhét listájára.

– **Könyvbemutatókat, képzőművészeti tárlatokat, író-táborokat szervezel. Szerinted Kárpátalján mennyire ismerik a helyi művészeket? Az oktatási intézményekben tanítják-e a kortárs írókat?**

– Szerintem, aki nem közömbös a művészet és az irodalom iránt, biztosan ismeri a kortárs alkotókat. Legsikeresebb progra-

munk a magyar kultúra napján évente megrendezett, a MÉKK Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesülete és más műhelyek tagjait bemutató reprezentatív kiállítás, amelynek nagy sikere van. Ungváron, a néprajzi múzeumban idén is sor került a VI. Carpatica Art Expo-ra, amelyen közel 30 alkotó műveiből nyílt kiállítás. A közönséggel való kapcsolattartást szolgálja a művész-tábor is. Anagyszőlősi járási Tiszabököny ad otthont az immár kilencedik alkalommal rendezendő Tiszaháti Munkácsy Mihály Alkotótábornak, amely egyben a Péterfalvai Képtár fő patrónusa. A tábor idején született alkotásokból a hagyományokhoz híven kiállítást szervezünk a Péterfalvai Képtárban. Az ugyanitt tartott író-tábor (2015-ben a IX. Együtt Író-tábor) rendezvénysorozata (író-olvasó találkozók, rendhagyó irodalomórák stb.) több magyarok települést, magyarság-intézményt, könyvtárat és iskolát érint. Ezen belül elemezzük az *Együtt* folyóirat alkotóműhelyének értéktérmet és -örző munkáját, megemlékezéseket tartunk a történelmi és irodalmi emlékhelyeken.

Tudomásom szerint a kárpátaljai oktatási intézményekben tanítják a kortárs képzőművészeket és írókat, csak nem eléggé átfogóan. Több író-művész-olvasó találkozóra lenne szükség. Évente szervezünk irodalmi karavánokat az iskolákba, és rendszeresen tartunk rendhagyó irodalom- és történelemórákat. A tanuló ifjúság körében a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT) tagjainak közreműködésével tehetséggutató és -felkaroló programokat, pályázatokat indítottunk, antológiákat adunk ki.

– **Csak megbecsülni tudom, de szerintem Kárpátalján legalább négyszer annyi képzőművész van, mint irodalmár. Magyarországon is egyre több festő és szobrász földünk mutatkozik be, miközben az olvasók csupán három-négy kárpátaljai írórt ismernek. Mi ennek az oka?**

– Gondolom, ez nemcsak Kárpátalján, hanem máshol is így van. Talán ezt még az őskortól lehet eredeztetni: az emberiség hamarabb rajzolt, mint írt.

– **Mostanában mivel foglalkozol, mikorra várható a következő kötet?**

– Az év végéig bőven van munkám, íme a lista: *Anagy háború kollektív emlékezete Kárpátalján (haditettek, hősök, haditemetők, emlékművek, népmemlékezet)* című helytörténeti, ismeretterjesztő kézirat elkészítése, a *Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján. Írástudókat adó táj kultúrtörténeti jellegzetességei, kortárs írók, irodalmi életet generáló intézmények adattára* című könyv megjelentetése és a *Vádolnak a kárpátaljai túlélők és meggyalázott holtak. Válogatás a szovjet fogságból hazatért túlélők visszaemlékezéseiből* című gyűjtemény összeállítása, nyomdai előkészítése.

– **Köszönöm a beszélgetést, további sikert kívánok!**

Kovács Eleonóra

Arcmetszetek

A sofőr arcán átvonulnak a fejében cikázó gondolatok. Ő az egyetlen a buszon, akiről ez elmondható. A többiek kifejezetten arccal kapaszkodnak a fogantyúba, vagy kényelmesen hátradőlnek, és kinéznek az ablakon.

Mozgolódás támad. Három utas leszáll. Maguk mögött hagynak két pár összetaposott cipőt, négy leszakított kabátgombot.

A busz sofőrje a visszapillantó tükörbe néz. Összpontosít. Ez látszik az arcán. Felváltva figyeli a tükröket. Apró hibákat keres. Szabálytalanul előző kocsi, az úttestre lépő óvatlan gyalogost, síkos útszakaszt. Nehéz kitalálni a korát. Ugyanannyi eséllyel lehet huszonnyolc, mint harmincnégy éves. A homlokán nincsenek ráncok. Apró, barna szemei vannak. Kérdően néz az utasra. Mintha nem az úti cél érdekelné, hanem a mögötte rejlő indok. Nincs cigaretta a kezében. Az órája egyszerű. Ahogyan a ruhája is. Fekete sportnadrág, sötétkék pulóver. A visszapillantó tükör felett játék mackók lógnak. Ismét koncentrálni.

Kanyarodik a busz. Akék kabátos néni leszáll. Felszabadul egy üülőhely. A fiú körülnéz. Az arca bosszús. Legyen boldog a lány, és üljön le. Udvarias is lehet az ember. Hetente egyszer mindenképpen. A lány arca sminkelt. Közönyösen kibámul az ablakon. Végre kevesebb az ember. Összetaposták a cipőjét. Kis híján a körme is letört.

Újabb megálló. Felszáll két arcmetsző. Szürke ballonkabát, fekete napszemüveg. Nem illik az öltözködhöz a zsák, amit cipelnek. A sofőr hirtelen a fékre lép. A zsák eldőlni. Nem volt bekötve. Kiborul a tartalma. A busz belsejében elszabadulnak az arcok. Egymás után bújnak ki a zsákból. A mosolyt a kín követi, az örömet pedig az elégedettség. Hamarosan csatlakozhat hozzájuk a bosszúság és a vastag smink. A ballonkabátosok munkához látnak. Mindenkit megfosztanak arckifejezéseiktől. A gondolatok elkobzására a legtöbb esetben nincs szükség. Néha az arcot is eltávolítják. Ilyenkor csak a fej marad. Benne agytekervények, jó esetben gondolatok. Bár az ilyesmi ritka. A két ballonkabátos munkája eredményes volt. Arcmetsző késeikről letörlik a vért.

A sofőr csodálkozva néz a visszapillantó tükörbe. Neki még vannak arckifejezései és gondolatai is. Ő az egyetlen, akire ez jellemző.

Elered az eső. Fiú, lány, sofőr, arc. Bosszúság és smink. Egy zsák, tele metszetekkel.

Anna Ahmatova

A végső búcsú

Szívem lehült, már alig dobogott,
Mégis könnyed volt a léptem...
Kezemen a kesztyűt valahogy,
Tán félúton, fölcseréltem...

Lépcsőfok... Csak az lett volna több!
De tudtam jól: három van összesen.
Egy őszi sóhaj az ihar mögött
Kérlelt ekkor: „Tűnj el velem!”

Meguntam már e gondterhes,
Ingatag, kósza életet.”
Feleltem egyből: „Kedves, kedves,
Én is! Úgy eltűnnék veled...”

Majd a sötét házra néztem,
– Végső búcsú várt ma ránk –,
S csak a hálószoba közönyében
Pislákol a gyertyaláng.

(Oroszból fordította: Csordás László)

Pák Diána

00:00:01

Hulló gyöngyök, ég-udvarok,
Ballagó csönd, veled vagyok.

Roppant utak, szikla-tetők
Ne várjatok hajnal előtt.

Zizzenő tél szülő anyám
Csontig csillag vékony falán.

Csorogj, csorogj, meztelen jaj,
Szürkül a dél, öszül a haj.

Pusztai-Tárczy Beatrix

Gyerekkor

mikor egy madárcsőrben újjászülettünk
mikor a kút tükre magát látta bennünk
mikor követ húztunk lelkünkre takarónak
akkor hittem magam utoljára jónak

Varga Nikolett

Délibáb

Szalmaszálon hintázik a pók
lábát áztatja a fényben.
Hazugságai fennakadnak
színes, szövött függönyében.

Áldozatai sorban állnak,
megannyi aludna már.
Álmos szemmel nézik végig:
földre hull a szalmaszál.



Ráti Emese

Csúnya, aki sovány...

A szülei vitatkozását hallgatva arra gondolt, hogy a rossz házasság valamiféle büntetés az emberek számára Istentől. Az anyja házasság előtt esett teherbe, ez pedig arra engedte következtetni, mint jó keresztyén erkölcsben nevelkedett gyereket, hogy a paráznság bűnét szenvedik most el. Már azt sem tudta, volt-e kezdete ennek a családi háborús állapotnak, csak azt tudta, hogy elég régóta folyik, és a válasz lenne az egyetlen megoldás. Néha rossz és gonosz gyereknek tartotta magát, épp emiatt a gondolat miatt. Hát miféle ivadék az, aki a családjá szétszakadására áhítozik? De valójában neki volt igaza.

Zsongott a feje a mindennapos vitáktól: szinte bármin össze tudtak kapni, és bárcsak azt mondhatná, hogy csak ennyit kellett eltűmie. Az apja rendszeresen bántalmazta anyját. Őt már egyre ritkábban. Lehet, hogy a kora miatt? Tizenhét évesen már nincs annyira kiszolgáltatva az ember, ezt az édesapja is érezte. Neki maradtak a becsmlő szavak, a gúnyos kifejezések. Mikor még kisebb volt, azt mondta, hogy egy disznó, tudniillik sosem volt sovány lánya. Pedig éppen tőle örökölte ezt a testalkatot. Ez rendesen beleégett az emlékezetébe, onnantól kezdve elhatározta, hogy le akar fogyni. A legtöbb lány szótára ezzel kezdődik, de ez más, bár olyan lenne, mint egy átlagos kijelentés.

Szinte mindenki megpróbált a súlya csökkentésére, de valahogy egy gramm sem akart lemenni róla. Egy nap tévézés közben felfigyelt a Híradóban egy lánynak. A betegsége miatt került be a hírekbe. Anorexiás volt. A betegség kezdetét és végstádiumát is töviről-hegyire elmagyarázták. Nagyon sajnálta, de valamiféle abszurd módon irigyelte is: ő aztán tényleg sovány volt! Tévézés után megvacsorázott, majd rögtön ágyba bújott, de nem tudott aludni. Az járt a fejében, amit a tévében látott és hallott. Egy órányi hánykolódás után felkelt az ágyból és a WC-be igyekezett, letérdelt a kagyló elé, a háját hátrafogta...

KVIT-hírek

* Június 13-án a határtalan irodalom jegyében zajlott le az irodalmi műhelymunka a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT) szervezésében, ahol a kárpátaljai és erdélyi magyar irodalom találkozott egymással. A találkozózt a házigazda, az Európa–Magyar Házban székelő Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnöke, Zubánics László nyitotta meg, és köszöntötte az Erdélyből és a Partiumból érkezett vendégeket: Karácsonyi Zsoltot, Jánk Károlyt, Fischer Botondot és Horváth Előd Benjámin – a Kolozsváron megjelenő *Helikon* című irodalmi lap munkatársait. A beszélgetésen részt vett Füzesi Magda költő, Szemere Judit újságíró, valamint a KVIT tagjai: Lőrincz P. Gabriella, Varga Nikolett, Shrek Tímea, Pák Diána, Ráti Emese, Kovács Eleonóra, Csordás László, Csornij Dávid, Pógyor Levente és Marcsák Gergely. Füzesi Magda a határon túli alkotók szerepének változásáról beszélt, többek között elmondta, hogy korábbi ígéretéhez híven a *Kárpátaljai Hirmondó* új száma már a Kovács Vilmos Irodalmi Társaságnak szentelt KVIT-kollázs című rovattal jelenik meg, és gratulált a beküldött színvonalas munkákhoz. Az Erdélyből érkezett vendégeket Karácsonyi Zsolt, a *Helikon* folyóirat főszerkesztője mutatta be, majd mindannyian felolvastak verseikből, rövidprózáikból. A délutáni órákba nyúló találkozó kötetlen beszélgetéssel zárult.

* A Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet július 12-én negyedik alkalommal rendezte meg hagyományörző fesztiválját, a KurucFesztet a péterfalvai vidámparkban, amelyen számos esemény vonzotta az érdeklődőket.



A Kovács Vilmos Irodalmi Társaság (KVIT) sátrában bemutatották az *Együtt* című folyóiratot, illetve az Intermix Kiadó legújabb könyveit. A KVIT-sátor vendégei voltak többek között dr. Szöllősy Tibor, Zselicki József, Dupka György, Csordás László, Marcsák Gergely, Shrek Tímea, Lőrincz P. Gabriella írók-költők.

* Augusztus 29-én a beregszászi Európa–Magyar Házban Csordás László elnökletével lezajlott a Kovács Vilmos Irodalmi Társaság soron következő műhelybeszélgetése, amelyen a résztvevők megvitatták a társaság egész nyári munkáját, további terveit. A fiatal alkotók a regényírás nehézségeiről beszélgettek Vári Fábián Lászlóval új visszaemlékezés-regénye, a *Vásártér* kapcsán.

* Megjelent a *Napút* című folyóirat 2015/6. száma, amelyben külön helyet kapott a KVIT. A válogatásban Csordás László bevezetőjét követően Csornij Dávid, Shrek Tímea, Lőrincz P. Gabriella, Ámorth Angelika, Varga Nikolett, Pák Diána, Ráti Emese, Bakos Kiss Károly, Kertész Dávid, Pusztai-Tárczy Beatrix, Kovács Eleonóra, Pógyor Levente, Marcsák Gergely és Pógyor Adrián egy-egy írása szerepel.

Kertész Dávid

Insecticide

– Elnézést, hol vagyok?
– A túlvilágon. Legyen szíves, várakozzon türelemmel amíg számot vetünk bűneiről.

– De hogy kerültem ide?
– Mint mindenki. Ön meghalt.
– En?
– Maga.
– Nem úgy érzem magam, mint aki halott!

– Ne aggódjon, elmúlik... Kész is.

– Micsoda?
– A számvetés. Érdeklík az adatai?

– Kellene?
– Nos, mivel ettől függ, hogy mi lesz atúlvilági sorsa, így igen, azt hiszem, érdemes volna meghallgatnia.

– Rendben, akkor halljuk.
– Nos, ön bűnösnek találta-tott 20 543 rendbéli gyilkosságban, valamint egy rendbéli tömeggyilkosságban.

– Mi? Ez lehetetlen! Ön összekever valakivel.

– Ugyan már uram, mégis kivel keverném össze?

– A számok alapján mondjuk Sztálinnal.

– Az lehetetlen, Sztálinnál mindössze 15 328 rendbéli gyilkosság, plusz egy rendbéli tömeggyilkosság fordult elő. Mégis hogyan keverhetném össze?

– Ezt nem mondja komolyan!
– De uram, ami azt illeti, komoly vagyok, halálosan komoly.

Már ha érti, hogy értem. Haha.

– Igen – erőltettem álkacajt az arcomra –, de azt hiszem, itt mégiscsak lesz valami tévedés. Én nem öltem meg senkit, nem hogy ezeket. Még a légynek sem tudnék ártani!

– De! A légynek éppenséggel tud, kérem szépen. Éppen erről van itt szó!

– Hogy mi? Úgy érti, a gyilkosságok legyekre vonatkoznak?

– Nemcsak, főképpen szúnyogokra, de vannak legyek is, egy-két hal, és négy veréb... mégis mit ártottak magának a szerencsétlen verébnek?

– Vadásztam, de akkor mi a tömeggyilkosság?

– Nos, egyszer bolhátlantotta a macskáját. Egy komplett nemzetet pusztított el vegyi fegyverek használatával. Csak nem tagadja?

– Nem, ezt nem... De akkor csak izeltlábuákról van szó?

– Főképpen igen, meg egy-két hal és az említett verébek.

– Értem, de ez nem lehet olyan súlyos... úgy értem, nem jutok pokolra vagy ilyesmi...

– Mégis, hogy érti ezt, uram? A felsoroltak éppen olyan érző lények, mint maga!

– Úgy érti, néhány szúnyog miatt kerülök pokolra?

– Ön elítéli a szúnyogokat? Ez sok mindent megmagyaráz...

– Nem, nem. Féltreért! Csak azt hittem..., nos, nem tudtam, hogy más fajokra is vonatkozik a gyilkosság vádja.

– Sajnálatl közlöm, hogy vonatkozik.

– És mondja, nincs más út? Valami, amivel jóvátehetném? Templomba járó ember vagyok... Vóltam...

– Uram, mióta kitalálták a szcientológiát, a templom szó idefent nem sokat jelent. De van egy megoldás, végül is teljes üzletágunk erre épül. Csak meg kell bánia bűneit. Bánja Ön a bűneit?

– Ha nem teszem, pokolra jutok?

– Igen.

– Természetesen minden bűnömöt mélységesen megbántam!

– Ugye, nem bánja, ha ennek nem adok egyértelműen hitelt.

– Nézze, én tényleg sajnálom! Ami azt illeti, gyerekkoromban volt egy hangyafarmom és nagyon szerettem őket...

– Tehát rabszolgákat is tartott? E felett átsiklottam...

– Nem! Vagyis igen, de higgye el, én megbántam, mindent megbántam!

– Nos, tegyük fel, hogy elhiszem. De ugye megérti, hogy nem engedhetem fel azonnal ODA!

– Akkor mégis mi történik velem?

– Próbaidőre visszakerül a Földre, ahol további életét vizsgálva eldöntjük, hogy érdemes-e a kegyelemre. Megfelel?

– Van más választásom?

– Természetesen! A pokol.

– Megfelel!

Egy kis szédülés, pár másodperc, amíg a fény nemcsak a szemem, de az elmém is elvakítja.

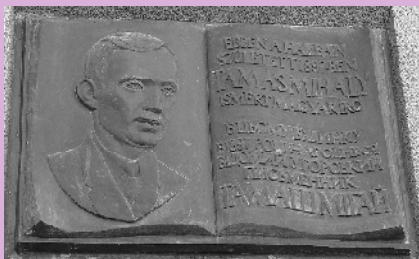
Izzadságban fürödve ébredék. Kapkodom a levegőt. A takaróm, a párnám a földre dobva. Élek. Szúrás érzek a bal karomon. Odakapok, megvakarom. Megnézem az ujjam, a hegyén egy apró véres paca, karomon egy elmázolt szúnyog.

Tamás (Tvaroska) Mihály író, építészmérnök, egyetemi tanár 1897-ben született a ma Kárpátalján lévő Beregszászban. A Beregszászi Királyi Állami Főgimnáziumban érettségizett 1914-ben, majd Budapesten a József Nádor Műegyetem építészmérnöki karán szerzett diplomát. Ő tervezte többek között az egykori beregszászi gyermekáruház és a pénzügyőrség épületeit, mégis elsősorban nem mint tehetséges építészmérnököt, hanem mint kiváló regényírót és novellistát tartjuk számon.

A két világháború között a szlovákiai magyar irodalom egyik vezető személyisége volt. 1920-tól a *Kassai Napló* munkatársa, 1933–1938 között a pozsonyi *Magyar Újság* kárpátaljai szerkesztője. 1937-től a Tátra könyvkiadó igazgatójaként a *Tátra* című lap főszerkesztője. 1937–1938 között tagja volt a *Magyar Műsa* szerkesztőbizottságának.

Súlyos tragédiaként élte meg Kárpátalja csehszlovák megszállását. *Két part között fut a víz* című regénye életrajzi motívumokra épült, főhőse, Bodak Iván személyében nem nehéz felfedezni az író alakját. Írásaiban egyöntetűen elítélte Kárpátalja csehszlovák megszállását, ugyanakkor soha nem azonosult az irredenta, túlzottan magyarkodó mozgalmakkal, a magyar kisebbség fennmaradásának, érvényesülésének lehetőségeit kereste. Műveiben gyakran élő embereket eleve nitett meg. Sokan magukra ismertek hőseiben, és ezért üldöztek az író, többször inzultálták, kiközösítették a város úri társaságából. Végül is kénytelen volt elhagyni Beregszászt, 1939-től 1949-ig Budapesten dolgozott, majd Londonba, végül Ausztráliába emigrált, ahol a Melbourne-i műszaki egyetemen tanított. Melbourne-ben halt meg 1967-ben.

A Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség születésének 100. évfordulóján emléktáblát avatott Tamás Mihály szülőházán (Csirpák Viktória alkotása).



Vásár

A rőfösboltba tért be Eszter asszonya, ott sokáig el szokta tölteni az időt. Eszter nem várt, ment tovább piacra. Kosár volt a karján, pénz csörgött a kötője zsebében, egyet-mást kellett vásárolnia a kofáknál: hagymát, túrót, meg ami még kell. Lassan lépett, a másik oldalra bámult, hogy kik jönnek ott. Vásár volt, ilyenkor a falujából is bent van sok ember, akiket még imitt-amott megismer, tizenhárom esztendőn túlról is. A tojásos kofánál állott meg először. – Hogy a tojás? – Tízér tizenyolc. Eszter hűséges volt, alkudott, tavasz van már, ilyenkor a tyúkok is jobban tojnak, nem lehet úgy megkérni az árát. Meg ilyenkor már szemet is találunk, elment a hó. Egy ember állt melléje, hallgatta, mit beszél. Végigmérte mustrálta, tanakodott magában, aztán megszólította. – Te vagy az, Eszter? Eszter ránézett, feléje fordult az embernek, nézte, aztán úgy csendben mondta: –

Kend az, András? – aztán a kofához szólt. – Ad tízér húszat? András megfogta a kötője pántját, elhúzta. – Megvénültél, Eszter. Az asszonykicsit hangosabban felelt: – Kend is ott járt, ahun én. Megvette a tojást, kifizette, berakta a kosárba, és tovább indult. András, aki béres volt a faluban az uraságnál, és még abból az időből ismerte Esztert, megint szólt: – Merre mécc? – Abulároknál van még dolgom... Elindult. A férfi utána, az asszony szaporán lépett, a férfi bütökös csizmája ritkábban koppant a nyomában. A bulároknál Eszter zöldséget vett, aztán tovább mentek a kálvinista templom irányába. Amikor a templom kökerítéséhez értek, András megállította Esztert. – Állj mán meg, hadd beszéljek veled egy keveset. Eszter húzódozott, hogy sok dolga van, az asszonya is fent jár a piacon, meglátja még, hogy álldogál. De azért megállt a kerítés mellett, nekidőlt, félíg ült, félíg állt a magas kőpadkán. – Hát osztán

hogy megy neked? Az ember kérdezte ezt, ahogy leült melléje. A kosár volt köztük. – Csak úgy, mint a többinek... András pipát vett elő, szőrösögtött benne a mocsok, ahogy megfújta. – Mégis csudálni való, hogy annyi ideje nem kerültem össze veled. Hun jártál azóta, hogy eljöttél? Eszter unta a kérdést, kurtán felelt. – Hun itt, hun más városban. Szaladt előttük az utca élete, sütött le rájuk a tavaszi nap, kopott volt egyik is, másik is, két öregedő veréb akadt egymásra a hideg kőpadkán. Eszter arra gondolt, hogy minek is jött el a faluból. András meg arra, hogy milyen kár volt, hogy Eszter elment a faluból. Hallott akkor valamit, hogy a kocsmáros fia járt volna Eszter körül, aztán a lány a szégyen elől ment a városba. – Apulyád megvan-e még? Eszter elnézett az ember feje fölé, a törvényszék fedelét nézte, ahol éppen tavaszi varjak üldögéltek. – Inasnak adtam Gácsyhoz, a lakatoshoz. A férfi elgondolkodott. – Osztán jóra való fiú? Eszter szeme most csillant meg először. – Nincs vele sok gondom. Az asszony a másik oldalon ment, fel a piac felé. Eszter felállt, nézte az asszonyát, úgy tett, mintha menni akarna, de leült, ahogy az messzibbre haladt. András kíváncsizkodott. – Mondd mán meg, kitől lett? Az asszony arca egyszerre megfagyott, keményen hullott ki a szó a száján. – Lett? András behúzta a fejét, a szízmáját nézte, csendesen megnyugodva. Lett. Ő is így lett. A kalapja alól lopva az asszonyra nézett, amíg az elbámult: fonnyadt is volt már egy kicsit, amejje is lógott, de a keze keményen fogta a kosár fülét. – Tudod-e, hogy meghótt az asszony? Eszter feléje fordult, több érdeklődéssel: – Mikor? – Két hete vittük ki. Eszter elgondolkodott. András már a faluban közeledett hozzá, de akkor a kocsmáros fia már előbbre jutott, mert annak pénze volt, és mindig hozott neki valamit a vásárból. – Hitre vótak? – Nem, csak úgy. Az asszony egyszerre felélénkült. Szapora szóval mondta el, hogy mennyire unja már a városi életet, nem jó, ha az ember másnak a mosogatórongya, igaz, hogy jó erőben van – körülnézett, hogy van-e fa, amit megkopogtasson –, de azért mégis csak megunta ezt az életet. Az ember hallgatta, derült

ábrázattal, a pipa kialudt, zsebre dugta, sercentett egyet, aztán csak úgy véletlenül, az asszony derekára csúszott a keze akosár fölé. Megtapogatta, az asszony hagyta, kicsit csontos, de így jó, ez nem kíván orvost. Tompán zsvajgott a vásár, szekerek haladtak előttük, egyikről lekiáltottak: – Maradsz még? – Van még egy kis elintéznivalóm, csak menjetek. – Aztán Eszterhez fordult. – Meménk tán? Felálltak, az asszony is. András elől ment lassú léptekkel, nyomában az asszony szapora kopogással. Most már így: András elől, az asszony hátul. A férfi ment, az asszony nem kérdezte: hová. Eszébe jutott, hogy találkozhat az asszonyával, s az még a nyílt piacon le találja piszkolni, de már mindegy, most másról van szó. A férfi befordult a kocsmaudvarra, asztalok voltak kitéve a tavaszi fűre, leültek, a csaposlegény három decit tett eléje, András rászólt: – Még egyet... Töltött az asszonynak is. Ittak. Az asszony keveset, pedig szerette. Az ember fenéig. Megtörölte a bajuszát a kezéfejével: – Oszt van valamid? Érdemes vót legalább kintlődni? Szaporán felelt az asszony, hogy ez is van, az is van, megbecsülte a keresetét, meg hát jó helyeken szolgált, kevés kiadása volt magára. Aztán elhallgatott, az ember nem kérdezett többet, sütött a nap, fiatal légy mászkált a pohár szélén, az ember a pipát vette megint elő, az asszony a két bütökujját forgatta. Tízét ütött a pápista torony órája, az asszony felhorkant: – De már mennem kell... Felállt. – Hát Isten áldja meg. Lassan indult a kapu felé, várta, hogy az utána kiált. Nem kiáltott. Az ajtónál megállt, éppen akkor, amikor az ember végre megszólalt: – Eszter! Megfordult, félíg, fél kezével a kilincset fogta. – Elsejére mondj fel az asszonyodnak... Az asszony belevörösödött, jó ez így, ezt várta, hát mégis csak így lett. Hát ha így van, hát jól van, most már tudja, hogy összemennek. Most már biztos a dolgában. – Jól van András, de te is váltsd ki a keresztleveled. A férfi maga elé bámult, fátyolos szemmel meredt el az üvegek fölé. Az asszony várta a választ. Lassan, megenyhülten köpte ki az ember: – Há'sz én is úgy gondoltam.

(Tamás Mihály: Sziklán cserje. Pozsony, 1937)

A reformáció kezdete és térhódítása Máramarosban

Magyarország, s benne Máramaros története a XVI. század óta a legszorosabb összefüggésben áll a hazai protestantizmus történetével. A protestantizmus fellépése a nemzeti eszme ébredésével, virágzása a közművelődés és alkotmányosság urolmával, letiportatása a nemzeti művelődés és állami függetlenség gyászok hanyatlásával karöltve jelentkezik hazánk, nemzetünk utolsó ötszáz éves történetében.

Ezen összefüggések hangsúlyozása távolról sem azt jelenti, mintha a mohácsi vész után trónra került Habsburg-dinasztiával és a római katolikus egyházzal szemben egyedül csak a protestantizmus képviselte és hordozta volna a hazai alkotmányosság és a magyar nemzeti művelődés szent ügyét. Ezek nem egyes felekezeteknek, hanem az egész nemzet szellemének alkotásai. Am a lelkiismereti szabadságnak és az ebből fejlődő egyéni és nemzeti elv uralmának előidézésében, fenntartásában és oltalmazásában már a protestantizmus olyan jelentékeny, elsőrangú, sőt egyes időszakokban szinte egyedülálló és ható tényező volt, hogy elnyomatása vagy emelkedése a közszabadság és a nemzeti eszme hasonló sorát okvetlenül maga után vonta.

A hazai protestantizmus és a nemzeti magyar állam közötti fennálló viszony századról századra nyomon követhető: mind az egész magyar hazánk, mind annak a történelem folyamán különböző kényszerpályákra kényszerülő részei történetében, illetve politikai, alkotmányos és művelődési eredményeiben.

Az említett kölcsönös viszony már önmagában is elegendő, hogy a protestantizmus társadalmi jelentőségére, állampolitikai fontosságára, általános közművelődési áldásos következményeire is némi önérzettel mutassunk rá. A protestantizmus soha nem perlekedett, nem került ellentétbe a hazafisággal. A nemzeti eszmét soha nem áldozta fel saját emelkedésének oltárán. Mindig több volt benne a hazaszeretet, a nemzeti ügy iránt való gyűlölködés, mint a más vallásuk iránt való gyűlölködés. Ezen a ponton elnémut benne minden felekezeti, kicsinyes torzsalakodás, és a haza javáért minden protestáns felekezet kész volt lemondani a maga kizárólagos uralmáról. A különböző vélemények elsimultak, az ellentétek felett szemet hunytak, az ellenfelek a közös haza érdekében egymással kezét fogták. Egyik vagy másik felekezet egyenjogúsága csak ott és annyiban szenvedett csorbát, ahol és amennyiben jóléte, szabadsága, a többség nézete szerint ezt okvetlenül megkívánta.

A protestantizmus honi születésében határozottan kimutathatók az egységes, jellemző vonások a nem éppen egységes haza különböző régióiban: az uralkodó katolikus egyház ellenállása, a határokon túli tényezők hatásai, de tetten érhetők a helyi sajátosságok is, amelyek éppen Máramaros területében további kutatásokra ösztönöznek.

Honfoglaló őseink a Kárpátok bérceit nemcsak Vereckénél – miként Anonymus írja –, hanem kisebb-nagyobb csoportok-

ban másutt is átlépték, így a Tatár-hágón is, levonulva a Tisza völgyében Máramarossziget, Técső, Visk, Huszt, Nagyszőlős, Halmi felé. Mint síkvidékhez szokott vándor nép, nem érezte jól magát az ősréteggel borított hegyvidéken, igyekezett minél előbb az alföld sík tereit elérni és megszállni. Máramaros és Ugocsa (e két későbbi megye történelme évszázadokra összeforrt) ez időben csaknem lakatlan terület volt. Anonymus csupán Ugocsa várát említi, amely a mai Szászfalu és Gödényháza között elterülő síkon állt. Nincs kizárva, hogy Zalán bolgár fejedelem országának végvára volt, mint a szomszédos Borsova vára is, amelyet Árpád seregei „... *harmadnap megvíván, az ott talált bolgár őrséget rabszjira fűzván Ungvárába vitte*”.

Az országalapító Szent István nem is szervezett vármegyét e területen, de megtartotta „országom belülinek”, és őrzésére királyi erdőőröket rendelt, mert, mint Anonymus írja, „... *e vidékek a királyok vadászó helyei valának*...”, s egyben mindig az Árpád-házi hercegekasszonyok jegyajándékaul szolgált.

A király által kinevezett és kirendelt erdőőrök voltak Ugocsa és Máramaros első letelepedett lakosai, akik az udvar szolgaszemélyzetéhez tartoztak, és az erdőispán rendelkezett felettük. Szolgálatukért zsoldot, szabad vadászati és halászati jogot kaptak. Erről ad tanúbizonyságot V. István 1272-ben keltezett kiváltságlevele (is), amelyet a Felsőszász (Szászfalu) lakosainak címzett, miszerint megengedi, hogy a Királyi ház (domus regalis) mellé telepített lakosok a „Stulba” nevű erdőben szabadon vadászhatnak medvére, vaddisznóra, szarvasra stb.

Az első eddig ismert közigazgatási alkatok ezen a vidéken – éppen rendeltetésükből eredően – az erdőispánságok voltak, s az ispán székhelye mellett történtek az első letelepedések. A Máramarosi Erdőispánság székhelye a legnagyobb valószínűség szerint Visk volt. Erre utalást találunk V. István adománylevelében.

E vidék dús rengetege az Árpád-házi királyok legkedveltebb vadászterülete volt: nagyszámú kíséretükkel egyetemben hosszú heteken át hódoltak itt vadászszennvedélyüknek.

Hogya letelepülteknek milyen volt a hitéletük, erről a korabeli és későbbi krónikák nem tesznek említést. Annyi van róluk feljegyezve (Nagytrnai Református Egyház alapító levele), hogy az ősmagyar vallást Szent István halála után is évtizedeken keresztül megtartották. Távol laktak az ország központjától, a Tisza árterülete, ingoványai és mocsarai, valamint az ősrétegek miatt az év legnagyobb részében ez a vidék szinte megközelíthetetlen volt, az idegen hittérítők nem szívesen jöttek ide.

Az itt élő magyarok a XI. század második felében fellázkodtak a keresztény vallás ellen. A felkelést I. Endre királynak – valószínűleg nem kevés számú ősmagyar élet elpusztítása árán – sikerült elfojtani.

A XII. és a XIII. századokban kezd intenzívebben benépesülni a Tisza völgye: megjelennek a szászok, akik a Rajnavikékről, Hollandia északi partjairól érkeztek. Itt lettek második otthonra a szlávok is: a tatárok által szétvert és üldözött halicsi ruténok maradékai a Kárpátokban találtak menedéket. Letelepedésüket a helyi hatalmasságok nem ellenezték, mert lakatlan föld volt bőségesen, a munkás kezekre szükség volt, jelenlétük biztosította a gyepek védelmét.

Erre az időre tehető a vlahok (újra) feltűnése. A Drágffyok ősei oly mértékben gyarapodtak, hogy birtokaik a Tisza forrásvidékétől Szőlősig terjedtek, és feltételezhetően érvényesült a „*cuius regio, eius religio*” elve és törvénye: szabadon gyakorolhatták és terjeszthették a magukkal hozott bizánci vallás tanításait.

Az egyre nagyobb szellemi és vagyoni hatalommal bíró Drágffyok ellensúlyozását Zsigmond a Perényiek „behívásával”, azok nagyobb birtokhoz való juttatásával próbálta megoldani, s ez a látszólagos egyensúly belháborúba torkollott, amit súlyosbítt és elmélyített a Mátyás király nem éppen szerencsés moldvai hadjáratát követő oláh betörés. Ezek a véres helyi ellenségeskedések nagy veszteséget okoztak Máramarosban: tárgyi és írott emlékek pusztultak el, s így csak apró mozaikokból lehet összeállítani a XIV. és XV. századok történelmi torzóját, de megkérdőjelezhetetlen tény: minden jelenlévő népcsoport – az ősmagyarok, a szlávok, a szászok és az oláhok – élte a rá jellemző szellemi életet, vagyis gyakorolták vallásukat, újabb és újabb települések születtek a Tisza-völgyben. A szászok megjelenése ahhoz vezetett, hogy az addig vadászattal-halászattal foglalkozó őslakosság és a később betelepültek egységesedtek, s mint ilyen társadalmi közösség, érzékenyek lettek minden új befogadására vagy éppen elutasítására.

Minden jel arra mutat, hogy az uralkodó vallás a katolikus volt, mert ekkor már a főpapok érdemesnek tartják a versengést Máramaros bírásaért: évtizedes perlekedés vette kezdetét az egri és a gyulafehérvári püspökség között. Végül is az egri püspökségnek sikerült végül megzseppnie Máramarost. Ebben közrejátszott az a tény is, hogy nem volt éppen szerencsés az akkori gyulafehérvári főpap személye. Szécsi András, akit a káptalan azért választott püspökké, hogy nagy és befolyásos család sarja lévén az egyház érdekeit majd meg fogja védelmezni a hatalmaskodó világi urakkal szemben, a XIV. század oligarcha hajlamú főpapjainak a mintaképe volt. Mikor püspökké lett, az országgrész egy szakadatlanul tartó háború színterévé változtatta. Máramarost is erőszakkal akarta bekebelezni és püspöki megyéjéhez csatolni. A reformáció hajnalán Várdai Ferenc ült a gyulafehérvári püspöki székhelyen, aki szintén nem volt az erkölcs példaképe: nemcsak alattvalóit, hanem saját pap-

A reformáció kezdete és térhódítása Máramarosban

■ jait is zsarolta: a püspöksége alatt excommuniccióvá (kiközösítés) dagadt a mindenkit érintő tizedek „ügye”: aki nem fizet, annak nem szól a harang, nem nyílnak meg a templomajtók, nincs mise, nincs gyónás, nem esketnek, nem keresztelnek, nem temetnek. Az egyház, vagyis annak „helybeli ura”, a maga kegyzsereit, a maga vigasztalását megtagadta a néptől, mert a papnak nem fizettek! Ma még csak elképzelni is alig bírjuk ennek az állapotnak a lelkekre gyakorolt hatását. Az a nép, amelynek összes vallásos szükségleteit a nem a nép nyilván végzett szertartások fedezték, amelyet a papság gép módjára végzett, még ezekről is megfosztatott.

Az egri püspökséghez csatolás sem hozott felüdülést, sőt sőt volt a sebekre: a bünbocsátó levelek fokozták az ellenállást a római önkénnyel szemben, s mint természetes következmény, a nép örömmel fordult azokhoz az egyszerű apostolokhoz, akik Istennek tiszta igéjét, anyagi könnyebbséget, ember- és nemzetközeli ígérkedést hoztak magukkal, ráadásul anyanyelvükön szóltak. Feltétlenül említést érdemelt az a tény, hogy a központokból a peremvidékre kigyűrűző rendeletek mindig is veszítettek hatásfokukból, azok végrehajtása soha nem érte el a megkívánt szintet, különösen befogadó lelkesedés hiányában.

Izgalmas kérdés: milyen hatással volt Máramaros lakosságára a huszita mozgalom? Nem lehet egyértelmű választ adni, de mivel Husz János tanaira rövid időn belül érzékenyen reagált egész Magyarország és Erdély, nyilván ugyanez vonatkozik Máramarosra is.

A helyi kutatások érdekes és értékes tárgyi emléket hoztak a történelmi homály felszínére: egy megkopott, dátum nélküli írásban, amely felsorolja az akkori időkben fel-lelhető és a técsői egyház tulajdonát képező kegytárgyakat, a következőket olvashatjuk: „.... egy feljegyzés megemlíti, hogy a terítők közül az egyik a huszita időkből származik. Hogyan került az egyház tulajdonába, ezt már nagyon nehéz megállapítani. Husz Jánosnak a magyarok közt is voltak híretői és követői: a Szerémségben Pécsi Tamás és Ujlaki Bálint, akik Erdélyben és itt, Máramarosban is megfordultak, és később az üldözések elől Moldvába menekültek. A huszita mozgalmából nőtt ki, illetve szoros kapcsolatban volt vele az 1437-ben kirobbant erdélyi parasztlázadás is, melynek vezére Budai Nagy Antal volt. E lázadás kirobbanásának súlyos gazdasági okai voltak, azonban csaknem egy évszázaddal előzte meg a lutheri reformációt... Így a lefojtott tüzek a mélyben égtek tovább, sietteték és segítették a nagyreformációt. Feltehető, hogy az új hit tanításaival egyetértő és együtt érző kegyes lélek készítette az úrasztali terítőt, és amikor az evangéliumi egyházak megalakultak, a técsői egyháznak ajándékozta a kicsiny, avult színű terítőt, aranyrojtokkal a szélein és 12 aranyszá-

lakkal hímzett oroszlánnal. Ez is huszita eredetét látszik megerősíteni, hiszen tudjuk, hogy a husziták címereiben ott volt s ma is ott van az oroszlán...”

Hazánk és benne a keleti régiók külső és belső állapota a középkor vége felé egyáltalán nem kedvezett a szellemiség fejlődésének. Mátyás király halála után a török még nagyobb erővel döngette az ország déli határára kapuit. Az őt követő uralkodók csak árnyékaik voltak az „Igazságos”-nak. Az ádáz versengés az elsőbbségért, a belső villongások óriási terheket róttak a jobbagyságra, a pórnépre. Hogy minden kötél szakadjon, az 1514. évi országgyűlésen a főurak nem a török veszedelem elhárításával foglalkoztak, hanem a jobbagyság teljes gúzsba kötésére alkottak törvényeket. Mindennek meg is lett az „eredménye”: a szomorú Dózsa-féle lázadás és a rá néhány évre bekövetkezett mohácsi vész, amely a sír szélére sodorta a nemzetet.

A hatalmi bukásokon kívül az erkölcsi megaláztatás mérhetetlen súlya is ránehezedett a lelkekre, az emberek a vallásban keresték a gyógyírt, amit azonban a régi egyház külsőségeiben, a hívek által ismeretlen latin nyelvű ceremóniákban nem tudtak megtalálni.

Érdekes tény: a XVI. század elején már azt tapasztaljuk, hogy a szászok, akik közé nagyobb számmal szívárogta be rutén elemek, vagy teljesen beleolvadtak a ruténségbe (Szászfalu), vagy megtartották német nyelvüket és szokásaikat, s ezzel együtt katolikus hitüket (Királyháza, Huszt, Bustyaháza). Azok a németajkúak pedig, akik az ősmagyarokkal éltek egy közösségben (Visk, Técső, Sziget), elmagyarosodtak, és hitviláguk is hozzájuk adaptálódott. Továbbá a Tisza-völgyben élő magyarság (és szászok) felfigyeltek egy sajátosságra: a velük együtt élő ruténok és oláhok saját anyanyelvükön imádkozhattak az Istenhez, míg ők latin nyelvű szertartásokat hallgathattak, vagyis azon a nyelven, amelyet csak a papok és a műveltebb nemesi osztályhoz tartozók értettek. Tény az is, hogy míg az ország nyugati és északi részeiben, a Nagyalföldön a római katolikus egyház papjai, szerzetesei sok akadályt gördítettek a reformáció terjedése elé, addig Máramarosban (és Ugocsában) az ellenállás lényegesen kisebb volt.

Alapvető és meghatározó tényezője volt a reformáció befogadásának és gyors elterjedésének, hogy a régió főurai a megújított hit terjesztői mellé álltak, erkölcsi és anyagi támogatásukról biztosították azokat. Ebben a szellemi reinkarnációban oroszlánrész vállalt a Perényi család, akik közül feltétlenül említést érdemel az öv. Perényi Gáborné szül. Frangepán Katalin és fia, János, a későbbi ugocsa és máramarosi főispán. Férje hősi halála után az özvegy szakértelemmel vezette a nagy kiterjedésű uradalom gazdaságát, közben nem feledkezett meg árván maradt egyetlen fiának, Jánosnak magyar szellemében és a kor követelményeit megelőző neveltetéséről sem. Komjá-

thy Benedek szerzetest kérte fia mellé nevelőnek, akit megbízott, hogy Pál apostol leveleit fordítsa le magyar nyelvre azon célból, hogy mind neki, mind fiának legyen magyar nyelvű lelki tápláléka. Benedek páter a nagy munkát rövid idő alatt elvégezte, ünnöje pedig 1533-ban Krakkóban kinyomatta. (1930-ban megünnepelte ezt az eseményt a Máramaros-Ugocsa Református Egyházmegye közgyűlése: e nevezetes irodalmi és egyháztörténeti esemény megörökítésére ünnepélyesen felemelő istentisztelet keretében a királyházi református templom falán márványtáblát lepleztek le, amelyet Perényi Gáborné Frangepán Katalin késői utóda, öv. Aczél Lászlóné szül. Perényi Lujza állíttatott.)

A vidék egymásik hatalmassága, Drágffy Gáspár is a protestantizmus híve volt. Korai halála (1546) megakadályozta megyéket átfogó igyekezetét, és megfosztotta az újítás híveit az addig nyújtott önzetlen támogatástól. Vele a Drágffy család férfi ága kihalt, nagy veszteségére a reformáció ügyének. A hatalmas birtok a somlyai Báthory családra szállt (özv. Drágffy Gáspárné ugyanis somlyai Báthory Anna volt). E család is buzgó pártfogója volt a reformációnak. Védelmük alatt Szilágy, Szatmár, Ugocsa, Máramaros megyékben lévő birtokaikon már odáig fejlődtek a református vallásügyi dolgok, hogy 1545. szeptemberében zsinatot tartottak Erdődön, ahol a megjelent 29 reformátor között ott volt a Máramarosban tevékenykedő Huszti Tamás is. A zsinat egyik szervezője az a Batizi András volt, akinek leszármazottai évszázadokon át híven szolgálták egyházukat, számtalan derék férfiúval gyarapították a megreformált szellem elitjét. Batizi András írta a „Jövel Szent Lélek Úr Isten” kezdetű éneket.

Óriási hatással volt a reformáció meghonosítására Ozoray Imre, a harcias lelkületű kitűnő író és hitvitázó. A már említett Drágffy Gáspár oltalma alatt nem csak szóval, de az írott szó fegyverével is hirdette a reformáció eszméit. Híres munkájában ékes magyar nyelven kardoskodott a megújított hit mellett, és támadta annak ellenségeit megfontolt, nagy alaposággal alátámasztott argumentációkkal. Igen érdekes, hogy e könyv a Komjáthy-féle fordítás után két évvel, 1535-ben lett kinyomtatva Krakkóban. A népies nyelven írt hitvitázó munka oly nagy közkedveltségnek örvendett, hogy megértte második kiadását, s nem valószínű, hogy éppen a nyálbárvári úrnő, Frangepán Katalin költségén.

Nagy buzgósággal tevékenykedett ezekben az években Radán Balázs prédikátor, Beregszász lelkes és harcos reformátora. Mint espér (senior), a római katolikus püspök módjára felszentelte a prédikátorokat, ami bizonyosság arra nézve, hogy e vidéken már abban az időben több prédikátor hirdette a megtisztított evangéliumot. Hogy Ugocsa és Máramaros községeiben is megfordult, igazolja az a körülmény, hogy az ezen a vidéken megreformált gyülekezetek is felügyelete alá tartoztak. Radán

A reformáció kezdete és térhódítása Máramarosban

■ Balázs vértanú halála után Kálmáncsehi Sánta Márton lett e vidék református magyarjainak lelki vezére, aki nagy tudású és meggyőző erejű hitszónokként hamarosan országos hírnévre tett szert. Az addigi reformátorok inkább a lutheri felfogást terjesztették, ő azonban a tiszta kálvini irányzatnak volt tántoríthatatlan híve. Munkácsi lelkipásztorkodásának ideje alatt, 1552-ben zsinatot hívott össze Beregszászban, ahol 15 lelkész jelent meg, köztük Ugocsa és Máramaros küldöttei is.

A hálás utókor megőrizte azok nevét, akik a reformáció úttörői voltak ezen a vidéken. Visk koronaváros volt az a hely, ahol megalakult az első protestáns gyülekezet (1523), hála az igazhirdető Honterus igyekezetének, akit Ramsay Mátyás követett. 1524-ben Perényi Gábor máramarosi főispán, sókamarai gróf oltalma alatt már virágzó egyházközösségi élet folyt. Pár évvel később Ramsay Mátyás visszatért Nagyszebenbe s maga helyett egyik német társát, Surdaster Jánost küldte Viskre, aki nagy hitbuzgalommal végezte áldásos munkáját, s ebben méltó társra talált Huszti Tamás személyében.

Huszti Tamás 1530-ban érkezett rokoni látogatásra Husztra, ahol összegyűjtötte rokonait, barátait és ismerőseit magánházaknál, s szenvedélyes prédikációkkal győzte meg a husztiakat, akik rövid idő alatt áttértek a református hitre.

A régi felfogásban működő egyház híveinek száma híhetetlenül megcsappant. Huszti Tamást a Szent Ilona tiszteletére épült templom szerzetesei üldözöbe veték, ezért Husztról Viskre költözött, majd Técső, Hosszúmező és Sziget következett.

A máramarosi magyarság reformálásában oroszlánrészét vállalt a magyar Luther, Dévai Bíró Mátyás. Második németországi útja után 1543-ban, amikor Wittenbergben Lutherrel és Melanctonnal találkozott, Miskolcon telepedett meg, és ott prédikált. Innen azonban a szerzetesek erőszakos fellépése miatt menekülnie kellett. Reformatori tevékenységének színhelyét Északkelet-Magyarországra és az erdélyi részekre tette át. Itt hatalmas pártfogóra talált a dúsgazdag Drágffy Gáspár személyében, akinek Szatmár, Szilágy és Máramaros vármegyékben lévő óriási kiterjedésű birtokain prédikált és terjesztette a megreformált hitet.

„E vidék népe – írja Szabó Sándor – abban az időben kiválóan alkalmas volt az ige befogadására, nyugodtan és háborítatlanul élt, mert e vidékre a török és német zaklatás nem jutott el...”

Sebestyén László, Hosszúmező református lelkésze a következőket írja:

„... Hosszúmező és a többi négy máramarosi koronaváros reformációját elősegítette Surdaster (Siket) János német származású volt ferences-rendi szerzetes munkája, kit Ramsch Mátyás, a nagyszebeni káptalan dékánja küldött, mint segédjét és barátját a lutheri tanításokat hirdetni...”

Técsőn már 1526-ban Ambrus prédikátor hirdette a megújult eszmét...”

Ifj. Pap József a következőket teszi közzé: „Sziget már 1524-ben protestáns város volt... Az öt koronaváros lakosaihoz hamar eljutott a reformáció, és ... 1510-ben meg is hódította a polgárokat. Ramsch Mátyás, Huszti Tamás, Surdaster János prédikátorok voltak az új hitnek terjesztői. A munkálkodásuk folytán lassanként annyira tért hódított a protestantizmus, hogy 1555-ben az öt koronaváros katolikus templomai mind az új hit tulajdonai lettek...”

A reformáció terjesztői a kezdetektől nagy hangsúlyt fektettek az oktatásra. Az 1558. december 1-jén tartott beregszászi zsinaton a megjelent 15 lelkész mellett ott volt Pelbárt beregszászi iskolamester is: már akkor jó hírű iskola működött Beregszászban.

A zsinaton a különböző hitágazatok mellett tárgyaltak a lelkészek és tanítók fizetéséről is. Alelkésznek különösen a lelkükre kötötték, hogy a híveket az igaz hit értelmére tanítsák. Minden igyekezetükkel arra törekedjenek, hogy a hívek vallási és erkölcsi nevelését már a gyermekkorban, az iskola falai között ők maguk végezzék.

Az első protestáns prédikátorok tehát egyúttal iskolamesterek is voltak. Első iskoláink a tanítási rendszer tekintetében a protestáns németországi mintára kezdtek berendezkedni, amelyet a nagy tudású és kitűnő szervező, Melancton Fülöp alapozott meg és a középkori humanista iskolát vette mintául, hogy annak anyagát és rendszerét átítassa a szabad gondolat világnézetével és erős bibliai látásmóddal.

Az iskolák tanulmányi fokát az szabta meg, hogy a mesternek milyen volt a felkészültsége, modora, átadó képessége. Az iskola híre és látogatottsága attól függött, milyen tanító működött benne. A jó hírű iskolamester tanodáját messze külföldről és belhonból is felkeresték a tudományokra szomjas ifjak. Csak alapos felkészülés után, gazdag tudástárral mehetek ezután külföldre tanulmányaik betöltése céljából. Nemhiába nevezte Melancton ezeket az iskolákat az egyház veteményes kertjeinek.

Reformátoraink és azok világi pártfogói a fő hangsúlyt már a kezdetek kezdetén az ilyen tanintézmények létesítésére helyezték, olyannyira, hogy a XVI. század folyamán megnyíló mintegy 150 jó hírű iskolának negyötöde protestáns jellegű volt. Ezek között említést érdemel az 1531-ben alapított sárospataki és a négy évvel később létrejött debreceni iskola. A sárospatakit Ugocsa és Máramaros főispánjának, Perényi Gábornak a bátyja, Perényi Péter alapította. Ő és fia, Gábor virágoztatta fel és látta el dús javadalmakkal. Így a közeli rokonság és összeköttetés révén több pataki iskolát végzett lelkipásztor és iskolamester működött egyházmegyéink területén is.

Máramarosban az iktáry gróf Bethlenek, Huszton, Visken, Técsőn, Vajnagon, Úrmezőn a Pogány család, a vidék legbefolyásosabb és leggazdagabb földesúri családja istápolta egyházunk iskoláit.

Öröndetes tény, hogy a megújított egyház nemcsak hogy vállalta a tanítás-nevelés magasstos ügyét, hanem lendületet is adott a könyvírásnak és -nyomtatásnak is. A Szent Pál leveleinek 1533-ban megjelent fordítása után napvilágot látott Erdősi Sylveszter János Magyar grammaticája, Újszövetség fordítása. A Benczédi Székely István, Bornemissza Péter és Várfalvy János által írt hittankönyvekben már benne volt a magyar ábécé.

Menyői Tolvaj Ferenc megírta az első magyar nyelvű számtankönyvet, Szőnyi Nagy István pedig módszertant írt az iskolamesterek részére, hogy miképpen tanítsák a magyar írást és olvasást.

Az ugyanebben az időben alapított szigeti református iskola nagynevű tanára, Szegedi Albert „scholamester” másolta le 1569. február 17-én Sziget statútumait, mivel „... az 1548-i példány az papirosnak hitvány voltáért nem lehetett tartós”. Ebben a statútumban érdekes az új hit papjaira vonatkozó rendelet, amely az ezredfordulóig irányította a szigeti református eljárást.

Tények igazolják, hogy a reformáció térhódítása nagy hatással volt Ugocsa és Máramaros népoktatásának ügyére is: itt is gyorsan meghonosodtak a hitújítás nevelési intézményei, mégpedig mind az elemi, mind a középfokú iskolázás terén. Visk, Técső, Sziget előjárósága már 1556-ban kötelezővé tette az iskolák létesítését, sőt több helyen a szegény sorsú tanulók ruhával és tankönyvekkel való ellátásáról is gondoskodtak.

Egyértelműen megállapítható, hogy a tiszántúli egyházkerületben már a XVII. század elején minden faluban volt iskola, amelyekben magyar nyelven folyt a tanítás. Kétségtelen tehát, hogy a XVI. és XVII. századokban Máramaros (és Ugocsa) területén református népiskoláink voltak a magyar nemzeti nevelés megalapozói és fenntartói.

... Mindössze egy évtized telt el a wittenbergi forradalmi esemény óta, és Máramaros magyarsága és a beolvadt szászok a megújított hit követői lettek.

Szöllősy Tibor

Felhasznált irodalom:

Szabó Sándor: A Máramaros-Ugocsa Református Egyházmegye a magyar nemzetnevelés szolgálatában, Nagyszőlős, 1942.

Dr. Zovanyi Jenő: A Tiszántúli Református Egyházkerület története, Debrecen, 1939.

Pokoly József: Az Erdélyi Református Egyház története, Budapest, 1904.

Révész Imre: A magyarországi protestantizmus történelme, Budapest, 1925.

Bélai Vilmos: Máramaros megye társadalmi és nemzetiségei, Budapest, 1943.

Ifj. Pap József: Adalékok Máramaros történetéhez, M. sziget, 1900.

Józan Lajos: A Kárpátaljai Református Egyház, Ungvár, 1989.

Emlékkönyv, Técsői Ref. Egyház, 1853.

Segítsük egymást mindenkor!

Beszélgés Fedák Anita publicistával

Fedák Anita Kárpátalján született, 2012 óta él Magyarországon. Tanított általános és szakközépiskolában, illetve az Ungvári Nemzeti Egyetemen, többek között médiaismeretet. Tizenöt évig volt a *Kárpáti Igaz Szó (KISZó)* újságírója, majd rovatvezetője. Jelenleg a Magyar Máltai Szeretetszolgálat gyöngyösi szakközépiskolájában tanít német nyelvet. Több irodalmi portálon publikál. Egy könyve jelent meg, novellái 15 antológiában láttak napvilágot. Megnyert egy mesepályázatot, egy nemzetközi novellairó pályázaton pedig harmadik lett.



– Az ungvári egyetemen szereztél diplomát. Mikor döntötted el, hogy tanár leszel, a jövő nemzedékét fogod oktatni?

– Tulajdonképpen soha nem akartam tanár lenni, ezt a pályát a szüleim erőltették rám. Riporter és újságíró szerettem volna lenni, de ez szinte elérhetetlen volt egy Munkács melletti kis faluban élő magyar lánynak. Szüleim nagyon sok magyar folyóiratra fizettek elő a múlt század hetvenes, nyolcvanas éveiben. Édesapámnak az Ország-Világ és a Füles, édesanyámnak a Nők Lapja és a Képes Újság járt. Gyerekként azt játszottam, hogy riportot készítek az ott látható híres művészek képeivel. Anyukám persze ezen mindig jót nevetett. Már több éve dolgoztam zszurnalisztaként, anyu mégis mindig csak azt hajtogatta, hogy ez nem nőnek való szakma, bezzeg a tanár... Édesapám volt az, aki elsőként olvasta el az újságban megjelent cikkeimet. Ő sajnos már nyolc éve nincs velünk, és csak nemrég, egy lomtalanítás alkalmával találtuk meg a szülői ház spájzában azt a hatalmas dobozt, amiben összegyűjtötte a kivágott cikkeimet. Mondanom sem kell, elsírtam magam... De a kérdésre válaszolva: a nyolc általános után felvételiztem a munkácsi tanítóképzőbe, ahová szerencsére nem vettek fel. Mivel

színötös volt a bizonyítványom, levelező hallgatóként felvételi nélkül bekerültem a Huszti Közművelődési Szakiskola könyvtárosi szakára, és az ungvári Megyei Tudományos Könyvtár idegen nyelvű osztályán kezdtem dolgozni. A bibliotéka magyar részlege akkor Ungvár magyarságának szellemi műhelye volt. Itt dolgozva aztán háromszor próbálkoztam az egyetemi felvétellel, végül is bekerültem a német nyelv és irodalom szakra. A csoportunk első fecske volt: az ukrainai iskolákban abban az évben vezették be a világirodalom órákat, és minket már úgy oktattak, mint leendő német és világirodalom tanárokat. Államvizsgáztunk és diplomamunkát írtunk a két szakirányból. En Thomas Mannból diplomáztam. A Kincseshomoki Általános Iskolába kerültem világirodalom tanárnak, tíz évig dolgoztam ott úgy, hogy közben az utolsó két évben már főállásban a *Kárpáti Igaz Szónál* voltam. Asors fintora, hogy életem első riportját a munkácsi tanítóképzőben készítettem, de már nem volt bennem semmi keserűség a korábbi felvételi kudarc miatt.

– Mikor kezdtél el írással foglalkozni? Gondolom, te is versekkel kezdted, vagy egyből az újságírás felé fordultál?

– Nem írtam verseket. Könyvtárosként az irodalmi estekről, író-olvasó találkozókról írtam rövid beszámolókat a *Kárpáti Igaz Szóba*. Horváth Sándor költőnek, újságírónak köszönhetem végül is, hogy „igazszós” lettem. A felesége, Horváthné Somogyi Ilona kolléganőm volt a könyvtárban.

– Kárpátalján még ma is kevés a szakmai képzettséggel rendelkező újságíró, különböző diplomával rendelkező értelmiségiek kezdtek el írni. A pályafutásod során szerzett tapasztalatokra támaszkodva mi a véleményed az ukrainai magyar nyelvű sajtóról?

– Meggyőződésem, hogy a szakmai képzettség nem feltétlenül követelménye egy „jó pennájú” tollforgatónak. Én a belpolitikai rovatnál, Horváth Sanyi csapatában kezdtem el a pályát. Mondanom sem kell, hogy iránytáram semmit nem tudtam a sajtóműfajok szabályairól. Arról, hogy még a legkisebb hírek is megvan a körítése. Mindent a „Mestertől” – ahogy én neveztem Sanyit – tanultam. Azzal kezdte, hogy leültetett egy székre, és csak annyit kért: figyelj! De ne csak figyelj: láss is! Míg ő készítette a riportot, csendben figyeltem, és aztán elmondtam, mi az, ami számomra érdekes volt. Lassan, fokozatosan tanította meg azokat a szakmai fogásokat, amelyek elengedhetetlenek egy újságírónál. Aztán később a Magyar Újságírók Országos Szövetsége (MÚOSZ) által szervezett továbbképzésekre utaztunk Magyarországra, Erdélybe, részt vettünk szakmai konferenciákon, szóval képeztük magunkat. A *Kárpáti Igaz Szó* az egyetlen olyan lap volt – és talán mondha-

tom, az is maradt –, amelyik Kárpátalján a publicisztikától kezdve a tényfeltáró riportig minden sajtóműfajban közölt írásokat. Ezt még a vezető ukrán lapok sem mondhatják el magukról. Tizenkét éves lehettem, amikor elhatároztam, hogy újságíró leszek. Soha nem adtam fel ezt a célomat. Csodálatos szakma. Az újságíró az egyetlen, aki nemcsak azzal az alapjoggal rendelkezik, hogy van sajtószabadság, hanem fel van ruházva előjogokkal és felelősséggel is. Valójában ahhoz, hogy az újságíró ezt a kiemelt szerepet be tudja tölteni egy demokratikus társadalomban, maximálisan függetlenítenie kell magát az aktuális politikai és gazdasági érdekektől, és abból kell kiindulnia, hogy az etika ezt kívánja meg. Még akkor is, ha ezzel az adott pillanatban szembekeverül valamelyik politikai irányzattal. Ezt a legnehezebb érvényesíteni az ukrainai magyar nyelvű sajtó képviselőinek. A másik szintén fontos szempont a hitelesség.

– Tizenöt évig voltál a *KISZó* munkatársa. Beszélnél bővebben erről az időszakról? Kikkel dolgoztál együtt, kik segítettek szakmai fejlődésed, milyen rovatokba írtál?

– Lassan közeledve a nyugdíjhoz éppen nemrég számoltam össze, hogy életem során hány munkahelyen dolgoztam. Arra jutottam, hogy mindenhol, ahol életemben megfordultam, nagyon jó kollégák vettek körül, és szerettem azt csinálni, ami éppen a feladatom volt. Az *Igaz Szó* valamiért mégis más volt. Ott mindig mindenki számíthatott a másakra. Azt hiszem, nem árulok el nagy belső titkot, ha elmondom, hogy ha valamelyikünknek ügyes-bajos dolga akadt valamelyik hivatalnokkal, a szakterületért felelős újságíró kolléga azonnal segített: legyen az egy útlevelő, egy szakorvosi fogadóóra vagy oktatási probléma. Csak egy példa: amikor az Ungvári Nemzeti Egyetem magyar karát megnyitották, majd másnap bezárták az akkori ukrán nacionalista oktatási miniszter utasítására, felhívtam Balogh Csaba kollégámat, hogy baj van, és az *Igaz Szó* címlapon közölte a riportot. Ezt átvette az MTI, más anyasorsági sajtóorgánuk, és az akkori kijevi magyar nagykövet, Martonyi János azonnal intézkedett. Két nap múlva megkezdődhetett a magyar karon a tanítás, és szerencsére már hatodik éve zökkenőmentesen zajlik.

Mint említettem, a belpolitikai rovatnál kezdtem, ez nagyon jó iskola volt, sokban segítette a szakmai fejlődésemet, mert szinte mindent megtanultam az azóta már Aranytoll-díjas Horváth Sanyi mellett. Aztán a művelődési és oktatási rovathoz kerültem. Az újság újrászerveződése után ott rovatvezető lettem.

– Pályafutásod során számos interjút készítettél, kis túlzással szóra bírtad szűkebb hazánk szinte minden illusztris személyiségét. Melyik a legemlékezetesebb interjúd, illetve riportod?

– Nehezen tudnék kiemelni konkrétan valakit, hiszen mindegyik írásomban el-

sősorban az embert, majd az általa képviselt szakmát, beosztást próbáltam előtérbe helyezni. Igyekeztem mindig olyan kárpátaljai magyart találni, aki példaértékű lehetett azzal, hogy magyar iskolát végzve is sokra vitte az életben. De emléithetném itt Pomogáts Béla irodalomtörténész, Sebestyén Márta népdalénekest vagy Edvin Marton hegedűművészt is. Számomra ezek a találkozások és beszélgetések egy életre megmaradnak. De ha úgynevezett élettörténeteket bemutató cikkekre gondolok, akkor más jellegű írásokkal kell említenem. Kőszeghy Elemér egykori főszerkesztőmről annyit tudni kell, hogy ötletekből ledoktorálhatna. Nos, az ő fejből pattant ki a *Zombati színes* c. rovat is, ahol olyan foglalkozású embereket mutattunk be, akik valamilyen mások, szóval nem megszokott dolgokkal foglalkoznak. Felváltva készítettük a rovatot más kollégákkal, és mielőtt rám kerülhetett volna a sor, már hetekkel azelőtt kutakodtam a riportalanyok után. Detektív-nő, muzulmán vezető, tűzszínházi zsonglőr, csokoládészobrász, antikviszi kutató stb. – sok érdekes embert sikerült találnom Kárpátalján. A *KISZÓ* erényeként kell elmondanom, hogy a magyarságot képviselve ugyan, a helyi ukránokkal (ruszinokkal) is jó kapcsolatunk volt. Nagyon tisztelték a lap újságíróit és a legfontosabb: szívesen nyilatkoztak még a legmagasabb beosztásban ülő vezetők is.

– *Családi okok miatt ma már Magyarországon élsz és tanítasz. Hogy sikerült a beilleszkedés, az elhelyezkedés? Hogy érzed magad Magyarországon?*

– Kabos László mondta valahol, hogy „minden kezdet nehéz, de ami utána jön, az a legnehezebb”. Nehezen kaptam meg a magyar állampolgárságot, az ügyintéző a szülőhelyemet, Barkasót Romániába írta, ezért a lakcímkártyám, személyim több mint egy hónapig ott keringett valahol. Hozzáteszem: később a gyöngyösi okmányirodában bocsánatot kértek a hibáért. Két évig nem találtam munkát, mert vagy túlképzettnek tartottak vagy én gondoltam úgy, hogy azért mégsem méltó hozzáam az ajánlat. Később Nógrád megyében megpályáztam egy némettanári állást, és ott tanítottam egy évig. A tavalyi tanévtől a Magyar Máltai Szeretetszolgálat gyöngyösi szakközépiskolájában tanítok német nyelvet 16 órában, a fennmaradó óráimban pedig egy uniós pályázat projektkoordinátora vagyok, az Erasmus+ külföldi szakmai gyakorlaton résztvevő diákok ügyeit adminisztrálom. Közben az írást sem kellett abbahagynom. Most már elmondhatom, jól érzem magam itt.

– Amikor felkértelek erre a beszélgetésre, azzal próbáltál kitérni, hogy te ott hon ismert a közéleti ember voltál, itt most Hevesben csak egy mezei tanár vagy. Nem hiányzik Kárpátalja, Ungvár, a KISZó, az újságírás?

– De, nagyon. Kárpátaljára évente négyszer-ötször hazalátogatok, hiszen ott él az

Segítsük egymást mindenkor!

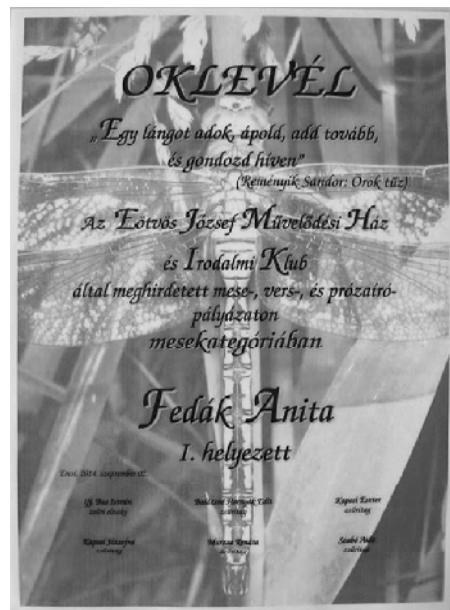
Beszélgetés Fedák Anita publicistával

édesanyám, a lányom és a kisunokám. Azért mondtam, hogy otthon ismert volt a nevem, mert az újság hasábjain hetente találkoztak vele az olvasók. Azt még el kell mondanom, hogy Kárpátalján az újság mellett én tovább dolgoztam tanárként is. Olyan főszerkesztőm volt, aki ezt tolerálta. A homoki iskola után az Ungvári Közművelődési Szakközépiskola magyar tagozatán tanítottam néprajzot, szakmai etikát és kulturális menedzsmentet. Osztályfőnök voltam, a csoportomba jövődöbéli kórusvezetők, színészek, zenészek, táncosok és rendezők jártak. Sok témát hoztak nekem otthonról, a szülőfalujukból. Sőt, több mint 21 Élő Újságot, a *Kárpáti Igaz Szó* road-showját az ő segítségükkel szervezték meg. Ma már művelődési házak igazgatói, zenetanárok Kárpátalján, illetve néhányan külföldön léptek a művészi pályára. Mindegyik „gyerekemmel” kapcsolatban vagyok ma is. A szakiskola után az ungvári egyetemen induló magyar kar dékáni hivatalának vezetését bízta rám... Dupka György. Nem kell meglepődni, a Gyuri fejéből pattant ki az ötlet, és Lizanec Péter dékán, nyelvészprofesszor rábólintott, így mellé kerültem. De továbbra is az *Igaz Szó* munkatársa lehettem, ami nagy biztosságerzetet adott, mert, mint említettem, az ukrán nacionalistákkal később is meggyűlt a baja a magyar karnak. Személyi szerint engem majdnem megvertek, betörték a lakásom ablakait, fenyegető telefonhívásokat kaptam stb. Mikor átmentem az egyetemre a *KISZó*-tól, úgy éreztem, a családomtól szakítanak el. Mondtam is a főszerkesztőnek, csak úgy vállalom el a Dupka Gyuri felkérését, ha bármikor visszamehetek a szerkesztőségi íróasztalomhoz.

– Mostanában meséket írsz, sőt több pályázaton is nyertél. Hol jelennek meg ezek a mesék, hol olvashatjuk őket? No és miért pont mesék?

– Az amatőr írókat tömörítő *Allegória* irodalmi és művészeti portál novellapályázatán nyertem először. Tavaly pedig a székesfehérvári Vörösmarty Társaság nemzetközi novellapályázatán harmadik helyezést értem el. Még Kárpátalján, az Intermix Kiadónál jelent meg a máig egyetlen könyvem *Kongózás, muzsákolás, gubázás* címmel. Itt, Magyarországon tizenöt antológiában közölték a novelláimat. A mesék pedig tavaly jöttek elő, amikor az unokám már abba a korbá került, hogy érdeklik a csodás történetek. Egy autista központban töltött napom ihlette azt a mesémet, amellyel az Eresi Kulturális Központ és Irodalmi Klub országos pályázatán első lettem. A mese-könyvem.com portálon pedig kisebb színdarabokat és meséket publikálok.

– Az a hír járja, hogy a KISZó nehéz helyzetben van, a puszta létezése forog kockán. Szerinted sikerül a lapnak megme-



nekülnie, hiszen évekkel ezelőtt már megszűnt egy hasonló című magyar nyelvű újság?

– Tudok a *KISZÓ* nehéz helyzetéről, hiszen kapcsolatban vagyok a volt kollégákkal. Nem szabad, hogy ez a legnagyobb múltra visszatekintő újság megszűnjön, mert bármennyire is próbálják egyesek bezsenyezni: nem pártlap, hanem a helyi magyarság sajtóorgánuma. A kárpátaljai magyarság egyetlen olyan szócsöve, ahol a kisemberek problémáival ugyanúgy foglalkoznak, mint a magas rangú főnökkel, ahol naprakész információt kapnak a régió történéseiről, és még hosszasan sorolhatnám. Egyszer már „megmentettük” a lapot, amikor az egyik magyarságszervezet tönkre akarta tenni. Akkor a maréknyi újságírógárda mellszélességgel kiállt, és mert nagyot álmodni: egy független újságot indítva, de a régi értékeket átmentve. Csak remélem, hogy most is sikerül kilábalni ebből a gazdasági nehézségből, és folytatni még legalább 90 évig.

– **Végezetül, mit üzensz az olvasóknak határokon innen és túl?**

– Élünk a világ bármelyik táján, legyünk büszkéek arra, hogy Szent István népéhez tartozunk. Határon túlról érkezve az anyaországba, engem is lekránioztak pedagógus kollégák és tanítványok. Bevallom, fájt. De ugyanaz a kolléga néhány hét múlva elsőként hozta az adományt a felhívásra, hogy a nehéz helyzetbe került kárpátaljai magyaroknak szerveztük gyűjtést. Ezzel is bizonyítva, hogy ha kell, össze tudunk fogni, tudunk segíteni bajba jutott nemzettársainknak. Én most azt üzenném a lap minden olvasójának: segítsünk a kárpátaljai magyaroknak!

– *Köszönöm a beszélgetést.*

Lengyel János

KÜLÖNLEGES MÚZEUMOK KÁRPÁTALJÁN

Ha Kárpátalján járunk, a táj varázslatos szépsége, az ódon várak és fatemplomok mellett igazi kuriózumokat is felkeshetünk. Ez alkalommal néhány olyan egyedi varázsú múzeumra hívjuk fel a figyelmet, amelyeket máshol nemigen találhat meg az utazó.

A Szolyva és Dolha között, a Borzsa folyó mentén vezető útról Kovácsréten (Kusnicja) érdemes letérni észak felé. A Borzsa egyik oldalága, a Kovácsréti (Kusnicja) -patak völgyében 7 kilométernyire fekszik Rókamező (Liszicsovo). A 15. század óta ismert település az 1760-as évektől kezdve, mint a Teleki család papírmalmának falva, ipari jelentőséggel bírt. A papírgyártásához szükséges energiát a Ko-

ával működésbe hozott pörölllyel (kalapáccsal) végzik. Az elv hasonló a vízimalomhoz, vagyis a felduzzasztott patakvizet egy vályúval a lapátkerekre vezetik, csak itt a kerek egy bütykös tengely segítségével nehéz kalapácsokat emelgetnek. Rókamezőn egy ilyen hámor kovácsműhely része mind a mai napig működik.



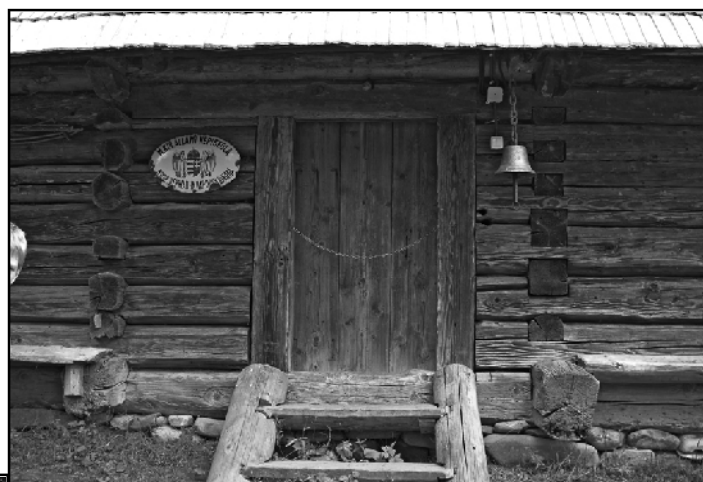
A rókamezői Hámor Kovácsműhely Múzeum

vácsréti-patak oldalágán, a Liszicsankán épített vízi kerekek termelték. Amikor a 19. században a környéken vasércet találtak, a vas hasznosítása került előtérbe. Az 1850-es években a papírmalmot vashámorra alakították át. A hámor elnevezés a német Hammer (pöröly) szóból ered, és olyan kezdetleges vaskelapácsolási létesítményt jelent, amelyben a vas megmunkálását vízi energi-

kaszákat, kapákat, csákányokat, serpenyőket és egyebeket. Évente 100 vagon vasterméket gyártottak, ellátták a környék népét, de nagyon sok esetben távoli vidékekre is



Csendőrlaktanya az alsókalocsai skanzenben



Iskola az alsókalocsai skanzenben

A kovácsműhely fénykorát a 20. század elején élte, amikor 5 db 8 lóerős vízi kerék hozta működésbe a pörölyöket, és 15 kovács három műszakban folyamatosan állította elő a szerszámokat, munkaeszközöket: lapátokat, ásókat,

pörölyt működtet. A termékskálán a mezőgazdasági eszközökön kívül megtalálható a használati tárgyak egész sora. A működő kovácsműhelyt látogathatóvá tették. A termelés hétköznapijait az idegenforgalom nyüzsgő forgataga teszi változatossá. A Hámor Kovácsműhely Múzeumban a turisták számára patkókat és más szuveníreket készítenek. Külön ünnepnek számít a nyaranta megrendezésre kerülő hagyományos Nemzetközi Kovácsfesztivál, amelyet idén június 27-én tartottak. A falu figyelmet for-



Vasúti közlekedési eszközök Alsókalocsán

kerültek a műhely termékeiből. A kovácsműhely az 1990-es évekig háborítatlanul üzemelt. Az 1998-as árvíz sajnos nagy kárt okozott ebben az egyedi ipari létesítményben. A pusztulástól a helyi Petroci család mentette meg. Bérbe vették és felújították. Makét vízi kerék egy 120 kg-os

dít az utánpótlás nevelésre is, ezért a kovácsműhely az iskolával közösen kovácsképző szakkört indított, amelyben jelenleg 12 ifjú kovácsjelölt igyekszik elsajátítani ezt a férfias szakmát.

A Borzsa-völgyből ugorjunk át a Talabor völgyébe! A Suhaj betyár révén ismertté vált Alsókalocsán szintén érdemes a múzeumokat felkeresni. Igen, itt többes számot kell használni, mivel a turisztikailag legdinamikusabban fejlődő kárpátaljai falu ma már több múzeummal is büszkélkedhet. A 20. századi betyárt határokon túl ismertté tévő Ivan Olbracht cseh írónak a köztépiskolában már régen szenteltek egy

KÜLÖNLEGES MÚZEUMOK KÁRPÁTALJÁN

■ emlékmúzeumot. Azonban a falu szülötte, az egykori alsókalocsai tanítóházaspár fia – Sztanyiszlav Arzsevitin, Ukrajna ismert vállalkozója, politikusa – megértette, hogy a hegyek ölelésében, a csodálatos völgyben fekvő falu gazdasági fellendülését a turizmus hozhatja el. Ám az idelátogatók érdeklődését hosszabb időre lekötni csak intézményesített, nívós programok szervezésével lehet. Arzsevitin szülőfalujában, igazi lokálpatriótaként, ma példaértékű fejlesztéseket kezdeményez és szponzorál. Ennek jegyében az egykori iskolaépületben megnyílt a Régi Iskola nevű iskolamúzeum. Az épület 1879-ben Magyar Királyi Állami Népiskolaként nyitotta meg kapuit. 1923-ig egy összevont osztályban tanultak a nebulók, majd fokozatosan bővült. Az épület 1978-ig, az új iskolaépület



A faústatási múzeum az árvíz előtt

ták, átalakították, és 1976-ban a létesítményben megnyílt az Erdészeti és Faústatási Múzeum. Ez nem csupán a környék legeredetibb nevezetessége, hanem Európában is egyedülálló múzeum.

ügyelte. Egy évszázadon át hetente kétszer indultak útjukra a tutajok. Az utolsók 1962-ben.

A múzeum exponátumai bemutatják a faústatás történetét, a tutajozás nélkülözhetetlen eszközeit, a favágók és a tutajosok viseletét, használati tárgyait. A szemléltetést hiteles makettek egészítik ki. Sajnos ennek a párját ritkító építménynek a kétharmad részét az 1998-as, majd a 2001-es árvíz romba döntötte. Nem maradt meg sem a kecses, fedett fahíd, sem pedig a gát központi része. Afolyásirány szerinti bal oldali gátrész épen maradt, ahol a megmentett kiállítási tárgyakat ma is meg lehet tekinteni. Az ukrán állam tervbe vette a múzeum felújítását.

Ukrajna egyetlen sóbányamúzeuma Máramarosban, a Tisza partján fekvő Aknaszlatinán található. A sóbányák köze-



A faústatási múzeum megmaradt része



A bal oldali részt elpusztította az árvíz

átadásáig szolgálta a falu oktatását. 2006-ban a vállalkozó költségén a romos épületet felújították és múzeummá alakították. A kiállítás bemutatja a falu iskolatörténetét, az igazgató asztalán ott fekszik a monarchia korától vezetett Iskolai Krónika. A nagy osztályterem pedig felidéz az 1960–70-es évek kommunista ideológiától átfűtött iskolaéletét.

Az iskolamúzeumon kívül a falu skanzenen is büszkélkedik. Az Ófalu Skanzenben 14 épületben több mint 7000 kiállítási tárgyat tekinthetünk meg. A falusi bíró háza mellett megtaláljuk a favágó, a pásztor, a szabó, a csizmadia és a bodnár házát is. De van itt kocsmá, csendőrőrs, és külön érdekesség a kiállított kisvonat. Alsókalocsán összesen 10 múzeum várja a látogatókat, többek között az Árpád-vonal megmaradt bunkereit is látogathatóvá tették.

Ha már a Talabor völgyében járunk, a Szinevéri Nemzeti Park sorompójánál mindenképpen tegyünk egy 4 km-es kitérőt kelet felé. A Tavasz (Ozeranka) -patakon a faústatásra 1868-ban olasz hadifoglyokkal építtetett vízfogó gátat 1973-ban restaurál-

Az eredetileg 80 m hosszú, 5,5 m széles vízfogó gát alapjait a folyómeder fenekén mindkét oldalról fából készült, kővel feltöltött szekrényekkel erősítették meg. A gát főkapuja mellett tíz 3,5 m széles és a mederfenékig érő oldalzsílip szolgált a vízszint szabályozására. A zsilipeket hatalmas köszekrények választották el egymástól, amelyek nemcsak tartópillérként, hanem surrannóul is szolgáltak. A surrannó függőleges gerendafalai helyes irányba terelték a tutajt. A mederfenékre épült háromlépcsős hosszanti rönkfedőzet pedig biztosította a magasabb szintről érkező tutaj alsóbb szintre történő zuhanásmentes eljutását. A tutajindítást a gát épületétől kisebb lejjebb egy szép fedett fahíd hatszögű kis házikojából a gátör irányította és fel-

leben 1973-ban nyílt meg a múzeum. A tárlat bemutatja a sóbányászat gazdag múltját, amely egészen a bronzkortól kezdődik. Arómai korról az itt talált pénzérmék tanúskodnak. A sóbányászat modernizálását a 18. század hozta el. Az egymás után megnyílt tárnák történetei a kiállított tárgyi emlékek, leírások, képek és vázlatok segítségével elevenednek meg. A múzeum egy olyan gazdag bányászmulat tanúságtétele, amelyhez fogható a gazdasági ellehetetlenülés korszakában nehéz elképzelni. Sajnos azonban ma Aknaszlatina bányászatának elhanyagolása oda vezetett, hogy a vízbetörések miatt több egykori tárna beomlott, és a nagy múltú települést is katasztrófaveszély fenyegeti.



A sóbányamúzeumban lévő címetábla

Szöveg és fotó: Kovács Sándor

PÉTER-PÁL NAPI TÖRTÉNET

Na, eddig megvolnék – gondolja az öregember elégedetten szusszantva. Lehet, hogy Rozika is megdicsérné, mennyire ügyes, megcsinálta, amit kitalált, pedig mindig azt hangoztatta, hogy élehetetlen, a legjobb, ha a konyhába be sem teszi a lábát. Most meg, lám, a csirke már a sütőzsákban várja, hogy betegye a tepsivel a sütőbe, aztán pirosra süti, és készen is van vele. Éppen úgy csinálta, ahogy a fűszerkeverék tasakjáról leolvasta, tán még büszke is lenne rá az asszony, hogy milyen figyelmes, észrevette a leírást. Nehéz az élet nélküle, két éve hagyta magára örökre. Egy szempillantás alatt lett vége, azt mondták, a szíve vitte el. Pedig soha nem fájlalta. Nem volt már fiatal, egyikük sem az, de még élhetett volna... Megtörli a szemme sarkát, aztán körülnéz: csak azt nem érti, hogy amikor az asszony sütött-főzött, miért nem volt körülötte egy hegynyi mosatlan? Na, most aztán van! Ki tudja, hogyan gyűlt össze ennyi edény, hiszen csak a csirkét kellett előkészíteni. Nem baj, majd rendet tesz, a hús pedig mehet a sütőbe. Így ni. Csak később kapcsolja be, negyven perc alatt megsül, azt írják, hát ráér. Jaj, a sör! Nehogy már elfeledje berakni a hűtőbe, a fia, a Csabi csak jó hidegen szereti. Ma hazafelé a menyé fog vezetni, mert a fiának illik az apjával koccintani. Előbb a jó kis házi kisüstivel, aztán evés után jöhet a Borso-di! Nem nagyivók sem ő, sem a fia, de ma mégis megiszna néhány pohárával... Az unokának üdítőt vett, majd Bea is azt iszik... Milyen jó illata van a vajás meg a tepertős pogácsának, itt vette lenn a földszinti pékségben, még meleg.

Elmatat az edényekkel, aztán akkurátusan, szépen megteríti a konyhaasztalt. Itt szoktak enni a konyhában, mert kényelmesen elférnek az asztal körül. Meg aztán, ha az unoka lehullajt valamit, a járólapról csak könnyebb felseperni, mint a szőnyegről. Bár mostanában már egyre ritkábban ejt le bármit is. Hogy is van csak? Most ősszel megy a második osztályba. Vagy a harmadikba? No, szépen vagyunk, göcögi magában, nem tudom pontosan, de ő majd megmondja. Szép meleg nyári

nap ez a mai, tűnődik magában az ember.

Péter-Pál napja... Nekem ketős ünnep, mert a nevem napján van a születésnapom is. Ezt a napot a családdal mindig megünnepeltük. Rozika meg ilyenkor elmesélte Balázskának, hogy ez a nap nemcsak arról nevezetes, hogy a nagypapa neve napja, hanem arról is, hogy ezen a napon szakad meg a búza töve, ekkor kezdődik el az aratás. Ha elfelejtette volna mondani, az akkor még kicsi fiú mindig emlékeztette rá. Az emlékek hatására elmosolyodik, aztán felnéz a falórára: most már jöhetnének, vajon hol késnek? Közben arra gondol, hogy ha nem nézett volna az órára, akkor is pontosan tudná, hogy mennyi az idő. Közel van az állomás, erre megy el a vonat, a zakatolása idehallatszik, és most ment el a hat huszonnyolcas személyvonat. Éjjel sem kell villanyt gyújtani, mégis pontosan tudja, hány óra van, mikor melyik vonat jön vagy megy éppen. Mostanában ébren alvó lett, éjjel többször felébred. Hogy aztán az évei miatt, vagy a hőség, a szokatlanul meleg nyár zavarja meg az éjszakai pihenését, nem tudja. Jó lenne eldönteni, bekapcsolja-e a sütőt vagy még várjon. Bezzeg Rozika tudná! Bemegy a szobába, felhúzza a nappalra leeresztett rolót, és kinyitja a teraszajtót: a nap délután nem éri az innenső oldalt, ilyenkor már nem dőlnek ide forró sugarai. Jó beosztású lakás, még ha harmadik emeleti is.

A konyha a ház előtti parkolóra néz, a két szoba meg a házak között meghúzódó aprócska parkra. Kilép a balkonra, és mélyet szippant a balzsamos, virágillattól terhes levegőtől: mir-csoda kellemes hársillat! Szeret-e ezeket a hatalmas nagyra nőtt öreg fákat. A Rozika kedvéért vették meg ezt a lakást, amikor Csaba fiuk megnősült, és elköltözött a feleségével a közeli nagyvárosba. Ők az asszonnyal még néhány évig elváltak a szép családi házban, amit együtt építettek, de mert kettőjüknek túl nagy volt, meg a fenntartása is sokba került, ezért eladták, és helyette itt vettek egy lakótelepi lakást. Csabi megkapta a ház árának a nagyobbik részét, ők meg valamennyi pénzt, ami a lakásvásárlás után megmaradt,

betettek a takarékbá. Úgy vélték, nem árt, ha van egy kis tartalék, jó helye lesz a bankban. Jól választottak, nagyon rendesek a szomszédok, aztán itt van a közelben a posta, az áruház, a piac, no meg az orvosi rendelő. Mostanában erre van a legtöbb-ször szükség, sajnos, egyre gyakrabban. Legyintve megy vissza a konyhába: ha sül a hús, majd itt is ablakot nyit. Szórazokozott pillantást küld le a csukott ablakon át a ház előtti parkolóra: bezártam az autót, és nem hagytam benne semmit, ami értékes lehet – gondolja megnyugodva. Vén tragacs már az én Ladám, nem olyan uras, mint a fiamé, de még mindig jól szolgál, együtt öregszik velem. Messzire költözött tőlem az én Rozikám, aztán hogy vihetnék hetente friss virágot a sírjára, ha nem lenne ez az autó?! Gyalog kimenni az új temetőbe... Azt már nemigen bírná a lábam, messze van nagyon, a város túlsó végén. Rajtam kívül nincs, aki kijárna hozzá. Csabáék kétszer mennek a sírjához évente: anyák napján meg halottak napján. De nem is csoda, nagyon elvannak foglalva: a fiam egy nagy gyárnak a karbantartó gépésze, Bea meg ápolónő, a megyei kórházban dolgozik. Sokszor soron kívül is behívják őket a munkába, ha szükség van rájuk, és olyankor nincs apelláta, menni kell! Söhajtvá gondolja: vajon hoz-e majd valaki néhány napján akár egyetlen szál virágot is a sírunkra, ha odakerülök? Lassan már én is az út vége felé járok. Annak az útnak a végén, amit másként életnek mondanak. Bizony, a nyolcvanhatodik évemet taposom! Lehet, hogy már a jogosítványomat sem hosszabbítják meg többször. Holott én még most is megbízhatóbban vezetek, mint ezek a mai fiatalok, akik részegen, bedrogozva ülnek a kormány mögé. No, persze jóval lassabban is, teszi hozzá magában szomorkásan és az igazságnak megfelelően. Pillantása szeretettel simogatja végig öreg autóját: a hosszú évek során nem sok bajom volt veled, mostanság sem igen van, kivéve, amikor néhány napján rád jön a bolondéria!

Ők nélkül és teljesen váratlanul szokott megszólalni a kocsiban a riasztó. En meg olyankor futok, amennyire a lábam bírja, hogy kikapcsoljam a fűlsiketítő, vijjogó hangot. Főleg éjjelente

szokta csinálni, fene a jódogát, talán unatkozik, mert mostanában ritkábban használom. Az egész lakótelep ismeri már a Ladám hangját, a szomszédok többször kérték is, hogy tegyek ellene, ne jajongjon, visítson az éjszakában. De hát mit csinálhatnék?! Hiába beszélek a lelkére, hogy ne tegye... Eddig még egyetlen szerelő sem tudta megelni az okát, hogy miért kapcsol be magától a riasztó. Hál' Istennek, mostanában egyre ritkábban fordul elő, de ha mégis, olyankor jól megjedek, mert azt hiszem, valaki fel akarja törni, el akarja lopni az autót. Persze már csak alkatrészeknek vinnék el. Errefelé ugyan eddig még nem volt rá példa, hogy kocikat törjenek fel, talán, mert több rendőr is lakik itt a lakótelepen. Na, mi legyen ezzel a hússal, kapcsoljam be azt a sütőt, vagy várjak még vele?

A szíve vad kalapálásba kezd: csak az hiányzik, hogy rosszul legyek! A melegtől lehet, ki kell nyitnom a konyhaablakot is, jó lesz egy kis keresztthuzat. Amikor óvatosan ellép a nyitott ablaktól, megszédül, nagyot fordul vele a világ: beveszem a gyógyszeremet, felmehetett a vérnyomásom! Ejnye, milyen bénán mozdulok, olyan nehéz lett a kezem, mintha ólomlomb lenne.

A csapból vizet ereszt a poharába és remegő kézzel a szájához emeli. Úgy érzi, mintha gombóc lenne a torkában, nehezen nyeli le az aprócska tabletát: mindjárt jobban leszek. Ettől máskor is hamar elmúlik a rosszullétem, nyugtatgatja magát. Leülök kicsit, aztán kivárom a végét. Az ember észre sem veszi, amikor közben a széken ülve elszunnyad.

Hogy mennyit alhatott, nem tudja, arra riad, hogy élesen felcsilingel a mobilja: halló apa, hallasz? Valami baj van? Alig hallom a hangodat! Ne várjál ma, nem tudunk menni, engem is, Beát is behívtak a munkába! De holnap már reggel nálad vagyunk, és bepótoljuk a mulasztást, megüljük a neved napját, ígérem! Pihenj le, apa, jó éjszakát!

Pali bácsi kában szorongatja markában a telefont: hát nem jönnek, pedig hát ma van Péter-Pál, motyogja maga elé. Ejnye, közben besötétedett, késő van. Kilenc óra, kicsoda nagy hanggal vágat a síneken a gyorsvonat, ma ez az utolsó, ami Pestről jön. Mindjárt lefekszem, csak ülök még itt egy keve- ➤

PÉTER-PÁL NAPI TÖRTÉNET

■ set. Karját az asztalra teszi, ám az inge ujjá beleakad a tányér mellé odakészített evőeszközbe. Igyekszik kiszabadítani, de a könyökével meglöki a tányért, az nekiütődik a pohárnak, aztán egymást lesodorva mind a kettő leesik a konyhakőre, ahol nagy csörömpöléssel apró szilánkokra törnek. A markából kicsúszó telefon hangos csattanással egyszerre ér földet a tányérral és a pohárral. De az öregember mindebből semmit nem vesz észre, nem is hallja. Ő valami másra figyelve, az ajtóra szögezett tekintettel hallgatózik, mintha valaki kopogtatna. Rozika – szólítja, aztán hangtalanul, kissé rosszállva – már megint nem vittél magaddal kulcsot! Várjál, nyitottam már neked az ajtót. Ne szólongass, nem vagyok süket, és ne kopogjál, mondom, hogy megyek! Tudom, tudom, a búza töve megszakadt... de a mag nem hal meg! Az maga az élet, ami tovább él, hiszen a mi mindennapi kenyerünk...

A szomszédasszony még néhányszor megismételte a kopogtatást és szolnogatja az öreget, de mert nem kapott választ, fejszoválvá tovább lépett. Csak nem esett baja Pali bácsinak? – tűnődött magában. Biztosan itt a család, eljöttek, hogy megköszöntsék, az unoka meg eltörhetett valamit a konyhában, az csörömpölt ilyen hangosan. Ha benn üldögelnek a szobában, nem hallhatják, hogy kopogtatok. Csak így lehet. No, majd holnap, akkor én is megköszöntöm az öreget, nagyon rendes, jóra való ember. De azért én most, még egyszer megpróbálok kopogtatni, valahogy nyugtalanít, hogy nem válaszolnak, senki nem hallja?

Pali bácsi akkor már nem figyelt a kopogtatásra, mint ahogy azt sem hallotta, amikor bekapsolt a Lada riasztója. Éjfél körül indult be, és szólt megállás nélkül. A környező házakban azon az éjjelen nem igazán tudott aludni senki. A hajnalban munkába induló buszsofőr később állította, hogy ilyen gyászosan síró hangon még soha nem hallották vijjogni az öreg autót, ahogy most, mintha megérezte volna, hogy nagyon nagy a baj...

Csak reggel hétkor állította le az öregúr fia, akit a szomszédasszonynak végre sikerült hat órákor felhívni. Kérte, hogy sürgősen jöjjen, mert hiába visított álló éjjel az autóriasztó, Pali bácsi nem ment le, hogy elhallgatassa, mint máskor. Amentőseket már Csaba értesítette, aztán ők, meglátva a törött cserepek között fekvő idős embert, már csak a halál beálltát tudták konstatálni. Igaz, azt percnyi pontossággal, amit megerősített a szomszédasszony is.

Nyár közepe volt, Péter-Pál napja.

Weinrauch Katalin

Kiskapuk a nagy szocializmusban

Civilizált világunkban sok ember álma, vágya, hogy saját autója legyen. Mozgalmas életünkben a kocsit már nem számít luxusnak. Csupán pénz kérdése az egész, de még ez sem okozhat gondot, mert a márkakereskedések nyakra-főre, különböző részletfizetési kedvezményekkel ajánlgatják a szebbnél szebb, jobbnál jobb személygépkocsikat. Ha kedve szottyan rá az emberfiának, akár egy nap alatt, kezdő részlet befizetése nélkül is vásárolhat magának autót.

Nem úgy, mint egykoron, amikor a szocialista országok egyikében, esetleg a legnagyobbikában tengették életüket a halandók. A különbség csak annyi volt, hogy az előbbiekben hónapokat, az utóbbiban becsületes úton akár évtizedeket is kellett várni egy szovjet gyártmányú autóra.

Olivér – hűséges, testi-lelki jó barátom, akiről ez a történet szól – az utóbbiban tomboló „nagy” szocializmus „élvezője” volt, amikor Ungváron megnyílt Kárpátalja egyetlen autós szaküzlete. Itt fektették fel az autót igénylők adatait a zsinórral átfűzött, viaszpecséttel hitelesített, páncélszekrényben őrzött „nagykönyvbe”. Sajnos, voltak ügyesebbek is, mert Olivér csak a 150-ik lett a kérelmezők listáján. Nem bántódott, hiszen azzal kecsegtették, hogy egy-két éven belül megkapja az akkor meseautónak számító Moszkvics személygépkocsit. Rettegett is eleget, mert fogalma sem volt, hogyan kuporgathatja össze a kocsit árát ilyen rövid idő alatt.

Aggodalma azonban feleslegesnek bizonyult, mert a szovjetek országában gondoskodtak arról, hogy az embereknek legyen elegendő idejük a pénz összegyűjtésére.

Az idő gyorsan telt, Olivér pénze lassan gyűlt, a sorban várakozó neve pedig tíz év alatt cseppet sem mozdult előre.

„Ilyen tempóval sohasem lesz autóm” – sópáncodott, amikor váratlanul kinyílt előtte a „nagy” szocializmus „kiskapuja”. Őt és feleségét ugyanis meghívták egy ifjú munkatársa esküvőjére. Asztaltársuk a vőlegény nagybácsija, a megyei kereskedelmi foggyasztási szövetkezet egyik vezető személyisége volt. Poharazgatás közben olyannyira összebarátkoztak, hogy asztaltársa megkérdezte, miben lehetne a segítségére. Mi sem természetesebb, minthogy Olivér egy autó megvásárlásához kérte az újdonsült barát közreműködését, mivel addigra a szovjet gépipar beindította új „csoda” találmányának, a jóval olcsóbb és kisebb méretű, Zaporozsec névre hallgatató cserebogárhátú népaútónak a gyártását, amit a falun élő lakosság igényelhetett az említett megyei kereskedelmi szövetkezetnél.

„Ha ló nincs, jó a számár is” – vélekedett a barátom, s megállapodtak abban, hogy ha beszerez magának egy falusi címet, akkor valóra válhat a vágya. Hősünk cselekedett, egy közeli községben élő barátja jóvoltából papíron egykettőre falusi lakossá vedlette át magát, és így neve bekerülhetett a kereskedelmi szövetkezetnél autót igénylők „nagykönyvébe”. Hogy hányadik lett a hosszú lajstromban, sohasem tudta meg, mert a raktáron volt egy „kiskapu”, amelyen egy hónap elteltével Olivér boldogan kigördülhetett farmotoros autójával.

Volt olyan fifikus, hogy előbbi, évtizedes sorban állásáról sem mondott le. „Mire elnyűzöm a kis kocsit, addigra hivatalos úton megkapom a Moszkvicsot” – gondolta. Ezt a taktikus elképzelését azonban meghiúsította egy váratlan rendelet, amelynek értelmében az autós boltokban bezárták a „nagykönyveket”, és a várakozók kocsit helyett kaptak egy-egy papírt, ami igazolta, hogy egykor a kocsit igénylők sorában várakoztak. Attól kezdve a dolgozók a munkahelyüknek megfelelő megyei ágazati főosztályokon adhatták be ilyen célú igényléseiket.

Olivér ezzel a papírral az előkelő második helyre került, most már a Zsiguli gyártmányú gépkocsira várakozók névsorában. Aztán sokszor váltakoztak az évszakok, nem egyszer délre szálltak a darvak, és hőszünk Zaporozsece egyre elnyűttebb lett, de ő rendületlenül tartotta második helyét a Zsigulis listán, amely tele volt csupa protekciós első helyekkel.

„Ilyen tempóval sohasem lesz autóm” – sópáncodott ismét Olivér, amikor váratlanul újra kinyílt előtte a nagy szocializmus kiskapuja. Egy újabb törvény alapján ugyanis édesanyja – mint második kategóriába sorolt rokkantnyugdíjas – szintén igényelhetett autót, amit néhány hónapon belül meg is vásárolhatott. Egy olyan autót, amilyenről a fia törvényes úton idestova húsz éve ábrándozott.

Míg Olivér az anyja autóját nyüstölte két évtizeden át, saját autógényléséről továbbra sem mondott le. Már csak azért sem! Ha ennyi évi munkásság után nem érdemli meg, hogy saját pénzéért törvényes úton vehessen magának egy gépkocsit, akkor nem volt érdemes becsületesen dolgoznia. Többször szóvá is tette megyei főnökének a dolgot, aki azzal mentegetőzött, hogy amíg saját kocsija van, nem utalhat ki neki újat. Hiába mondta Olivér, hogy a jármű nem az ő tulajdona – a főnököt ez nem érdekelte. Meg kellett válnia anyja tragacská vált autójától. „Ezen ne múljon, csak nyugdíjba vonulásom küszöbén végre törvényesen megkapjam a saját gépkocsimat” – gondolta.

Aztán eljött annak is az ideje, mármint a nyugdíjazás kora. Olivér a Szovjetunióval csaknem egy időben ment nyugállományba. Nem rendezett nagy ünnepséget, mint ahogy a szovjet hatalom sem. Megyei főnöke azért nem feledkezett meg róla. „Szép” születésnap ajándékkal lepte meg: levélben tudatta vele, hogy az au-

Kiskapuk a nagy szocializmusban

►tőigénylési névjegyzéket beszüntették, új autóra ne számítson.

„Ennél nagyobb meglepetés nem érhet” – gondolta Olivér.

Tévedett. A nagyfőnök másnap elküldte helyettesét Olivér munkahelyére, aki pár száz virággal, dicsérő oklevéllel és egy borítékkal köszöntötte a hatvan éves ünnepeltet. Nocsak, nocsak!

A kedves vendéget illet megívni egy szerény ebédre. Utána, a vendég elutazása előtt Olivér felnyitotta a borítékot, és kiderült, hogy annak tartalma a mégoly szerény vendéglátás költségeit sem fedezte. Ami nem is lett volna nagy baj, ha néhány nap múlva nem vonták volna le a boríték tartalmának és a virágcsokor árának együttes összegét, mivel azt a megyei hivatalnok Olivér munkahelyének könyvelőségétől kölcsönözte, s elfelejtette rendezni.

Ünnepeltünk sorsa azonban mégse végződhetett ilyen tragikomikusan. Nem ám! A függetlenné vált Ukrajna egyéves évfordulójának küszöbén az új rendszer közigazgatási hivatala kiutalt Olivérnek egy Tavria típusú, hazai gyártmányú személygépkocsit, s hogy ne kelljen még negyven esztendő várnia, ismét csak kiskapun keresztül. Hiába, a szokás hatalma! Nehéz leszokni a kiskapukról ott, ahol mindig azok közlekedtek az emberek.

„Bizony, bizony, te is, Olivér” – vetem gondolatban a barátom szemére.

S miközben puszipajtásomat pirongatom, a történet egyre ismerősebbnek tűnik számomra. „Hát persze hogy az!” – csapok a homlokomra. „Esküdni mernék rá, hogy Olivér én vagyok! És akkor én sem vagyok külön a Deákné vásznánál” – döbbenek rá hirtelen. „De akkor most alaposan szégyellhetném magamat én is. Vagy mégse? Elvégre a történetekért nem nekem kell szégyenkezniem.”

Kétségbeesetten keresem a kiutat. Meg is találom, de rémülten látom, hogy ez is egy kiskapu. Mindegy, amilyen gyorsan csak lehet, kibújok rajta. Talán utoljára?...

Schober Ottó

Krónikás kerestetik

A mögöttünk hagyott évtizedek során sokszor elmondtuk, leírtuk már, hogy a huszonegyedik órában vagyunk. Először talán azokkal kapcsolatban jeleztük ezt, akik valamilyen régi mesterséget – kerégyártó, malomkő-faragó, kötélverő stb. – üzték. Ilyenkor arra kértük mindazokat, akik számára fontos szellemi kincseink megőrzése, hogy ragadjanak tollat, vegyék elő fényképezőgépüket, így mentve át az utókornak a közös örökséget.

Most hasonló kéréssel fordulunk kedves Mindnyájukhoz. Köztudott, hogy a huszadik század tele van tragikus fordulatokkal. Elegendő talán, ha csak az első világháborút, Trianont, a második világégést, a „málenkij robot”-ot, Donbászt vagy az erőszakos kolhozosítást említjük. Az viszont öröndetes, hogy Kárpátalja sorsfordító eseményeit immáron történészek, néprajzosok, szociológusok egyre bővülő lelkes csapata kutatja. Am számukra elsősorban a levéltárakban fellelhető, a témával kapcsolatos más helyeken található dokumentumok, az önéletrészek, a mélyinterjúk alapján készített feljegyzések fontosak, és nem a korszakhoz kapcsolódó anekdoták, amelyek egy része továbbra is elevenen él a köztudatban, más részük viszont – a dolgok természete folytán – előbb-utóbb menthetetlenül a feledés homályába merül. Szeretnénk ezt megakadályozni, ezért felkérünk mindenkit, aki olyan történetet tud, amelyik valamilyen módon jellemzi azt a kort, amelyben született, a korabeli emberek viselkedését, világlátását, nos, az írja meg nekünk (email: kovacs martonzsoka@gmail.com). Szándékunk szerint az így összegyűjtött anyagot korszakokra bontva kötetbe szerkesztjük és kiadjuk.

Kovács Elemér, KárpátInfo hetilap

Kárpátaljai magyar anekdotakincs

Az ötletet a Kárpátaljai Hírmondó is támogatja. Bízunk benne, hogy olvasóink segítségével is gyarapszik majd a gyűjtemény. Az alábbi, Kovács Elemér kollégánk által gyűjtött, már feldolgozott anekdotákat kedvcsinálónként közöljük.

Éljenek a szovjet hősi halottak!

A háta mögött mindenki csak Harasónak hívta azt a jellemtelen frátert, aki a szovjetek bejövetele után nyomban a megszállók zsoldjába szegődött. Harasó – ez volt a szavajárása.

Történt pedig a múlt század ötvenes éveinek elején, hogy őt bízták meg azzal, május kilencedikén, a náci Németország fölött aratott győzelem napján abban a beregvidéki nagyközségben, ahol élt, hogy néhány társával szervezze meg az ilyenkor szokásos felvonulást. A kolhozba bekényszerített, nincstele néppel, kuláklisával fenyegetett néppel nem volt nehéz a dolga, a lágeret megjár magyar férfiak és hozzátartozók tisztában voltak vele, hogy nem érdemes az új hatalommal újat húzni.

Az ünnepség a szokásos forgatókönyv szerint zajlott. Aközségi háza előtt összeütemített pódiumon álltak a járási központból kiküldött elvtársak, előttük vonult el a falu népe néhány vörös zászlóval, a kommunista pártot, az internacionalizmust éltető transzparensszel. Harasó a tribün mellett állt, onnan kiabálta az ilyenkor szokásos jelszavakat: Éljen a béke öre, a nagy Szovjetunió! Éljen bölcs vezérünk, Sztálin elvtárs! Éljen a proletár internacionalizmus! Éljen a dicső vörös hadsereg!

Az elvonuló tömeg – különösen az élen haladó Harasóhoz hasonló mihasznák – minden egyes alkalommal torkaszakadtából kiáltozta: Éljen!

Így tettek akkor is, amikor Harasó hirtelen ötlettől vezérelve kiadta a következő jelszót:

– Éljenek a szovjet hősi halottak!

Milyen békéért imádkozzok?

Ahogy az akkori szocialista táboron belül szinte mindenütt, nálunk, Kárpátalján is – természetesen felsőbb nyomásra – beindult a békepap mozgalom. A megyei vallásügyi osztály külön utasításba adta, hogy mikor melyik járásban, s annak melyik településén szervezzenek ilyen jellegű akciót. Az egyik tóháti település öreg re-

formátus papja is megkapta püspökétől az üzenetet, hogy neki kell imádkozni a békéért. A bizalmi emberek azonban hétfőn a pártközpontban már jelentették, hogy tiszteleteseink nem tett eleget a felkérésnek. Ezért a csinovnyikok nyomban számon kérték a püspököt, aki várt egy hetet, hátha csak feledékenységről van szó. Ám a következő vasárnap után, amikor az istentiszteleten megint csak nem került szóba a békeharci dicső ügye, a püspök maga utazott el a helyszínre, és kérdőre vonta az öreg lelkeszt. Az a feddésre így fakadt ki:

– Amíg ezek az istentelen gazemberek itt vannak, akik állandóan csak a gyűlöletet szítják, milyen békéért imádkozzok?!

Írásba adta...

Kárpátalján az erőszakos kollektivizálás 1947 tavaszán indult el. A Munkácshoz közeli település jómódú gazdáját felszólították a szervezők, hogy a mezőgazdasági felszerelés után a két fejőstehen közül is adja be az egyiket a közösbe. Gazduram tisztában volt vele, hogy az ellenkezésnek semmi értelme, csupán ahhoz ragaszkodott, hogy a beszolgáltatásról írás készüljön, amelyet ő maga állított össze és fogalmazott meg. „Adokumentum igazolja, hogy Ráti János, 1948. május 15-én az alakuló közös gazdaság részére egy lábajóságot adott át.” Hogy, hogy nem, abba a rubrikába, ahol az átvette szó és az aláírás szerepelt, a következő állt: „Egy marha”.

Máshol nem lehet?

A nagybégányi kolhoz párttitkárának a fülebe jutott, hogy az öreg fogatos, János bácsi epés megjegyzéseket tesz a kialakulóban lévő új hatalomra, azok képviselőire. Amikor a párttitkár az egyik nap találkozott vele, kérdőre vonta az öreget, aki így mentegetőzött:

– Nincs nekem semmi bajom a szovjet rendszerrel. Csak ne a mi falunkban lenne...

Menekültek

A televízió képernyőjén (és mostanában már „előben is”) megdöbbenve látjuk a zöldhatáron át hazánkba tóduló menekültáradatot. Békeidőben ez két-tós érzelmeket vált ki: szánalmat és félelmet egyszerre. Sajnáljuk, hogy nem akad a menekültek hazájában egy tehetséges vezető, aki intézkedéseivel békét és jólétet teremthetne. Félünk, hogy a menekültek panaszaik mögött rossz szándék rejtőzik.

Mi, magyarok a múlt században sok mindent átélünk. Biztunk abban, hogy a második világháború után békés korszak, munka- és tanulási lehetőség következik. A csalódás, az elégedetlenség, a kilátástalanság 1945-ben Magyarországon is sok embert bírt rá arra, hogy a nyugati országok felé vegye az irányt. Így történt ez 1956-ban is. Magyar menekültek sokasága vesztette életét az osztrák vagy a jugoszláv határ előtt. Az államvédelmi (AV) egységekbe besorozott katonáknak teljesíteniük kellett a parancsot: a Fertő tó és a bokrok között mozgókát löjék le. Embere válogatja, egyesek hogyan éltek meg ezt az időt.

Jani, az egyik egykori AV-s – mintegy könnyítve a lelkiismeretén – kérdés nélkül mesélt akkori tevékenységéről. Hallgatni is borzasztó volt. Elmondta, a Fertő tó előtt hasalva minden mozgó célpontra lőtt. Hogy hány embert ölt meg, maga sem tudja. A parancs úgy szólt, hogy „ha nem lösz, téged lönek le!”.

Ferenc, aki akkor a jugoszláv határon teljesített szolgálatot, kegyetlenebb volt, ő érdekből gyilkolt. Egy Budapestről menekülő fiatal párt fogott el, akik jegyesek voltak, és az USA-ban élő rokonokhoz igyekeztek. A határőr az őrbódéjába kísérte a menekülőket, átkutatta a meztelenre vetkőztetett foglyok ruháit, táskáit, majd kedvet kapva a csinos menyasszonyra, különválasztotta őket. Elszedve értékeiket, azt mondta a nőnek, hogyha az övé lesz, a Budapestre toloncolandó vőlegényt kimenekíti. Váltáskor a nőt magával vitte egy albérletbe. Visszatérve az őrhelyére, a fiatalembert futásra kényszerítette, és lelőtte. A jelentése úgy szólt: „A határsértő az esti szürkületben felszólításra nem állt meg, ezért önvédelemből lelöttem.” A menyasszony egy-

re kérdezgette, mikor hozza el a vőlegényét? Rosszat sejtve, egy nap megszökött, és visszautazott Budapestre.

Ferenc akistarcsai Flór Ferenc kórházban súlyos betegen mesélte el ezt a gyilkosságot, mintegy meggyónva bűnét halála előtt. Alig múlt 50 éves.

Az 1956-os menekültáradattal kapcsolatban is van egy történetem.

Egy ismerős budapesti értelmiségi családban négy lány után végre fiú született, Öcsi. A széltől is óvták, de katonai szolgálatra be kellett vonulnia. Az 1956-os forradalom a laktanyában érte, ahonnan egy nap teljes felszerelésben elvitték az osztrák határhoz.

Öcsi az esti puskaropogások, jajveszékések hallatán maga is a menekülés mellett döntött, és eldobva fegyverét, sapkáját, magára terítve a takarót, bokros helyeket keresve átküszögt a határon.

A csendes napokon társai keresték a halottak között. Az apa, a rádióban a híreket hallgatva, egy idő után bement a kaszárnyába, hogy hírt halljon a fiáról. Ott kurtán és idegesen hazaküldték, mondván, majd értesítik, ha élve vagy holtan megtalálják. Ezek után otthon némaságba burkolózott, csak az ablakból nézte a végtelenséget.

Lányai tudták, hogy bár apjuk nem volt párttag, ateista nézeteket vall. Ennek ellenére úgy sejtették, magában imádkozik. Egy napon szólt a feleségének, hogy Székesfehérvárra utazik. Ott felkereste Kaszap István egykori szentéletű kispap sírját, és csak ennyit mondott: „Atyám, tudod, nem volt sok közünk egymáshoz, nem bántottalak, de nem is imádtalak, ám most kérlek, tudasd velem, akár halott, akár él a fiam, mert ez a bizonytalanság elemészt”. Hazatérve nem mondta el, mit végzett Székesfehérváron, de ettől kezdve nyugodtabban nézte a csillagos eget. Két hét múlva levél jött az Amerikában élő nővérétől, amiben saját betegségéről írt, de a végén megjegyezte, hogy az Öcsi füle már nem fáj...”. Az apa, könnyeit nem szégyellve, csak annyit mondott: „Köszönöm, Atyám, bocsáss meg!”

Harsághy-Káposzta M. Katalin,
Budapest

A Megváltó hív, örül, megajándékoz

Gondol ránk, figyel, megsegít, irányít, tanáccsal lát el az életünk szerteágazó útvesztőiben az Isten. Nem tudjuk hová, mibe sodor a holnap, a jövőnk...

Judit nővér tartományfőnökkel – az Úr akaratából – Budapesten hozott össze egy közös ügy. Ebből újabb akció alakult, mert kaptam néhány plakátot:

Balaton Csillagösvény Missziós Körút 2015

Böjte Csaba ferences szerzetessel

Nyolc nap nyolc településen. Az utolsó helyszín július 26-án Balatonboglár.

160 kilométerre Budapesttől és hány kilométerre Erdélytől ide csöppen hozzánk, az ölünkbe hull egy hatalmas ajándék: ez nem véletlen, hanem az Atyaisten szeretete. Mindenhatónk a környék lakóinak lehetőséget teremtett, hogy lássák és hallják Böjte Csabát és a gyermekkórust.

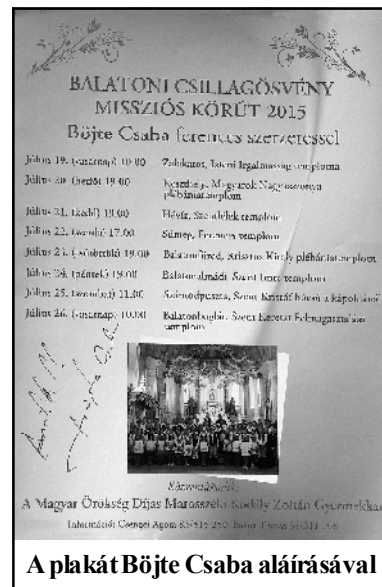
Csaba testvér a gondviselő Istenről beszélt.

„A mai világ egyik legnagyobb gondja, hogy nemigen hiszünk az isteni gondviselésben. A hívő embernek nem kell törődnie a holnappal, mert Isten jósága gondunkat viseli. Sokan kérdezik, hogy merem vállalni több mint kétezer gyerek gondját, baját. Azt válaszolom: a Főnök vállalja a gondokat, én csak segítek neki. Hosszabb ideje az ételapon leggyakrabban tézta és burgonya szerepelt. Én is azt ettem. Karácsony közeledtével szóltak a konyhások, hogy változatosabb, jobb ételekkel örvendeztessük meg a gyerekeinket. Három asszony jött velem, hogy megvásároljuk a nyersanyagokat. Ügyeskedtek, a különböző finomságokból szép mennyiség került a pultra. A kis zacskó tartalmát kiborítottam a sok áru mellé. Átvillant az agyamon: elég lesz-e a pénzünk? Hiszik vagy nem – elég volt. Még maradt is pár bani (román aprópénz – a szerk.). Ez lett a borra váló. Az Atyaisten gondoskodik a gyerekekről, a felnőttekről, rólunk, emberekről.”

Böjte Csaba szavainak, életvitelének igazát egy a minap velünk megtörtént eseménnyel is megerősíthetem. Fiunk vonata 13 órára ért Balatonboglárra. 9 km-re lévő otthonunkba csak 15 óra körül indult a következő autóbusszjárat. Az öccse Balatonföldvár felől készült hozzánk autóval. Elmondta: ő is 13 óra körül lesz Boglárán. Telefonon beszéltünk mindkettőjükkel. A hitetlenek úgy gondolják, azt hiszik, a szerencse segített. Szerintem a Mindenható gondoskodott arról, hogy idősebb fiunknak ne kelljen két órát várakoznia.

Bízunk és higgyünk Gondviselőnkben, Mindenható Atyánkban eltökélten, megingathatatlanul. Szemünkön, fülünkön keresztül lelkünkbe, agyunkba, szívünkbe hatolhat a hit, az élő szeretet: Isten hív, örül, megajándékoz minket.

Locker László, Szőlősgyőrök



Küldjön egy képet!

A Kárpátaljai Hirmondó szerkesztősége továbbra is várja a régi fotókat. Arra kérjük olvasóinkat, lapozgassanak fényképalbumjukban, és ha találnak olyan felvételt, amely közérdekűre tarthat számot, osszák meg másokkal is kincseiket, hiszen ezek a képek mára már kordokumentum értékűek.

Elismerések

* Az aknaszlatinai **Sóbányi Imre** kapta idén a KMKSZ Fodó Sándor-díját. Az amatőr helytörténet-kutató, aki a település történetét is papírra vetette, 17 esztendeig volt a KMKSZ aknaszlatinai alapszervezetének elnöke.

* Volodimir Csurbirko, a Kárpátaljai Megyei Tanács elnöke és Hennagyij Moszkal, a megyei állami közigazgatási hivatal vezetője a Kárpátalja fejlesztéséért érdemjellel ismerte el **Bacsikai József** ungvári magyar főkonzulnak a régió fejlesztésében végzett munkáját.



* A 43. Tokaji Írtábort Hordó-díjjal adományozott **Vári Fábrián László** költőnek, műfordítónak, a kárpátaljai magyar irodalom kiemelkedő alakjának.

* Nemzeti ünnepünk – államalapító Szent István király napja – alkalmából magas magyar állami kitüntetést vehetett át három földünk.



Áder János köztársasági elnök a Magyar Ezüst Érdemkereszt kitüntetést adományozta **Soltész Péter** festőművésznek, a Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesület alapító tagjának és társelnökének az összmagyar kultúrát maradandó értékekkel gazdagító művészi életműve, valamint a kárpátaljai képzőművészeti iskola hagyományainak továbbörökítését szolgáló tevékenysége elismeréseként; valamint **Sütő Mihály**nak, az Ungvári Művészeti és Közművelődési Koledzs koreográfusának a kárpátaljai magyarság néptánc hagyományainak továbbörökítését szolgáló, kimagasló színvonalú táncművészi munkájáért. Magyar Erdemrend Tisztikeresztje kitüntetést kapott **Spénik Sándor**, az

Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tannyelvű Humán és Természettudományi Karának dékánja kiemelkedő tudományos munkája, valamint a kárpátaljai magyar nyelvű oktatás érdekében végzett áldozatos tevékenysége elismeréseként.

* Az augusztus 20-i nemzeti ünnep alkalmából Küllhoni Magyarságért Díjat kapott az **eszenyi Ritmus néptáncegyüttes**, valamint a „Pro agricultura Carpathica” Kárpátaljai Megyei Jótékonyági Alapítvány.

A oklevelet és az emléklakettet augusztus 19-én a Parlament Delegációs Termében szervezett ünnepség keretében Szabó Tibor, az együttes vezetője, illetve Örghidi László gazdálkodó, az alapítvány elnöke vették át dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helytettől és Potápi Árpád János nemzetpolitikáért felelős államtitkártól.



A Ritmus néptáncegyüttes tagjai már több mint 25 éve őrzik és adják tovább a magyar néptánc mozgáskultúráját a Kárpátmedence településeinek színpadain. A „Pro agricultura Carpathica” Alapítvány programmenedzserei aktívan közreműködtek a kárpátaljai gazdálkodók megsegítésében.

* A Magyarországi Református Egyház Sárospatakon megtartott országos tanévnyitóján Bogárdi Szabó István dunamelléki püspök, a Zsinat lelkes elnöke és Huszár Pál dunántúli főgondnok, világi elnök **Ambrus Pál** técsői pedagógusnak Makkai Sándor-díjat adott át.

Ambrus Pál 1974 óta tanít Técsőn, ahol 1989-ben a helyi magyar tannyelvű középiskola igazgatója lett. 1992-ben magyar tannyelvű bentlakásos intézmény, 2007-ben óvoda létrehozását kezdeményezte, így ma már a Técsői Református Líceum óvodával, általános és középiskolával, valamint kollégiummal is rendelkezik, jelentősen hozzájárulva így a református szórványmagyarság megmaradásához. A pedagógus jelentős szerepet töltött be a helyi közéletben is, a járási közigazgatási hivatal elnökhelyetteseként támogatást biztosított az iskola működéséhez is.



A magyarországi Bethlen Gábor Alapítvány tizennyolc olyan kárpátaljai magyar pedagógus munkáját ismerte el oklevéllel és a támogatók jóvoltából külön-külön százezer forint összegű pénzjutalommal, akik sokat tesznek vagy tettek a kárpátaljai közösségek érdekében. Jánosiban, a Helikon Hotelben július 8-án megszervezett díjátadó ünnepségen az elismerő okleveleket és a díjakat személyesen Lezsák Sándor, a Magyar Országgyűlés alelnöke, a Bethlen Gábor Alapítvány kuratóriumi elnöke adta át Vári Fábrián László költővel, Keskeny Ernő kijevi magyar nagykövettel és Bacsikai József ungvári magyar főkonzullal, valamint Molnár Eleonórával, a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület elnökével együtt. A következő pedagógusok részesültek elismerésben: Majnek Antal római katolikus püspök javaslatára Béres Attila (Ungvár), Ferku Viktória (Bene), Hnatik-Riskó Márta (Beregszász), Morozjuk Judit (Kőrösmező), Nagy Ernő (Rát), Nagy Eszter (Rát), Nazarovics Valentina (Ungvár), Smocer Erika (Rahó); a Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület javaslatára Bak Éva (Nagydobrony), Bimba Éva (Barkasó), Hurik Ilona (Csap), Katona-Bimba Tímea (Szernye), Palkó Katalin (Tiszasalamon); Vári Fábrián László javaslatára Bagu Gizella (Bátyú), Sötér Géza (Nagypalád), Pécsi Dezső (Bene), Tóth Jenő (Kaszony), Fehér Ferenc (Mezővári).

JÚNIUS

* **Június 1.** Befejeződött a Veres Péterről elnevezett alkotótábor. A22 jelentkező háromnapos műhelymunkán vett részt, amelyen különböző képzőművészeti technikákkal ismerkedhettek meg ifj. Hidi Endre, Kalitics Erika és Kulin Ágnes segítségével. A tábor végén kiállították az itt készült műveket – szobrokat, festményeket, grafikákat –, amelyeket a tanárok és diákok közösen értékelték.

* **Június 1.** Tető alá került Tiszabökényben az Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére és a Mártírok emlékére emelendő római katolikus templom. Az építés védnökei, irányítói Márió ferences atya, tiszaujlaki plébános-kormányzó és a Dupka György történész elnökletével működő tiszabökényi templom-építési bizottság. Döntés született újabb gyűjtés indításáról a további munkálatok elvégzése, az építkezés befejezése céljából. Az új egyházi hajlék felszentelését 2015. november közepére tervezik.

* **Június 3–7.** Megszervezték Stuttgartban a Kirchentagot, azaz a Német Protestáns Egyházi Napokat. Kárpátalját és egyben a magyar reformátusságot Zán Fábán Sándor püspök képviselte.

* **Június 3.** A trianoni békediktátum aláírásának 95. évfordulója kapcsán Ungváron, a Kálvárián megkoszorúzták Posch Alajos (1884–1919) mártír újságíró sírját. A megemlékezést Dupka György, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének (MÉKK) elnöke és Kővér György, a Vitézi Rend kárpátaljai törzskapitánya szervezte.

* **Június 4.** Fehérgyarmaton, a Városi Galériában megnyílt Ortutay Zsuzsa keramikumművész kiállítása.

* **Június 4.** A trianoni békediktátum 95. évfordulójára emlékeztek Kaposváron a Berzsenyi parkban. A Nemzeti Összetartozás Napján rendezett megemlékezésen Dupka György történész, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnöke mondott ünnepi beszédet, majd a Déryné Vándorszintársulat és a Somogy Táncegyüttes adott műsort.

* **Június 4–7.** között Budapesten a 86. Ünnepi Könyvhétet a kárpátaljai magyar írók (Vári Fábán László, Nagy Zoltán Mi-

hály, Füzesi Magda, Brenzovics Marianna, Lengyel János, Zubáncs László, Dupka György, Bartha Gusztáv) erre az alkalomra kiadott munkáikkal köszöntötték, ezzel mintegy résztvevői lettek a szellemi kincseket felvonultató nagy nemzeti seregszemlének. Akárpátaljai magyar írók a Magyar Napló által szervezett hajókiránduláson is részt vettek.

* **Június 5.** Az ungvári Fuchs Angelika zongoraművész koncertet adott az Ilko Galériában.

* **Június 7.** Határon túli tagjainak és íróvédőjeinek új, könyvheti kötetét mutatta be a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) a 86. Ünnepi Könyvhéten. A *Vendégségben itthon* című beszélgetések házigazdája Jankovics Marcell, az MMA alelnöke és Tamás Menyhért, az MMA elnökségi tagja volt. A program első részében Vári Fábán László *Ereimben az idő* című verseskötetét és Füzesi Magda *Kapunyitogató* címmel kiadott gyermekverseit mutatták be. A rendezvényt a budapest-belvárosi Vörösmarty téri színpadon tartották. Az írókkal Banner Géza, az MTVAmunkatársa beszélgetett, muzsikált a Göncöl zenekar.

* **Június 7.** A Magyar Művészeti Akadémia (MMA) egész napos nyílt programot szervezett a Pesti Vigadóban, amely során adományokat gyűjtöttek a kárpátaljai művészeti iskolák tanulóiinak támogatására.

* **Június 10.** AII. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (II. RF KMF) és Budapest Főváros Levéltárának (BFL) vezetői együttműködési megállapodást írtak alá a főiskola Rákóczi Termében.

* **Június 10.** Kárpátalja alkotói értelmisége indítványozta, hogy az ungvári várban található Kárpátaljai Helytörténeti Múzeumot nevezzék el Lehoczky Tivadarról, a neves történészről, régészről, néprajzkutatóról, a kárpátaljai múzeumok alapítójáról.

* **Június 13.** Matl Péter M. S. mester-díjas munkácsi szobrászművész alkotásait bemutató tárlat nyílt Budapesten, a Várnegyed Galériában.

* **Június 13.** A Nemzeti Színház *Isten ostora* című produkciója lett a legjobb előadás a 15. Pécsi Országos Színházi Találkozón (POSZT). Aszakmai zsü-

ri által legjobbnak ítélt darabhoz további három elismerés kapcsolódik: Vidnyánszky Attila érdemelte ki a legjobb rendezésért, Olekszandr Bilozub a legjobb látványért és Horváth Lajos Ottó a legjobb férfialakításért járó elismerést.

* **Június 13.** ASzlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége és társszervezői a Jókai Napok kísérő rendezvényeként immáron nyolcadik alkalommal rendezték meg a nagytehetségű, de sajnos fiatalon elhunyt színészről, Kaszás Attiláról elnevezett versmondó fesztivált Révkomáromban. A színvonalas felvidéki szavalóversenyre a helyieken kívül Magyarországról, Erdélyből, a Vajdaságból és Kárpátaljáról is érkeztek versenyzők. A zsűri döntésének értelmében Szeles Evelin, a Viski Kölcsey Ferenc Középiskola tanulója (felkészítő tanára Czébely Lajos) a második kategóriában arany-sávos, Komonyi Arnold, a Nagyberegi Református Líceum diákja (felkészítő tanára Kovács András) a harmadik korcsoportban ezüstsávos minősítéssel végzett.

* **Június 15.** Johann Sebastian Bach születésének 330. évfordulója alkalmából adott jótékony-sági koncertet a Cantus kamarakórus és a Leopold kamarakórus a Kárpátalja Megyei Állami Közigazgatási Hivatal előcsarnokában.

* **Június 16–20.** A Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetség idén hatodik alkalommal szervezte meg az egykori Máramaros megye magyarsága számára a népzenei és néptáncbort, amelynek a Viski Kölcsey Ferenc Középiskola adott otthont. Atáborba közel száz gyermek érkezett Husztról, Técsőről, Gyertyánligetről, akikkel neves tanárok foglalkoztak. Köztük volt Fundák-Kaszai Lili és Fundák Krisztof (akik a *Főlszállott a Páva* című tehetségkutató műsor második szériájában győztek szóló és páros tánc kategóriában), továbbá Csüri Szabasztián és Takács Dóra. A zenészeket a különböző fogásokra Péter Tamás (hegedű), a kecskeméti zeneművészeti iskola tanára, Palaznik László (brácsa), a Bükös zenekar tagja, Boda Márton (nagybőgő), a Zagyva Banda tagja és Pál Lajos (harmonika), az aszódi Podmaniczky Alapfokú Művészetoktatási Intézmény

tanára, Európa-díjas népzene-sz tanította. Anépi énekesekkel Pál Eszter, a Szalonna és Bandájának énekeke foglalkozott. A tábor szakmai vezetője idén is Pál Katalin, a Podmaniczky-intézmény tanára volt.

* **Június 17.** A Boksaj József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban megnyílt a Nemzetstratégiai Kutatóintézet Kárpát-haza Galériájának Boldogasszony kiállítása. A kiállítás fővédnöke: Áder János, Magyarország köztársasági elnöke. A kiállítás védnökei: Majnek Antal, a Munkácsi Római Katolikus Egyházmegye megyéspüspöke, Szász Jenő, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke. A kiállítást Erfán Ferenc, a Múzeum igazgatója nyitotta meg. Közreműködött a Cantus kamarakórus.

* **Június 21.** Hetedik alkalommal szervezték meg az egykori Máramaros megye koronavárosainak találkozója a viski református templomkertjében. Arendezvényt ifj. Ötvös Sándor nyitotta meg. Ezt követően az egybegyűlteket köszöntötte Bacsai József, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának főkonzulja, Torzsa István, a Beregszászi Magyar Konzulátus konzulja, László Károly, Técső város református lelkésze, Várkóla Tibor, Hosszúmező polgármestere, Kvascsuk András viski és técsői római katolikus plébános. A rendezvényen jelen volt dr. Torda Márta, a Földművelésügyi Minisztérium Kárpát-medencei Együttműködési Osztályának osztályvezetője. A találkozó a kulturális program után a tájházban folytatódott, ahol Ötvös Ida, a Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetség elnöke köszöntötte a vendégeket.

* **Június 22.** Nyilvános kiállítás keretében mutatták be diplomamunkájukat a Kárpátaljai Képzőművészeti Főiskola és az Erdélyi Béla Képzőművészeti Szak-középiskola végzősei az Ilko Galéria és Művészeti Központban. A rendezvényen a főiskola hetven, a szakközépiskola negyven végzősének munkáját tekinthették meg az érdeklődők.

* **Június 24.** Együttműködési szerződést kötött a Nemzeti Emlékezet Bizottsága (NEB) aII. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolával. A beregszászi főiskola képviselőjében jelen volt Orosz Ildikó elnök, ►

◀ Fodor Gyula rektorhelyettes, Csátáry György, a Történelem és Társadalomtudományi Tanszék vezetője és Molnár D. Erzsébet, a Lehoczky Ti-vadar Intézet kutatója. Az együttműködési szerződést Ötvös István, a NEB bizottsági tagja és Orosz Ildikó írta alá. Mint azt Ötvös István elmondta, a Nemzeti Emlékezet Bizottságát 2014 februárjában hozták létre, amelynek legfőbb feladata, hogy 1944 decemberétől, az ideiglenes nemzeti kormány létrejöttétől vizsgálja nemzetünk történelmét. A most aláírt szerződés egy olyan általános keretmegállapodás a Rákóczi-főiskolával, amely lehetővé teszi, hogy a későbbiekben konkrét kutatások, programok szülessenek. Szeretnék bevonni a főiskolát abba a hálózatba, amelyet a bizottság létesített.

* **Június 28.** A Salánki Mikes Kelemen Kör rendezvényén megemlékezést tartottak abból az alkalomból, hogy Hunyadi Mátyás 530 éve, 1485. június 1-jén foglalta el seregével Bécsét, a császárvárost. Székely Gusztáv, a Salánki Mikes Kelemen Középiskola történelemtanára *S nyögte Mátyás bús hadát Bécsnek büszke vára. A magyar külpolitika vázlatla Mátyás király idején* címmel tartott előadást.

JÚLIUS

* **Július 5.** Fuchs Andrea ungvári képzőművész grafikáit bemutató tárlat nyílt Beregszentmiklóson, a Telegdy-Rákóczi kastély galériájában.

* **Július 5.** Konferenciahét zajlott le Balatonlellén a Magyar Népfőiskolai Collégium szervezésében, ahol többek között dr. Dupka György történész tartott előadást *Kárpátalja múltja, jelene és jövője* címmel.

* **Július 5.** Megkezdődött a IX. Nemzeti Hét Balatongyörökön, ahol *Múlt és jelen Kárpátalján* címmel Marcsák Gergely irodalmár tartott előadást.

* **Július 7.** Bacskai József ungvári magyar főkonzul kezdeményezésére kiállítás nyílt Soltesz Péter ungvári festőművész munkáiból Magyarország Ungvári Főkonzulátusának nagyertermében.

* **Július 7.** Az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Karának tanévzáró ünnepe után Potápi Árpád János nemzetpolitikaért felelős államtitkár

Ungváron tárgyalt Zubánics Lászlóval, az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) elnökével és dr. Brenzovics Lászlóval, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) elnökével is. A felek megvitaták a belpolitikai helyzetet, különös tekintettel az ősszel esedékes önkormányzati választásokra. A magyarországi politikus a két szervezet közötti, mintegy húsz éve megromlott viszony helyreállításán dolgozik.

* **Július 12.** A Külgazdasági és Külügyminisztérium helyettes államtitkárával tárgyalt Beregszászban, az Európa-Magyar Házban Zubánics László, az UMDSZ elnöke. A megbeszélésre Csutora Zsoltot, a magyar Külgazdasági és Külügyminisztérium keleti nyitására felelős helyettes államtitkárárt Bacskai József és Szalipszki Endre főkonzulok is elkísérték.

* **Július 15.** Ukrajna államfője Hennagijj Moszkalt, a kelet-ukrajnai Luhanszk megye katonai-polgári közigazgatásának vezetőjét nevezte ki Kárpátalja megye kormányzójává.

* **Július 13–18.** A Karácsvai Sztójka Sándor Görögkatolikus Liceumban lezajlott a Mikes Kelemen Hagyományörző Tábor a KMPSZ szervezésében.

* **Július 13–17.** Immáron második alkalommal nyitotta meg kapuit a Ráti Református Sion Ifjúsági Központ a táncos lábú kis tehetségek előtt. A táborban Ráti Tamás néptáncra, Banga Bianka pedig modern táncokra oktatta a fiatalokat, aki egyben a tábor ideje alatt a szervező és házigazda teendőit is ellátta.

* **Július 16–18.** A Kárpátaljai Népfőiskolai Egyesület (KNE) szervezésében vidékünkön turnézott a Pécsi MárkusZínház társulata. A 23 éve sikeresen működő bábszínház Tiszasalamonban, Nagydobronyban, Barkaszon és Ráton mutatta be Benedek Elek *Égig érő fa* című meséjét.

* **Július 17–19.** Az idén is sor került a máriapócsi görögkatolikus zárándoklatra a Munkácsi Görög Katolikus Püspökség Beregszászi Esperesi Kerülete szervezésében. A hagyományos zárándoklaton közel ezren vettek részt, akik az ukrainai és a kárpátaljai nemzetek közötti békéért imádkoztak.

* **Július 19.** A Legfelsőbb Tanács október 25-re tűzte ki az

önkormányzati választásokat. A már elfogadott jogszabály nem engedélyezi a pártszövetségek részvételét, a pártoknak pedig 5 százalékban határozza meg a bejutási küszöböt a megyei, járási és városi tanácsokba. A falvakban egyéni körzeti választásokat tartanak.

* **Július 23.** Rendhagyó istentiszteletre került sor a beregszászi református templomban. A beregszászi gyülekezet tagjai testvérgyülekezetüknek, Maassluis holland város református egyházának képviselőivel együtt emlékeztek meg a 2014. július 17-én Kelet-Ukrajnában felőtt Malaysia Airlines utasszállító repülőgép áldozatairól.

* **Július 21–24.** A Kezünkben a Jövő Alapítvány, a Sámuel Alapítvány, a Kárpát-medencei Családszervezetek Szövetsége és az ungvári Családokkal, Gyermekkel és Fiatalokkal Foglalkozó Szociális Szolgálatok Központja közös szervezésében magyar nevelőszülők számára tartottak képzést Nagyberegen.

* **Július 25–26.** A Kisebbségért – Pro Minoritate Alapítvány 26. alkalommal rendezte meg a Bálványosi Nyári Szabadegyetemet az erdélyi Tusnádfürdőn. A szabadegyetem kárpátaljai politikusoknak, szakembereknek is lehetőséget teremtett a tartalmas párbeszédre és közös megoldások keresésére olyan problémák terén, amelyek közvetlenül érintik az anyaországot és a kárpátaljai magyarság jelenlegi helyzetét. A szabadegyetemen részt vett és előadást tartott Zubánics László, az Ungvári Nemzeti Egyetem Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Kara tudományügyi dékánhelyettese, Kulín Zoltán, a Kárpátalja Megyei Állami Televízió- és Rádiótársaság vezérigazgató-helyettese, Orosz Ildikó, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség elnöke, Brenzovics László ukrainai parlamenti képviselő, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke.

AUGUSZTUS

* **Augusztus 1–2.** Az Ungvári Erdélyi Béla Képzőművészeti Katedra egykori hallgatói Nagyszőlősen, a Tisza-parton tartották meg találkozójukat. A Husztól, Ilosvárol, Szolvárol, Tecsőrol és Rahórol érkezett fiatal művészek a Tisza partját és Nagyszőlős környékét örökítet-

ték meg festményeiken.

* **Augusztus 2–8.** A Nagyberégi Református Liceumban *Hit újratöltve* címmel a Kárpátaljai Református Ifjúsági Szervezet (KRISZ) idén is megszervezte nagy sikerű táborát, a KRISZ-hetet.

* **Augusztus 3–7.** Komáromi-Kokas Erzsébet népdalénekes, a Napsugár Hagyományörző Gyermekcsoport művészeti vezetője szervezésében Tiszapéterfalván megrendezték a Napsugár Hagyományörző Napokat. A kultúrházban megtartott záróünnepség keretében a helyi művészeti iskola növendékei és zenetanárai, illetve a Kokas Banda mutatkozott be. A meghívott vendégek között volt dr. Dupka György, Tiszabökény díszpolgára, a MÉKK elnöke is.

* **Augusztus 3–9.** A korábban Kárpátalján, Kisegejőcön rendszeresen megszervezett Credo zenei fesztivált és táborát idén a település polgármesterének támogatásával a magyarországi Nagymaroson tartották Credo Nyári Művészeti Fesztivál néven (Ivaskovics József zeneszerző, művészeti vezető szervezésében). A hét folyamán felléptek a Credo Alapítvány művészeti csoportjai és szolistái: a Szalócai Nyitnikék Művészeti Iskola, a Kisegejői Gyöngykalás Kórusiskola, a Ráti Szt. Mihály Gyermekotthon Zene-déje, a mezővári gyermekkórus, Varga Katica, Csákány Mariana, Balog Józsi és Hemi. Délutánonként kézműves foglalkozásokra és író-olvasó találkozókra is sor került. Minden este táncház várta az érdeklődőket a BorzsaVári népi együttes és a Tiszahát Csángó Zenekar közreműködésével. A péntek este a Credo verséneklő együttes adott koncertet.

* **Augusztus 8.** A Szatmárnémeti Kölcsey Kör, az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület, a Tasnádi RMDSZ, a Szódemeteri Református Gyülekezet, valamint Szódemeter Polgármesteri Hivatala közös szervezésében lezajlott a XXV. Szódemeteri Kölcsey-megemlékezés. Arégiók képviselőiben többek között Zubánics László beregszászi történész, az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) elnöke is jelen volt, aki egy kárpátaljai költő gondolatait idézve így fogalmazott: „Ibolyányi földön ▶

próbaljuk megélni magyarságunkat, nyelvünket, kultúránkat. És ez a nyelv, ez a szép magyar nyelv, amelyet Kőlcsey olyan mives szinten művelt, az egyik olyan fontos kapaszkodó, amely itt a 21. században magyarságunk számára a túlélést jelentheti itt, a *töredék hazácskákban*”. Az UMDSZ koszorúját Zubánics László elnök és dr. Tóth Mihály tiszteletbeli elnök helyezte el Kő Pál szobrászművész Kőlcsey Ferencet ábrázoló emlékművének talapzatánál.

* **Augusztus 10–15.** A beregszászi Kőlcsey Ferenc Szakkollégiumban a KMPSZ szervezésében lezajlott az V. Keresztyén Balázs Olvasótábor, amelyen meghívottként részt vett Kürti László költő, tanár, aki gimnazista korú fiataloknak tartott érdekfeszítő előadást Nádas Péter *Saját halál* című művén keresztül.

* **Augusztus 12–14.** A43. Tokaji Írótábor műhelymunkájában Dupka György (felelős kiadó) és Vári Fábián László (főelőadó) vett részt Kárpátjáról.

* **Augusztus 14.** Tárgyalásra került sor az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség vezetése között. A találkozon a felek megvitatták a közlő helyhatósági választáson való együttműködés lehetőségeit.

* **Augusztus 14.** Ungváron, a Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban megnyílt a beregszentmihályi Bokotey Lóránt szobrász, fagaragó, festőművész kiállítása.

* **Augusztus 15.** Munkácson ötödik alkalommal került megrendezésre a Nemzetközi Nyugdíjas Találkozó, amelyet Boruzs Béla, a munkácsi nyugdíjasklub elnöke, a klub zenekarának egykori vezetője szervezett.

* **Augusztus 17.** Tiszabogdány határában (Rahótól 15 kilométernyire) emlékjelet állítottak a 70 esztendeje elhurcolt kárpátaljai magyaroknak.

* **Augusztus 19.** Életének 61. évében elhunyt Vass Tibor (Feketepatak, 1954 – Feketepatak, 2015) kisebbségi politikus, a Magyarok Kijevi Egyesületének (MKE) elnöke, az UMDSZ alelnöke, a kárpátaljai magyarság „kijevi nagykövete.”

* **Augusztus 19.** Az Országház Delegációs Termében szer-

vezett ünnepség keretében dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes és Potápi Árpád János nemzetpolitikai államtitkár átadták a Külhoni Magyarságért Díjakat. A kárpátaljai kitüntetettek díjátadásán jelen volt Zubánics László, az UMDSZ elnöke és dr. Brenzovics László parlamenti képviselő, a KMKSZ elnöke is.

* **Augusztus 20.** *Mondd el képekké, Kárpátalja a Te szemeddel!* címmel fotókiállítást rendezett a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Ifjúsági Szervezete (KMKSZ ISZ) a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán. A tárlatot egy fotópályázat előztemeg, amelyre fiatal kárpátaljai tehetségek nevezhettek be. Az I. helyezett Rucsák Zsolt *Magasságból* c. fotója lett, a II. helyezést Barta Boglárka *Pipacs* c. munkája nyerte. Különdíjban részesült az ifjúsági szervezet közösségi oldalának legkedveltebb képe, Orosz Barbara *Naplemente* c. kompozíciója.

* **Augusztus 20.** A46. Debreceni Virágkarneválon az idei kétezer fellépő között Kárpátalját egy harminc főből álló csapat képviselte – a *Szól a Fülemlé* kárpátaljai népzenei és néptánc tehetségkutató győztese: a kisgejőci néptáncgyűttes, a több mint húszéves múlttal rendelkező viski Tisza néptáncgyűttes és a Sodró zenekar.

* **Augusztus 21.** Kárpátalja és Ukrajna egyik legrégebbi írásos emlékét, a Királyházi Evangélium utánnyomtatott változatát mutatták be az ungvári várban.

* **Augusztus 22.** Közel harminc kárpátaljai fiatal vett részt a nyíregyházi Sóstói Múzeumfaluban a „A Tanulás Ünnepe” Közhasznú Alapítvány szervezésében, illetve a Pro Cultura Subcarpathia civil szervezet együttműködésével megvalósuló hagyományörző rendezvényen.

* **Augusztus 22.** *Egyedül Krisztus a Megtartó* címmel családi csendesnapot tartott a Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) Tiszapéterfalván. Az eseményen mintegy 5000 hívő gyűlt össze. A program keretében evangelizáció, gyerekprogramok, előadások zajlottak le.

* **Augusztus 22.** Harmadik alkalommal találkoztak a görögkatolikus fiatalok Tiszacsomán a Hagymányörző Szent István-

napi Görögkatolikus Ifjúsági Fesztiválon, a Görfeszten, amely témája a „megszentelt élet” volt.

* **Augusztus 23.** A totalitárius diktatúrák áldozatainak európai emléknapján a Szovjetunióba hurcolt politikai foglyok és kényszermunkások emlékévére létrehozott Emlékbizottság szervezésben emlékműre került sor, amelynek kárpátaljai résztvevői is voltak. Az emlékművet a *Cipők a Duna-parton* emlékműtől indult, majd a Parlament érintésével a Terror Háza Múzeumnál ért véget, ahol Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere, az Emlékbizottság elnöke mondott beszédet.

* **Augusztus 24–szeptember 12.** A pécsi székhelyű Határon Túli Magyarságért Alapítvány az idén is megrendezte a Határon Túli Magyarok Összművészeti Fesztiválját. Ezúttal Erdély és Délvidék kapott kiemelt szerepet a programban.

* **Augusztus 27.** A Földművelésügyi Minisztérium dolgozói és a tárca háttérintézményei negyven raklapnyi, több millió forint értékű tartós élelmiszert gyűjtöttek össze a kárpátaljai magyarság megsegítésére. Az adományt Simon Attila István közigazgatási államtitkár adta át a kárpátaljai Viskén.

* **Augusztus 29.** Második alkalommal szervezett nyárbúcsúztató napot a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládok Egyesülete (KMNE) Kovászáron.

* **Augusztus 30.** Tiszapéterfalván megtartották a III. Málé-, Uborka- és Hagymányörző Fesztivált. A program motorjai az önkormányzathoz tartozó 5 település – Tiszabökény, Farkasfalva, Tiszapéterfalva, Tivadarfalva, Forgolány – közművelődési szakemberei voltak. Perduk Beáta, a Tiszaháti Táj-múzeum és Képtár igazgatója, a rendezvény egyik szervezője köszöntőjében elmondta: fontosnak tartják, hogy ápolják a hagyományokat. A színpadi műsorban és a kézművesek pavilonjában lehetőség nyílt a helyi tehetségek bemutatkozására. Akorszerű Endürens-uborkatermesztést a Bayern cég munkatársai mutatták be. A máliból készített ételeket bemutató kóstolóasztal mellett a tiszabökényi Fóris Ibolya és Kancsánzky Ilona népi gasztronómusok kínálták a finom falatokat, illetve a görögkatolikus fő-

tisztelendők által megáldott, frissen sült málékenyert.

* **Augusztus 30.** Beregszászi alkotók nyerték a II. Kulturális Filmek Fesztiváljának fődíját. Bolyáki Attila, a fesztivált szervező tudositok.hu alapítója az MTI-nek elmondta: a fődíjat, amellyel 500 ezer forint járt, a beregszászi Balácsky Vladimir és Balácsky Dominik *Barátság fesztivál az 1980-as években* című alkotásának ítélte oda a zsűri.

* **Augusztus 30.** Bányásznapot tartottak Aknaszlatinán. A rendezvényen jelen volt Hennagyij Moszkal, Kárpátalja kormányzója, aki magyarul, románul, oroszul és ukránul is üdvözölte a vendégeket. Köszöntőt mondott Moldován Eleonóra, Románia csernovici főkonzulja és Faragó László, Magyarország beregszászi konzulja. Ezt követően elhangzott a híres Bányászhimnusz, amelyet a jelenlévők közül ki-ki a maga nyelven énekelt nagy lelkesedéssel. A kulturális programban bemutatták ünnepi műsorukat a helyi iskolák, majd kárpátaljai és külföldi vendégek léptek színpadra: dalban, táncban meglepően edet a nemzetiségek kulturális öröksége. Magyar csárdással a Viski Bicskások kápráztatták el a közönséget.

* Mária-szobrot avattak a katolikus hívek a beregárdói temetőben, az ódon Szent Imre kápolna mellett. Adományozója az aradi gyökerekkel rendelkező Hapák Vera volt. A Szűz Mária-szobrot Majnek Antal püspök és Molnár János beregszászi esperes-plébános szentelte meg.

* A beregszászi egyházközösséghez tartozó Szent Anna Karitás ingyenkonyhát létesített a Pásztor Ferenc Községi Ház épületében.

* 25 éves a Técsői Banda (vezetőjük Csernovec Józsa harmonikás, tagjai: Csernovec Mihály elhunyt után Hudák Vaszil cimbalmos, Csernovec György dobos, Popovics János hegedűs). Az autentikus zenét játszó együttes 1990-től a magyar, cigány, ruszin, zsidó, román, szlovák népzene, a hucul kolomejkát, az orosz nótákat népszerűsíti. Ma már jobban ismerik őket Budapesten, mint szűkebb hazájukban.

**Összeállította:
Zubánics László
és Dupka György**

In memoriam

SEBI ANDRÁS



Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy Sebi András, a drága édesapa és nagypapa életének 83. évében elhunyt. 2015. augusztus elsején megszűnt dobogni szerető szíve.

Békében, csendben távozott, úgy, ahogyan élt. Gazdag életet hagyott maga mögött: tanított, nevelt, formált, fejlesztett. Emberségére, becsületre oktatta a nemzedékeket.

András bácsi, mindenki tanító bácsija, derűsen, vidáman, kiegyensúlyozottan tanította, nevelte szülőfaluja, a kárpátaljai Sárosorosi apraját-nagyját. Fáradtságot nem ismerve tevékenykedett, élete végéig hű maradt hivatásához. Magvető volt: a tudás, a nemes törekvések magvait hintette el az ifjak lelkében. 50 évet töltött a pedagógiai pályán, ebből 40 éven át iskolaigazgatóként dolgozott. Szépítgette, fejlesztette szülőfaluja iskoláját. A tanítást második keze munkája volt, ahol mindmáig látszik keze munkája.

1989-ben alapító tagja volt a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség helyi szervezetének, amelyet 15 évig irányított. Kimagaslóan eredményes munkájáért számos kitüntetéssel, dicsérrel jutalmazták. 2014-ben kapta meg a magyar állampolgárságot, amelyet nagy örömmel és büszkén élt meg.

Drága emlékét szívünkben örökké őrizzük, gazdag lelke nyugodjon békében.

Szerető családja

HELI LÁSZLÓ



Életének 74. évében elhunyt Heli László festőművész.

1942-ben született a Lemberg megyei Dobroszilj faluban. 1970-ben diplomázott a Lembergi Képzőművészeti Szakiskola reklamgrafikus szakán.

Beregszászban találta meg élete párját, haláláig a városban élt. A Bereg Alkotóegyesület tagja volt. 1978-tól számos kollektív és egyéni kiállításon vett részt. 2004-ben a hagyományos balatonföldvári találkozó résztvevői is gyönyörködhetek alkotásaiban.

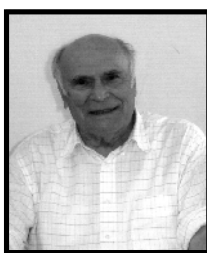
Vásznain nagy előszeretettel elevenítette meg a Kárpátok festői szépségű tájait. A Beregszászról készült akvarelljei utánozhatatlan hangulatukkal ejtették ámulatba a szemlélőt.

Festői munkássága mellett színészként is ismertté vált a Beregszászi Népszínház ukrán csoportjának aktív tagjaként.

Emlékét örökké megőrizzük szívünkben!

A Bereg Alkotóegyesület tagsága

DR. KÁZMÉR SÁNDOR



2015. augusztus 21-én hosszúságos betegség után elhunyt Dr. Kázmér Sándor, a Kárpátaljai Szövetség egykori társelnöke.

1922-ben született Szolyván. 1942-ben kitüntetéssel érettségizett a munkácsi magyar gimnáziumban. Ezután beiratkozott a budapesti József Nádor Műszaki Egyetemre. Bekapcsolódott az ellenállási mozgálmába, csoportjuk Budapesten maradt 1944-ben, amikor a műegyetemi hallgatók felső évfolyamait kitelepítették Németországba.

Az egyetem elvégzése után számos szép műszaki feladatot teljesített, többek között a Fővárosi Útépítő Vállalat főmérnöke volt. 1956-ban a Petőfi Körben folytatott tevékenysége miatt felmentették állásából. Egy ideig geodéta és úttervező volt. 1963 után, amikor megszűnt a mellőzése, szép karriert épített. Munkája mellett elvégezte a közgazdasági egyetemet, külkereskedelmi szakon diplomát szerzett, és hamarosan megvédte doktori disszertációját. 1983-ban ment nyugdíjba.

Kázmér Sándor számára a közéleti tevékenység mindig is természetes elfoglaltság volt. Tagja volt a munkácsi öregdiákok baráti körének, amely 1995 körül beolvadt a Kárpátaljai Szövetségbe.

Hosszú évekig töltötte be a Szövetség társelnöki tisztségét, amelyről megromlott egészségi állapota miatt 2008-ban lemondott, de továbbra is figyelemmel kísérte, és értékes tapasztalataival segítette a közösség tevékenységét.

Emlékét megőrizzük szívünkben.

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége

HARSÁNYI FERENC



2015. július 12-én 84 éves korában elhunyt Harsányi Ferenc, a Beregszászi Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének alapító tagja, a Kárpátaljai Hírmondó megbecsült szerzője.

Nyugodjon békében!

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottsága

Új könyvek

Megjelent a Kárpátaljai Magyar Könyvek sorozatban:

Tóth Mihály – Csernicskó István. *Tudományos-gyakorlati kommentár Ukrajnának az állami nyelvpolitika alapjairól szóló Törvényéhez.* Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

Pomogáts Béla. *A lélek térképe.* Tanulmányok, előadások. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

Tárczy Andor. *Úgy szépen.* Versek. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

„Uram... segíts haza minket...!” Lägerírók: versek, fohászok, levelek, naplórészletek a sztálini lágeréből (1944–1959) a „malenykij robot” 70. évfordulójára. Összeállította, a jegyzeteket és az utószót írta: **Dupka György.** Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

Zsidósors Kárpátalján: a deportálástól az internálásig. Magyar Holokauszt emlékévi 2014 Kárpátalján. A kárpátaljai zsidóság gettóba zárásának és deportálásának 70. évfordulója kapcsán tartott beregszászi emlékkonferencia anyagai (2014. április 24.). Szerkesztette: **Dupka György, Zubánics László.** Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

Dupka György. *Halottaink 1944–1959.* A kárpátaljai szovjet népiértés eddig ismert áldozatainak névsora. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2014.

Zubánics László. *Világok végein.* Északkelet-Magyarország a XVI–XVIII. században: politika, gazdaság, kultúra. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2015.

Lengyel János. *Arc-poeticák. Beszélgetni jó.* Interjúk. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2015.

Dupka György. „Ne ítéljete el...!” Zsidó népiértés, antiszemita üldözés Kárpátalján a náci és a kommunista eszmék nevében (1938–1991). Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2015.

Előkészületben:

Vádolnak a kárpátaljai túlélők... Válogatás a „malenkij robotra” elhurcoltak visszaemlékezéseiből. Szerkesztette: **Dupka György.** Intermix Kiadó, 2015.

Dupka György. *Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján.* Írástudókat adó táj kultúrtörténeti jellegzetességei, kortárs írók, irodalmi életet generáló intézmények adattára. Intermix Kiadó, 2015.

Finta Éva. *A kárpátaljai Sáfáry László.* Monográfia. Intermix Kiadó, 2015.

Hájas Csilla. *A fele sem komoly.* Novel-lák. Intermix Kiadó, 2015.

Boldogasszony kiállítás Beregszászban

Július 7-én Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kiállítótermében ünnepélyes keretek között megnyitották a Nemzetstratégiai Kutatóintézet által életre hívott Boldogasszony című vándorkiállítást. A tárlat a Nemzetstratégiai Kutatóintézet Kárpát-haza Galériája és a Pro Cultura Subcarpathica szervezésében érkezett Beregszászba.

A Kárpát-medence és a diaszpóra kiemelkedő magyar művészeinek Szűz Mária ábrázolásait felvonultató tárlat célja a nemzet megmaradásának zálogát jelentő keresztény hit és nemzeti értékrend felmutatása, a Boldogasszony-kép újrafogalmazása, és az alkotók egyéni olvasatában való megjelenítése.



A nagyvilágban szét-szórt magyar közösségekhez eljuttatni kívánt kiállításon 55 kortárs művész Boldogasszony-ábrázolása látható, anyaga összetett és sokrétű. Ilyen nagyszámú alkotó ritkán állít ki közösen egyetlen témában. A művészek különféle oldalról világítják meg Szűz Mária és a magyarság kitüntetett tiszteletnek örvendő kapcsolatát. Öröndetes, hogy a kiállító művészek között három kárpátaljai alkotót is találunk, Erfán Ferencet, Kopriva Attilát és Magyar Lászlót.

A programsorozat a jubileumi Mária-évhez kapcsolódik, amelyet Jakubinyi György gyulafehérvári érsek és a Csíksomlyói Ferences Kolostor hirdett meg a 2014. szeptember 14. és 2015. szeptember 15. közötti időszakra abból az alkalomból, hogy ötszáz éves a csíksomlyói Szűz Mária-szobor.

A tárlat első állomása a budapesti Várkert bazár volt. Onnan, a nemzet fővárosából indították útra, hiszen az anyaországban, a külhonban, a szórványban és a diaszpóróban a magyar összetartozást jelképező Mária-kultusz tudatosításával a nemzet határokon átvélt újraegyesítését kívánja szolgálni.

Beregszász a második határon túli állomás, júniusban Ungváron voltak láthatók az alkotások. Kárpátalja után székelyföldi városok – Csíkszereda, Székelyudvarhely, Kézdivásárhely, Sepsiszent-

györgy és Gyergyószentmiklós – látják vendégül a tárlatot. Ezután a Délvidékre, majd a Felvidékre utazik. A tervek szerint visszatér még Kárpátaljára is, de a nyugat-európai diaszpóra közösségeihez is el szeretnék juttatni.

A beregszászi rendezvény a *Boldogasszony Anyánk* c. ősi himnusszal kezdődött (előadó Antoni Norbert énekes, zongorán kísérte Király Kálmán). Megjelentek Kudlotyák Krisztina, a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet igazgatója, a kiállítás helyi koordinátora köszöntötte.

Molnár János beregszászi római katolikus esperes-plébános kiemelte: a Boldogasszony egy olyan motívum, amely összefogja a magyarságot, s múltból a jövőbe kísér, hiszen államalapító Szent István királyunktól kezdve ezeréves történelmünk összekapcsolódik a Mária-tisztelettel. A magyar ember elképzelhetetlen a Szűzanya iránti tisztelet nélkül, és ez a szellemiség hatja át azokat a művészeket is, akik korszakoktól és stílusoktól függetlenül alkotásaikba ültetik át a Szűz Máriával szembeni alázatot. Ebből az



áhitatból fakadó alkotásokat láthattunk ezen a kiállításon, amelyek nemcsak képek és szobrok, hanem egyúttal imádságok is.

Megosztotta a műalkotásokkal kapcsolatos gondolatait a jelenlévőkkel Rác Zsolt, a főiskola rektorhelyettese, Szalipszki Endre beregszászi magyar főkonzil és Szász Jenő, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke is.

A megnyitó ünnepséget megtisztelték jelenlétükkel Magyarország ungvári és beregszászi külképviseleteinek konzuljai, több anyaországi és kárpátaljai közéleti személyiség, a művészeti élet képviselői, köztük Sebestyén Márta Kossuth-díjas, Liszt Ferenc-díjas, Grammy-díjas, Prima Primissima Díjas előadóművész.

Meghittébbé tette a rendezvény hangulatát a Beregszászi Művészeti Iskola és a Nevetlenfalui Művészeti Iskola tanárainak, valamint az intézmény egyik diákjának, Sztojka Vanessának a fellépése, akik az alkalomhoz illő komolyzenei műveket adtak elő.

Ditta

Beregszászi siker a 27. Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiválján

A Kisvárdai Várszínház és Művészetek Háza 1989 óta minden évben megszervezi a színházi találkozót, amelyen a határon túl működő magyar nyelvű színházak vesznek részt. Azóta a rendezvény hatalmas utat járt be, „kelet-magyar” színházi fesztiválból egyedülálló európai fesztiválműhellyé vált. Az első találkozón összesen három színház vett részt alig 100 fővel, míg az utóbbi évek rendezvényeire már harminc erdélyi, felvidéki, kárpátaljai, délvidéki és magyarországi társulat érkezett, közel kilencszáz főnyi közreműködővel.

Idén június 19–27. között tartották meg a kisvárdai színházi seregszemlét tizenkilenc határon túli és anyaországi társulat részvételével. A zsűri és a közönség 25 előadást láthatott a 2014–2015-ös évad legjobbnak tartott darabjai közül.

A záróünnepségen az Emberi Erőforrások Minisztériuma által felajánlott fődíjat a Nagyvárad Szigligeti Színház művészei vehették át *A mi osztályunk* című előadásban nyújtott teljesítményért.

A minisztérium a magas színvonalú rendezői és társulati munkáért díjazta a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház által bemutatott *Zoltán újratemetve* című darabot is.

Zelei Miklós darabját Vidnyánszky Attila rendezésében tavaly novemberben láthatta először a kárpátaljai közönség.

Sz. J.

Magyar sikerrel zárult az ungvári nemzetközi kisebbségi médiafesztivál

Három magyar produkciót díjaztak az európai országok kisebbségeinek életét, kultúráját és történelmét bemutató nemzetközi televíziós és rádiós fesztiválon az Ungvárhoz közeli Ökemencén (Kamjanica).

A *Szülőföldem szép határa* címmel 17. alkalommal megrendezett nemzetközi kisebbségi televíziós és rádiós fesztiválon a nemzetközi zsűri két magyar tévéfilmet és egy rádiós alkotást díjazott. A Kárpátalja Megyei Állami Tévé- és Rádiótársaság által – a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap (MTVA) anyagi hozzájárulásával – szervezett háromnapos rendezvényre hat országból 71 televíziós és 42 rádiós pályamunkát neveztek be.

A fesztivál fődíját, az Arany havasi gyopárt az *Ez volt a sorsom* című dokumentumfilm kapta. Hernády Zsolt alkotása Kápolnapusztá, az elnéptelenedett sváb szellemfalu történetét dolgozza fel. A település teljes férfi lakosságát kivégezte a bevonuló szovjet hadsereg, a túlélők nagy részét pedig a háború után származásuk miatt kitelepítették.

A legjobb operatőri munkáért járó díjban Szél Zsolt részesült *A csendes Dunánál* című dokumentumfilm képi világáért. A rádióműsorok kategóriájában a legjobb zeneti rendezés díját Vasvári Annamáriának, a Magyar Rádió munkatársának az alkotása nyerte el.

Varga Béla, MTI

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

UNGVÁR SZERELMESE



Soltész Péter neve nem ismeretlen olvasóink előtt, hiszen öt évvel ezelőtt a Kárpátaljai Hírmondó galériájában már bemutattuk a festőművészt.

Ungváron született, egész életét ebben a városban töltötte, jelenleg is ott él és alkot. Szerelme-se ennek a régi városnak – amely művészetében is központi szerepet játszik –, hiszen minden oda köti: gyermekkori, fiatalkori emlékek, élmények. Elmondása szerint el sem tudná képzelni az életét máshol. A város lelkesíti, alkotásra ösztönzi. Sok vásznáról Ungvár ismert és kevésbé ismert utcái, házai tekintenek vissza.

Soltész Péter sokoldalú művész, különböző technikákkal alkot. Kedvenc műfaja az urbanisztikus tájkép, de fest csendéletet, portrét is. Szereti az életet, az embereket, szülőföldjét, s mindez alkotásain is tükröződik. Festményeinek különös színvilága magával ragadja a nézőldőt. Impresszionista, realista stílusban festett képei mindig az emberről és az emberhez szólnak. Művészi önkifejezésének alapja a szabadság és az őszinteség.

Számos regionális és nemzetközi alkotótábor résztvevője és szervezője. Alkotásait magángyűjteményekben és a világ sok országának galériáiban őrzik, művei több Ungvárról szóló könyvet és albumot is díszítenek.

Munkásságát számos oklevéllel, elismeréssel jutalmazták (Hollósy Simon Képzőművészeti Díj, Munkácsy Mihály Emlékplakett). Az idén a 70. életévét betöltő festőművész augusztus 20-án a Magyar Ezüst Érdemkereszt kitüntetéssel vehette át Magyarországon Ungvári Főkonzulátusán.

Kárpátalja művészetkedvelő közönsége július–augusztus folyamán a külképviselet előcsarnokában kaphatott ízelítőt Soltész Péter művészetéből. Galériánkban e tárlat anyagából válogattunk.

Sz. J.

